

PUHETTA ISYYDESTÄ JA OSALLISTUMISESTA

Isyyden diskursiivinen rakentuminen KaksPlus -
lehdessä 1970 - 2010

Tuija Hyytiäinen

Sosiaalityön pro gradu –tutkielma

Jyväskylän yliopisto

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Marraskuu 2014

Jyväskylän yliopisto

Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

Sosiaalityön pro gradu –tutkielma

Tuija Hyytiäinen: Puhetta isyydestä ja osallistumisesta. Isyyden diskursiivinen rakentuminen KaksPlus –lehdessä 1970 -2010.

Ohjaaja: Marjo Kuronen

Sivumäärä: 83+1

Marraskuu 2014

TIIVISTELMÄ

Tässä tutkielmassa tarkastelen isyyden kulttuurista rakentumista diskursiivisissa käytänteissä 1970-luvulta 2010-luvulle. Tutkielman tarkoituksena on selvittää, millaista puhetta isyydestä on esiintynyt perhelehden artikkeleissa.

Tutkielman aineiston olen kerännyt perhelehdestä Kaksplus. Vuodesta 1970 vuoteen 2010 olen käynyt läpi kaksi numeroa, numerot 3 ja 10, joista olen aineistoksi valinnut isyyteen liittyvät artikkelit. Lopullisen diskurssianalyysin aineistoksi eristin artikkeleista ne, jotka ovat miehen haastatteluja tai miehen kirjoituksia.

Tutkielmassa näen todellisuuden rakentuvan sosiaalisissa käytänteissä ja ajattelen kielenkäytöllä olevan seurauksia tuottava luonne. Näin ollen tutkielman viitekehys on sosiaalisen konstruktivismiin ja diskurssianalyysin perinteissä. Tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen muodostavat isyyden vuosikymmenten aikana tapahtuneeseen muutokseen ja nykyisyyteen liittyvät aikaisemmat tutkimukset. Lisäksi olen tarkastellut perhepolitiikan muutoksia, jotka ovat kulkeneet rinnakkain isyyden muutoksen kanssa.

Olen muodostanut aineistosta kaksi toisistaan poikkeavaa diskurssia ja nimennyt ne osallistuvan isän diskurssiksi ja mukaan kutsutun miehen diskurssiksi. Nämä diskurssit eroavat toisistaan sen suhteen, millaisena miehen osallistuminen lapsen hoitoon rakentuu. Osallistumisesta puhutaan eri tavoin suhteessa isän ja lapsen vuorovaikutukseen, isän saatavilla oloon ja kokonaisvastuun kantamiseen. Diskurssit tuovat esiin isyyden muuttuvaa luonnetta. 1970- ja 1980-luvulla osallistumista puolustetaan ja perustellaan. 1990-luvulla puolustuspuhe liittyy eriytyneissä sukupuolirooleissa toimimiseen ja 2000-luvulla isän osallistuminen lapsen hoivaan ja perheestä kannettavaan vastuuseen muuttuu miltei itsestään selväksi. Suuri muutos puheessa 2000-luvulla liittyy lisääntyneeseen puheeseen työstä. Puhe isyydestä perhelehden diskursiivisissa käytänteissä näyttäytyy kaikkineen osallistumiseen kannustavana, mutta nykyisyydessä työn vahvasti huomioivana isyyspuheena.

Asiasanat: isyys, diskurssianalyysi, osallistuminen

Sisällys

1. JOHDANTO.....	3
2. ISYYS	5
2.1 Isyyden muutos esimodernista postmoderniin.....	5
2.2 Isyyspolitiikka.....	11
2.3 Isyys käsitteinä.....	15
2.4 Tutkimusongelma	20
3. ISYYDEN MUOTOUTUMINEN DISKURSSEISSA	21
3.1. Sosiaalinen konstruktivismi ja diskurssianalyttinen lähestymistapa	21
3.2 Kaksplus tutkielman aineistona	24
3.3 Aineiston analysointi	26
4. ISYYDEN KAKSI DISKURSSIA	31
4.1 Kaksplus-lehti isien äänen kontekstina eri vuosikymmeninä	31
4.2 Osallistuvan isän diskurssi	33
4.2.1 Osallistumiseen kannustava puhe	34
4.2.2 Isän kykyjä vakuuttava puhe	36
4.2.3 Osallisuuteen tulon puhe ja syyllisyyspuhe.....	41
4.2.4 Osallistumisen luonnollisuus	45
4.2.5 Puhe perheen ja työn yhdistämisestä – tasapuolinen vastuu.....	47
4.3 Mukaan kutsutun miehen diskurssi.....	52
4.3.1 Puhe äidinhoivasta	52
4.3.2 Puhe äidin päävastuusta ja isän kutsumisesta	54
4.3.3 Huumoripuhe.....	58
4.3.4 Puhe perheen ja työn yhdistämisestä – isän elatusvastuu	61
4.4 Diskurssien muutos ajallisesti.....	68
5. JOHTOPÄÄTÖKSET	73
LÄHTEET.....	80
LIITTEET.....	86

1. JOHDANTO

Isyys on ajankohtainen keskustelunaihe muutoinkin, kuin isänpäivän aikaan marraskuun pimeällä. Nykypäivänä isäksi tullessa mies asettuu väistämättä sen kysymyksen eteen, millainen isä haluaa ja kykenee lapsilleen olemaan. Äidin ja lapsen välinen tiivis yhteys, äidin vanhemmuuden ensisijaisuus on nykyisessä ajassa kyseenalaistettu. Samalla aiemmat, ydinperheeseen tai laajempaan sukuun liittyvät isyyssäitykset ovat tulleet haastetuksi uusien perhemuotojen ja yhteiskunnan uudistusten myötä. Naisten ansiotyöhön menemisen, maalta kaupunkiin muuton ja yhteiskunnan rakennemuutosten kautta on isyyden psykologinen ulottuvuus noussut keskeiseksi osaksi isänä olemista. Nykyaika ymmärtää erilaisia perhetilanteita ja erilaisia isyyksiä, mutta samalla hyvänä isänä toimimisen vaateet ovat tiukentuneet (Eerola & Mykkänen 2014, 7). Onkin yleisesti huomattu, että miesten vanhemmuuteen kiinnitetään huomiota nyt useimmissa länsimaissa ja perhekeskeiset elämänarvot ovat yleisiä (Eerola & Huttunen 2011).

Isyys on erilaista eri kulttuureissa ja myös siitä käyty keskustelu on ollut omanlaistaan eri puolilla maailmaa. Suomessa isyyskeskustelut ovat painottuneet, skandinaaviseen tapaan, isyyden muutokseen kohti tasapuolisesti jaettua vanhemmuuden vastuuta ja hoivaa. Julkisuudessa isää on kannustettu pitämään perhevapaita ja osallistumaan vanhemmuuteen samalla tavoin kuin äidit. Perhevapaat, ja sen osa-alue isyysvapaa ovat olleet keskustelunaiheita, jotka säännöllisesti ovat kuumentaneet poliittista keskustelua. Suomen ja muiden Pohjoismaiden perhepoliittiset järjestelmät ovat olleet erityisesti isien perhe-elämään osallistumista tukevia (Korhonen 1999, 82; Mykkänen & Eerola 2013a, 18; Plantin 2007).

Keskustelu läsnä olevasta ja hoivaavasta isyydestä ei kuitenkaan ole skandinaavista alkuperää, vaan siitä on nähty viitteitä jo 1800-luvun Yhdysvalloissa (Lupton & Barclay 1997, 40) ja muutos perinteisestä isyydestä uuteen ei ole tapahtunut käänteentekevästi yhdestä tavasta toiseen, vaan ydinperheideologian hallitsevuudesta huolimatta myös Suomessa on aina harrastettu naisten työssä käyntiä ja hoivaavaa isyyttä (Mykkänen & Aalto 2010, 21 - 22). Suomessa 1980-lukua on pidetty *isyiden aikana ja isän vuosikymmenenä*, jolloin vanhemmuutta koskevat keskustelut on käyty miehen osuutta painottaen (Aalto 2012, 238; Vuori 2004, 47). Perhearvojen uusi nousu 1990-luvulla on saatellut uudelle vuosituhannelle keskustelun, jossa isyyden osallistuminen on ollut hyvin keskeinen teema. 2010-luvun isyys on ”suurennuslasin alla” monella tavalla, eikä ole yksiselitteistä vastausta siihen, millaista isyyttä kulttuurimme odottaa (Eerola & Mykkänen 2014, 7).

Sekä Suomessa, että kansainvälisesti isyyttä on tutkittu usealla eri tieteenalalla, useimmin kuitenkin sosiologian mies- ja naistutkimuksen saralla, kasvatustieteissä ja psykologiassa. Suomalaisessa tutkimuksessa eniten on tuotu kuuluviin isien itsensä ääntä, mutta myös ammattilaisia (esimerkiksi sosiaalityöntekijöitä) on kuultu. Tutkimusten aineistona ovat useimmiten olleet haastattelut (Mykkänen & Aalto 2010, 41). Viime aikojen suomalainen tutkimus on ollut ansioitunutta ja uusia avauksia tekevää. Uusimmassa tutkimuksessa on tuotu esiin tämän hetkisen isyyden suhdetta sitoutumiseen ja vastuun kantamiseen narratiivisin menetelmin (Mykkänen & Eerola 2013, Eerola 2014). Aiempi tutkimus on myös tarkastellut asiantuntijoiden kirjoituksia diskursiivisesta viitekehystä käsin (Vuori 2001), jolloin kamppailu soveliaasta isänä toimimisen tavasta on tullut esiin. Kulttuuristen isyyuskäsitysten esiin tuomiselle on kuitenkin edelleen nähty olevan tarvetta (Mykkänen & Aalto 2010, 78).

Kaiken kaikkiaan isyyden puhetta yhteiskunnassa on riittänyt. Sen lisäksi, että keskustelu on ollut kiihvasta perhevapaiden ympärillä, isyyttä on käsitelty myös esimerkiksi aikakauslehdissä, internetin keskustelupalstoilla ja mainoksissa. Vauvojen ja pikkulasten vanhemmille suunnattuja aikakauslehtiä Suomessa ilmestyy tällä hetkellä kolme – Meidän perhe, Vauva ja Kakplus. Myös perhelehtien nettipalstat ovat hyvin aktiivisia – Kaksplus-lehden verkkopalstalla vierailee viikoittain noin 400 000 kävijää (päätoimittaja Annina Pennosen haastattelu 28.10.2013). Keskustelussa on runsaasti osallistujia ja lehdet tavoittavat laajalti lukijoita – ne tulevat kotiin, odottavat kampaajan pöydällä ja terveystieteiden aulassa satunnaista ohikulkijaa. Aikakauslehdet on nähty aineistollisena aarreaittana laadulliselle tutkimukselle (Eskola & Suoranta 2008, 118) ja lisäksi on ajateltu, että diskurssianalyttisin keinoin median teksteistä voidaan löytää piilossa lymyvät sosiokulttuuriset muutokset (Fairclough 1997, 73).

Miten siis tarttua isyydestä käytyyn keskusteluun ja mitä se voisi meille kertoa? Isyystutkimus on kyennyt tiheään nykyisen isyyden kuvaukseen ja tehnyt ansiokkaita katsauksia menneeseen. Tässä pro gradu –tutkielmassa olen suunnannut mielenkiintoni Kaksplus –lehteen, josta olen kerännyt aineistoksi isien haastatteluja ja kirjoituksia. Hahmottaakseni ajallista muutosta olen kerännyt aineistoa vuodesta 1970 vuoteen 2010. Isyyttä koskevan puheen olen ottanut lähempään tarkasteluun tehdäkseni huomioita siitä, miten isyys on kulttuurisesti rakentunut eri vuosikymmeninä. Tarkastelutapani on diskurssianalyttinen. Tutkielma liittyy ohuena virtana aikaisempaan, jo melko kattavasti suomalaista ja pohjoismaista isyyttä käsittelevään tutkimukseen, joissa isyyden muutosta, isäksi tulemistä, vanhemmuuden työnjakoa ja niin sanottua uutta isyyttä on käsitteellistetty ja kuvattu.

2. ISYYS

Tiivistetysti voidaan sanoa, että isyyttä on Suomessa tutkittu keski-ikäisten miesten isyyskokemusten kautta (Korhonen 1999), isyyden kulttuurisina mallitarinoina (Kekäle 2007) ja viime aikoina erityisesti isän sitoutumista ja vastuuta tarkastellen (Eerola 2009; Mykkänen 2010; Eerola & Huttunen 2011, Eerola & Mykkänen 2013, Eerola 2014). Isyyden ja sukupuolistuneen vanhemmuuden kulttuurista rakentumista diskursiivisissa käytännöissä on tutkinut Jaana Vuori (2001). Tutkijat ovat olleet kiinnostuneita myös erilaisten isyydestä puhumisen tapojen yhteydestä maskuliinisuuteen (Kolehmainen 2004; Eerola 2014a).

Erilaisilla tutkimusten metodologisilla ratkaisuilla on onnistuttu rakentamaan isyydestä ymmärrystä, jonka kautta myös isyyden muuttumista ja nykyisyyttä on kyetty hahmottamaan. Narrativisella tutkimusotteella on tunnistettu erilaisia isyyden mallitarinoita, joiden kautta on mahdollista huomata yleisiä kulttuurien ideaaleja ja arvostuksia. Tutkijat ovat nimenneet eri näkökulmista rakentuvia erilaisia isyyden mallitarinoita, joissa kerrotaan, millaista on hyvä ja tavoiteltava isyys. Mallitarinat syntyvät yhteiskunnassa, toiset suppeammassa ja toiset laajemmassa kontekstissa. Isyyttä koskien tarinat muotoutuvat esimerkiksi suvun puheissa tai laajemmin vaikkapa kouluuyhteisöissä. Mallitarinat eroavat toisistaan siinä, miten niissä hahmotetaan isyyden merkitystä ja miten isyyteen suhtaudutaan. Ne ovat yksinkertaistettuja ja riisuttuja versioita, perusideoita siitä, millaisena isyyttä on minäkin aikana ymmärretty. (Kekäle & Eerola 2014, 19 - 20).

Diskurssianalyttisellä tutkimusotteella on puolestaan tehty näkyväksi vanhemmuuden sukupuolista rakentumista asiantuntijakirjoituksissa (Vuori 2001). Seuraavassa, isyyden muutosta kuvaavassa kappaleessa kuvaan muutosta esimodernista ajasta nykypäivän postmoderniin ja valotan samalla, kuinka mallitarinat ja diskurssin tutkimus ajallisesti sijoittuvat muutosprosessiin. Tämän jälkeen kuvaan Suomessa tapahtuneita perhepoliittisia muutoksia, jotka ovat olleet vaikuttamassa isyyden muutokseen. Kolmannessa kappaleessa tuon esiin tarkemmin isyyteen liittyviä käsitteellisiä tarkennuksia. Lopuksi esittelen lyhyesti tutkielmani tutkimusongelman.

2.1 Isyyden muutos esimodernista postmoderniin

Jari Kekäle (2007) on nimennyt kolme erilaista isyyden mallitarinaa, jossa isyyden ajallista muutosta voi hahmottaa. *Esimodernin isyystarinan* isä oli lapsestaan etäinen, hierarkisesti lastaan korkeammalla oleva perheenpää. Isällä oli valta päättää lapsen asioista, isyys oli patriarkaalista ja

lapsen kunnioitus isää kohtaan pelonsekaista. Mies oli etäinen, vaikkakin fyysisesti todennäköisesti pihapiirissä läsnä. (Kekäle & Eerola 2014, 21). Esimodernissa, eli vielä 1700-luvulla isä nähtiin perheen päänä, jolla oli suurempi kasvatusvastuu lapsista kuin äidillä. Maatalouden ollessa keskeisessä asemassa yhteiskunnassa isät olivat päivisin lähellä lapsiaan ja näin ollen kasvattivat, ottivat vastuun uskonto- ja moraalikasvatuksesta ja koulutuksesta, sekä valmistivat lapsia aikuisuutta varten. Isät nähtiin rationaalisina, päättävinä vanhempina, kun taas äidit olivat tunteellisia, vähemmän aktiivisesti kasvattavia vanhempia. Vanhemmuuden painottuminen isän vastuulle nähtiin luonnollisena näiden sukupuolten välillä eroavien ominaisuuksien vuoksi (Lupton & Barclay 1997, 37).

1800-luvulla aikaisemmasta suurperheajattelusta siirryttiin ihannoimaan ydinperhettä, jonka muodostivat äiti, isä ja lapset. Taustalla oli valtioiden kiinnostus väestöpolitiikasta, väestön määrän lisäämisestä. Lisäksi vaikutuksensa oli teollistumisella, kapitalismilla, liberalismilla ja muilla moderniin aikaan siirtymisen ilmiöillä. On ajateltu, että Suomessa ydinperheihanne oli ennen kaikkea kansallisvaltion rakentamiseen liittyvä ihanne. Ydinperheideologiassa isän tuli toimia yhteiskunnassa ja hoitaa perheen taloudellinen toimeentulo. Naisen roolit vaimona ja emäntänä jäivät taka-alalle, ja naisista tuli ensisijaisesti äitejä. Mies sen sijaan määrittyi yhteiskunnallisen asemansa kautta. Perheen kasvatusvastuu siirtyi äidille ja isän tehtävä oli tehdä työtä. Näin ollen vanhemmuuden painopiste ikään kuin muuttui isältä voimakkaammin äidille. Muutosta perusteltiin äidin luontaisilla kyvyillä rakkauteen ja hoivaan ja isää lempeämpään käytökseen (Aalto 2010, 18 – 20; Lupton & Barclay 1997, 38 - 39). Näkemys siitä, mikä on vanhemmuudessa tärkeää, vaihtui vähitellen yhteiskunnan muuttuessa. Näkemys perustui sukupuolten luontaisina nähdylle taipumuksille ja oli murroksessa 1900-luvulle tultaessa. (Aalto 2010, 18 - 20). *Modernissa mallitarinassa* isä nähtiinkin kodin ulkopuolella työssä käyvänä elättäjaisänä, joka on paljon poissa kotoa. Modernin isän kotoa löytyi huolehtiva, hoivaava äitihahmo. Isän ja lapsen etäisyys saattoi olla sekä fyysisesti että psyykkisesti jopa pidempi kuin esimodernissa mallitarinassa. Isän patriarkaalinen valta kutistui. (Kekäle & Eerola 2014, 21).

1900-luvun alkua leimasi vanhemmuuden tutkimusta hallinnut psykologisen näkökulman keskeisyys, jolla on ollut suuri vaikutus vanhemmuutta koskeviin ohjeistuksiin ja ihanteisiin. Brittiläinen psykiatri John Bowlby kirjoitti tutkimustensa perustella raportin, jossa äidin ja alle 3-vuotiaan lapsen tiivistä yhteiseloja ja äidin merkitystä lapselle laajasti psykologisessa mielessä painotettiin ensisijaiseksi lapsen hyvinvoinnin lähteeksi (Lupton & Barclay 1997, 42 – 43; Mykkänen & Aalto 2010, 23). Tässä, myös Suomeen kantautuneessa näkökannassa, isien rooli oli

toimia toissijaisena vanhempana lapsen ollessa pieni, ja roolimallina lapsen kasvaessa (Aalto 2010, 24)

Bowlbyn kiintymyssuhdeteorian eräänlaisena jatkona voidaan nähdä 1950—ja 1960-luvun Yhdysvalloissa vaikuttanut sosiologi Talcott Parsonsin funktionaalinen teoria, jossa äidin ja isän funktiot perheessä nähtiin sukupuolierityisellä tavalla (Lupton & Barclay 1997, 52 -53). Kasvatusvastuun ollessa äidillä isän vastuulla oli perheen elatus. Sukupuolten väliset vastuut jakautuvat siten, että isän osuus oli olla selvästi yksilöllinen, perheen ulkopuolella toimiva vanhempi. Äidin asema määriteltiin perheen ja äitiyden kautta (Korhonen 1999, 37). Huolimatta siitä, että Suomessa ei ollut missään vaiheessa varsinaista kotiäitikulttuuria, kuten naapurimaassa Ruotsissa, olivat vanhemmuuden vastuut jakautuneet vielä 1960-luvulle tultaessa hyvin sukupuolierityisesti. Voitiin jopa luonnehtia äitiyden olleen ”yhteiskunnallista äitiyttä”, mikä viittasi äitiyden keskeisyyteen kaikessa naisten toiminnassa (Vuori 2004, 31; Hiilamo 2006, 77).

1960-luvulla naisten liikehdintää pois pelkän kotiäitiyden piiristä ja siihen liittyvän tasa-arvokeskustelun, naisten yleistyneen työssäkäynnin ja äitien roolimutoksen myötä myös isien rooleihin odotettiin ja ehdotettiin muutoksia. (Vuori 2004, 34). Vaikka varsinkin työläisnaiset olivat ottaneet vastuuta perheen elatuksesta jo aiempina vuosikymmeninä (Hiilamo 2006, 78), vasta 1970-luvulla mm. mahdollisuus julkiseen päivähoitoon (1973) ja isyyslomaan (1978) vaikuttivat lastenhoitovastuun jakautumiseen. Tuolloin myös ydinperheideologia alkoi purkautua ja erilaiset perhemallit yleistyä. Sekä äitejä, että isiä tarvittiin työssä, jotta hyvinvointivaltion kehittäminen voitiin aloittaa (Aalto 2010, 29 – 30).

Ansiotyöhön menon suuri muutos äitien arjessa ei kuitenkaan ratkaisevasti jakanut lastenhoitoa tasan naisen ja miehen kesken päivähoitoon mahdollistaessa molempien vanhempien työssä käymisen (Vuori 2001, 127; 2004, 36; Leira 2006, 32). Voidaan kuitenkin katsoa, että isän rooli alkoi muuttua ”avustavaksi isäksi” (Ylikännö 2009; 122, Huttunen 2001, 164). Avustavaa isyyttä onkin pidetty vahvistuvan isyyden alkutahteina. Vaikka äidin avuksi lasten- ja kodinhoitoon tullut isä ei ollut toimissaan kovin oma-aloitteinen, hän yritti silottaa työhön lähteneen äidin taakkaa kotona. Avustava isä syntyi ennen kaikkea kaupunkiolosuhteisiin, jossa perinteisiä miesten pihatöitä ei enää ollut. On ajateltu, että yhtäältä 1970-luvun avustava isä on saapunut äidin määräysvallan alle, koska aiemmin molemmilla on ollut perheessä omat tontit joita hoitaa. Avustavaan isään on liitetty myös ajatus siitä, että ainakaan äidin ollessa paikalla isä ei kanna täyttä vastuuta lapsen hoitoon liittyvistä asioista. (Huttunen 2001, 165 - 166). Äitiä avustavaksi isäksi muuntuminen on nähty 1970-luvun isälle usein haasteellisena senkin vuoksi, että tapa on poikennut

suuresti perinteisen isän tavasta, johon isäksi 1970-luvulla tulleet olivat omassa lapsuudessaan 1940- ja 1950-luvuilla tottuneet. (Korhonen 1999, 89).

Perinteisen, perheen elättämiseen suuntautuneen, jäykän ja tunnetasolla lapsistaan kaukana olleen isän malli oli tuolloin jo selvästi kyseenalaistettu. Tämän seurauksena 1980-luvulla ryhdyttiin isätutkimuksen myötä ajattelemaan, että myös isä voi yhtä lailla olla lapselle läheinen hoivaaja. Suomessa kampanjoitiin näkyvästi eri järjestöjen toimesta kannusten miehiä ottamaan enemmän vastuuta kodin töistä, lapsista ja perhe-elämästä (Vuori 2004, 47), samoin siihen kannustivat asiantuntijoiden perheille suuntaamat kirjoitukset (Vuori 2001, 356). Tuolloin syntyi käsite ”uusi isyys”, jolla pyrittiin kuvaamaan hoivaavaa, tunnesuhteeltaan perheelle läheistä ja herkkävaistoista isää, jolla on tietoinen pyrkimys toteuttaa vanhemmuutta eri tavoin kuin aiempien vuosikymmenten isät (Korhonen 1999, 93). Uutta isyyttä on pidetty tavoiteltavana tilana, kulttuurisesti hallitsevana tapana kuvata hyväksytyä tapaa toimia nykyisinä (Eerola & Huttunen 2011). Uuden isyyden käsitteestä kerron tarkemmin luvussa 2.2.

On mielenkiintoista, miten isyyden tiheimmän muutosvaiheen aikana asiantuntijat puheessaan käsittelivät isyyttä. Jaana Vuori analysoi vanhemmuuden työnjakoa tutkiessaan 1980-luvun puolesta välistä 1990-luvun puoliväliin sijoittuneita asiantuntijoiden kirjoittamia tutkimuksia, oppikirjoja ja vanhemmille suunnattua kasvatuskirjallisuutta (Vuori 2001, 13). Hän erotti kaksi toisistaan eroavaa diskurssia, ja nimesi ne *äidinhoivan* ja *jaetun vanhemmuuden* diskursseiksi. Äidinhoivan diskurssi, joka nojasi Bowlbyn kiintymyssuhdeteoriaan, korosti naisen erityisyyttä lapsen hoivaajana ja synnyttäjänä, sekä ensisijaisena kasvattajana. Jaetun vanhemmuuden diskurssi ehdotti miehille yhtäläistä vastuuta lasten kasvatuksessa ja myös pienten lasten hoivaamisessa. Jaetun vanhemmuuden diskurssissa isyyteen houkuteltiin tekemällä siitä nautittavaa ja traditioita haastavaa. Äidinhoivan diskurssissa oltiin enemmän huolissaan siitä, miten paljon isä voi hoivata lasta vaarantamatta tämän kehitystä tai omaa maskuliinisuuttaan (Vuori 2001, 255 – 257). Äidinhoivan diskurssin taustalla oleva kiintymyssuhdeteoria oli historian kuluessa vahvasti vaikuttava ajattelumalli, jonka myötä ajateltiin, että puutteet äidin antamassa hoivassa altistivat ihmisen mm. psyykkisille ongelmille. Ajatus äidistä ensisijaisena vanhempana istuikin sitkeässä, sillä vaikka jo 1960-luvulla arvokeskustelun myötä naisen työssäkäyntiä pyrittiin yhteisesti tukemaan, mittavin kamppailu isyyden muuttumisesta käytiin vasta 1990-luvulla (Aalto 2012, 163-164). Ajallisesti muutosta on hahmotettu nimeämällä jaetun vanhemmuuden mukaista isyyttä ”uudeksi isydeksi” ja vahvan äidinhoivan mukaista isyyttä ”perinteiseksi”. (Vuori 2001, 128 -129).

Vuoren (2001) tutkimissa asiantuntijapuheissa isät olivat keskeisiä puheenaiheita. Jaetun vanhemmuuden diskurssi rohkaisi isiä laajentamaan toimijuuttaan ja kannusti kohti uutta isyyttä, pois perinteisestä rajatusta tavasta toimia isänä. Vahvasti toimiva isyys nähtiin positiivisena lisänä miehen aiemmalle toimijuudelle. Äidinhoivan diskurssi yhtäältä kannusti miestä isyyteen mutta toppuutteli tulemaan äidin hoivaavuuden tontille, koska äiti nähtiin vahvasti parhaana hoivan antajana. Diskurssin mukaan liika hoivaavuus oli uhka miehen maskuliinisuudelle ja sitä kautta myös lapsen kehitykselle (Vuori 2001, 356 – 357). Jaetun vanhemmuuden nähtiin ulottuvan laajasti myös kodin ulkopuolelle, yhteiseksi vastuuksi lasten hyvinvoinnista ja myös kotiin liittyvistä muista toiminnoista. Isän osalta uusi isyys nähtiin myös muutoksena isän elättäjärooliin (Mykkänen 2010, 18).

Kaiken kaikkiaan asiantuntijapuhe vuosituhaten vaihteessa suuntautui yhä enemmän kohti isiä. Heitä houkuteltiin neuvoloihin muihin yhteiskunnan instituutioihin, joissa perinteisesti vain naiset olivat toimijoina. Vahva isyys nähtiin kuitenkin ennen kaikkea miehen valintana, ei velvollisuutena (Vuori 2001, 357). Muutoksessa jaettuun vanhemmuuteen keskusteltiin myös siitä, olivatko äidit portinvartijoita uuteen isyyteen pääsemisessä. Tehtiin huomioita, että äitejä asiantuntijapuheessa ohjeistettiin antamaan isille tilaa ja hellävaraisesti luotsaamaan heitä kohti uutta isyyttä. Tätä näkökulmaa kuitenkin myös kyseenalaistettiin (Vuori 2001, 359, Mykkänen 2010, 19; Aalto 2012, 159 - 162).

Postmodernin tarinan isä sai alkunsa naisten työssäkäynnin yleistymisestä ja siirtymä modernista postmoderniin oli selkeä. Postmoderni isyys on kyseenalaistanut voimakkaasti jäykät patriarkaalisuuteen ja myös elättäjäsyyteen liittyvät toimintatavat ja tuonut esiin uudenlaista, jaettua vanhemmuutta puolisojen kesken. Isyys on pehmentynyt ja elättämisestä siirrytty kohti hoivaavuutta, jolloin myös isän auktoriteettiasema on kadonnut. Isät ovat istuneet miettimään myös kotitöiden jakautumista puolisojen kesken. Tutkittaessa isien itsensä isyydestä kertomaa eri näkökulmista, on todettu, että uudenlainen puhe isyydestä on rakentunut postmodernin ja sitä vanhemman isyyden kriittiselle keskusteluttamiselle, vertaamiselle ja sen kautta parhaan mahdollisen isyyden rakentamiselle. Isät ovat käyttäneet puheessaan mallitarinoita kuvatessaan sekä omaa tarinaansa isänä että isyyden muutosta laajemmin. (Kekäle & Eerola 2014, 21 – 24).

Ajallinen muutos postmodernin mallitarinaan siirtymiselle on paikannettu 1990-luvun lopulle ja 2000-luvun alkuun (Mykkänen 2010, 16). Mallitarinat eivät kuitenkaan ole selvärajaisia ajallisesti eivätkä myöskään paikallisesti. Postmoderni mallitarina kuitenkin on antanut ymmärtää tietävänsä

millaista aiemmat isyydet ovat olleet, ja ottanut kantaa myös siihen, miten nykyisyys erottuu niistä edukseen (Kekäle & Eerola 2014, 24).

Siinä missä monet isyyden tutkijat ovat nähneet isyyden muutokset ”perinteisestä isyydestä” ”avustavan” kautta ”uuteen isyyteen” menestystarinana, voidaan samaa muutuskertomusta katsoa myös rappiotarinan näkökulmasta. Rappiotarina myöntää isyyden muutoksen, mutta epäilee, että hoivaava isyys on uhka miehen maskuliinisuudelle ja arvovallalle, ja jopa heteroseksuaaliselle ydinperheelle. Samanlaiset diskurssit on löydetty tutkittaessa myös ruotsalaista isyyskeskustelua (Aalto 2012, 83, 91 – 93). Jani Kolehmainen onkin tutkiessaan isyyden ja maskuliinisuuden keskinäistä yhteyttä (2004) todennut, että suhtautumista uuden isyyden puheeseen voidaan katsoa eri tavalla riippuen siitä, millaiseksi toiminnan luonne mielletään. Kolehmainen toteaa, että hoivaavan isän voidaan katsoa toteuttavan kahta erilaista maskuliinisuudesta kertomisen tapaa: yhtäältä lasta hoivaava isä on lapsen etua ajatteleva, toisaalta äidistä erottautuva itseään uudella elämänalueella toteuttava miehinen mies (Kolehmainen 2004, 108).

Pääosin isyyden muutos on nähty positiivisena asiana ja isyyden kehittymisenä ”oikeaan suuntaan”. Tutkijat ovat kuitenkin todenneet muutoksen olevan hidasta. Syy hitauteen on katsottu olevan useissa tekijöissä, mutta ei itse miehissä ja isissä. Muutos on esimerkiksi nähty luokkasidonnaisena ja ajateltu, että työväenluokka ei ole ymmärtänyt jaetun vanhemmuuden tärkeyttä lapselle (Aalto 2012, 82 – 83). Perhepolitiikan näkökulmasta tutkija Minna Rantalaiho on kuitenkin epäillyt, että jaetun vanhemmuuden ja uuden isyyden yksi hidaste on ollut se, että isät itse eivät ole olleet halukkaita perhepoliittisten muutosten ajamiseen. Perhevapaiden pitämisen syy isillä on ollut ennen kaikkea lapsi tai äidin työssä käymisen mahdollistaminen, ei oma toive (Rantalaiho 2003, 211).

Isyyden muutosta kuvatussa laajassa mittakaavassa on myös kyseenalaistettu. Tutkijat huomauttavat, että jokaisella aikakaudella on ollut myös isiä, jotka ovat vastoin kulttuurista ihannetta ja kerrottua isyyden tarinaa hoivanneet lapsiaan yhtä lailla kuin äidit. (Lupton & Barclay 1997, 40 - 41; Aalto 2012, 95 - 96). Suomessa on jo ennen 1970-lukua ollut paljon työväenluokkaisia naisia ja esimerkiksi leskiä, jotka ovat tehneet töitä. Samoin maaseudun töitä jaettiin sukupuolirooleista joustuen, ja sivistyneet naiset hakeutuivat työskentelemään järjestöissä. Näin ollen ei voida yksioikoisesti sanoa, että vain miehet olisivat elättäneet perheitä. Näitä ydinperheideologiaa haastavia toimintatapoja on huomattu 1800-luvun lopulta saakka (Aalto 2010, 21 – 22).

Isyyden muutos on kuitenkin ollut yleisesti myönnetty ja siihen on suhtauduttu toiveikkaana. (Aalto 2012, 93). Se on kulkenut yhtä jalkaa äitiyden muutoksen kanssa siten, että isien on nähty liikkuvan enemmän kohti perhettä ja äitien kohti työelämää. Tässä on ollut tukena kaikkien pohjoismaiden,

omilla painotuksillaan, harjoittama perhepolitiikka ja sen isyyspoliittiset linjaukset. (Leira 2006, 32).

2.2 Isyyspolitiikka

Pohjoismaisissa hyvinvointivaltioissa, toisin kun esimerkiksi angloamerikkalaisissa yksilön vastuuta korostavissa valtioissa, on käytössä perhepoliittisia raameja ja käytänteitä, joiden on katsottu osaltaan vaikuttavan isyyteen (Rantalaiho 2003, 204). Esimerkiksi 1970-luvun naisten työhön menemisen murroksessa lasten hoitovastuu jaettiin hyvinvointivaltion toimesta uudelleen molempien vanhempien ja valtion järjestämän päivähoidon kesken (ks. luku 2.1). Tämä ja muut niin sanotut isyyspoliittiset toimenpiteet ovat olleet vaikuttamassa siihen, millaisia hoitoon osallistumisen vaatimuksia isille on kohdennettu (Rantalaiho 2003, 204). Taustalla näissä isiä koskevissa poliittisissa päätöksissä on ollut naisten ja miesten tasa-arvon kehittäminen naisten työelämään ja miesten kotielämään, yksityiseen, osallistumisen näkökulmasta (Haataja 2007, 14; Rantalaiho 2003, 216).

Pohjoismaat ovat olleet ensimmäisiä maita, joissa miesten ja naisten tasa-arvokysymykset ovat johtaneet ”vanhemmuuden politisoitumiseen”. 1970-luvulla naisten suuntautuminen työelämään teki kahden elättäjän perhemallista normin, jota hyvinvointiyhteiskunnassa ryhdyttiin poliittisten päätösten tuella tavoittelemaan (Ellingsaeter & Leira 2006, 2). Vauvan syntymiseen liittyviä vapaita ja tulonsiirtoja lähdettiin kehittämään äideille 1960-luvulla järjestetyn synnytysloman jatkumona. Vaiheittain synnytyslomasta alettiin maksaa äitiysrahaa sen keston vaihdelta yhdeksästä viikosta kymmeneen kuukauteen. Vuoden 1987 jälkeen äideille tarkoitetun vapaan kestoksi vakiintui 105 arkipäivää, jonka lisänä vanhemmat ovat pystyneet jakamaan noin puolen vuoden mittaisen vanhempainvapaakauden eri tavoin (Haataja 2007, 15 – 16). Ensimmäinen isiin suoranaisesti liittynyt perhepoliittinen linjaus on vuonna 1978 voimaan tullut oikeus isyyslomaan, joka myötäili silloista pohjoismaista linjaa Ruotsin uudistettua vanhempainvapaajärjestelmänsä koskemaan myös isiä vuonna 1974 ja Norjan säädettyä isyysloman vuonna 1977 (Haataja 2007, 17; Rantalaiho 2003, 207). Aluksi isyysloma oli 12 päivän mittainen ja mikäli isä käytti sen, vapaa lyhensi äidin synnytysloman mittaa. Tämän vuoksi vapaan pitäminen edellytti äidin suostumusta. Vuonna 1980 isät saivat niin ikään äidin suostumuksella pitää yhden kuukauden äitiyslomasta. Vielä tähän aikaan isien loman pitäminen oli äärimmäisen harvinaista, mutta uudistus periaatteessa mahdollisti isien vanhempainvapaalle jäämisen (Haataja 2007, 20 - 21).

1990-luvulta lähtien isien mahdollisuuksia perhevapaisiin lisättiin asteittain ja myös taloudellisia kysymyksiä pyrittiin tasapainottamaan. Tavoitteena oli lisätä isän ja lapsen keskinäistä, ilman äidin läsnäoloa toteutettua aikaa. Muut pohjoismaat tekivät uudistuksia Suomea aiemmin, ja jokaisella valtiolla oli omat, kansalliset järjestelmät. Isille erityisesti osoitettu osuus vanhempainvapaasta oli kuitenkin erityisyys, jossa pohjoismaat myötälivätkin toisiaan. (Haataja 2007, 22 -23; Hiilamo 2006, 120). Lähivuosina vapaajärjestelmää uudistettiin edelleen, ja isillä on nyt mahdollista käyttää 54 vuorokautta isyysvapaata, joista osa on korvamerkitty täysin isän omaksi vapaaksi ilman äitiä. Jos isä käyttää isyysvapaansa, hänen on mahdollista saada käyttöönsä myös niin sanottu bonusvapaa. Muita perhevapaita – hoitovapaata, osittaista hoitovapaata ja tilapäistä hoitovapaata, jolloin vanhempi jää hoitamaan kotiin sairasta lasta – vanhemmalla on mahdollisuus pitää lain säätämien mahdollisuuksin ja saada tästä korvaukseksi kotihoidon tukea. Isyys- ja äitiysvapaalta maksetaan ansiosidonnaista vanhempainrahaa (Sipilä & Rantalaiho & Repo & Rissanen 2012, 20).

Isälle mahdollistettua ja suoraan osoitettua vastuu-aikaa lapsen kanssa olemiseen on siis asteittaisin uudistuksin lisätty vuosien saatossa. Perhevapaakäytänteiden uudistus on lisännyt isien perhevapaiden pitoaikaa aikaisempiin vuosiin verrattuna, olkoonkin, että kovin hitaasti (Salmi, Lammi-Taskula & Närvä 2009, 44). Tutkimuksissa on todettu, että isät käyttävät juuri niitä perhevapaita, jotka ovat nimetty heille. Onkin huomattavaa, että huolimatta siitä, että yhä useampi isä käyttää isyysvapaan lapsen synnyttyä ja myös hoitaa lasta kotona isäkuukauden ja perhevapaiden turvin, edelleen äidit käyttävät enemmän aikaa lasten- ja kodinhoitoon (esim. Lammi-Taskula & Salmi 2014, 88 – 89; Mykkänen & Eerola 2013, 2). Tutkittaessa isien vanhempainvapaan pitämistä suhteessa isien kantamaan kokonaisvastuuseen lastenhoidosta ja lasten tarpeista on todettu, että jos isä on pitänyt synnytyksen yhteydessä olleen isyysvapaan lisäksi bonus- tai vanhempainvapaata, isä jakoi vanhemmuuden vastuuta tasaisemmin äidin kanssa (Takala 2005, 14). Voidaan toki kysyä, kumpi oli ennemmin, osallistuva isä vai pidetty vanhempainvapaa (mt. 18).

Perhevapaakäytänteitä pohjoismaissa tutkittaessa on huomattu, että ne ovat vaikuttaneet suotuisasti äitien työssäkäynnin lisääntymiseen (Leira 2006, 33). Kuitenkin hoivan jakaantuminen vanhempien kesken on tapahtunut huomattavasti hitaammin, ja isyyden suhteessa pienen lapsen hoivaamiseen on edelleen ”oikeuden” maku, sen sijaan, että se olisi itsestään selvyys tai velvollisuus. Perinteisen perhemallin, jossa äidillä on päävastuu hoivasta ja isän elatuksesta, pohjavirta on ollut hyvin vahva kaikesta tasapäiseen työnjakoon kannustamisesta huolimatta (mt. 46 – 47; Eerola 2014, 312).

Tällä hetkellä tutkittaessa perheiden asenteita isien perhevapaan pitämistä kohtaan on todettu, että isyysvapaan käytöstä on tullut hyvin yleinen toimintatapa huolimatta perheen taustatekijöistä. Sen sijaan akateemisesti koulutetut isät ajattelevat muita useammin, että haluavat jäädä vapaalle jaksamaan vanhemmuuden. Ei-akateemisesti koulutetut kertovat vapaan pitämisen syyksi halun auttaa puolisoa, olla poissa töistä tai totutella uuteen tilanteeseen (Salmi, Lammi-Taskula & Närvä 2009, 64). Aiemmissa tutkimuksissa on myös huomattu, että isien käyttämät vanhempainvapaat ovat harvinaisia esimerkiksi isän ollessa maatalouden alalla. Kunta- ja valtiosektorilla työskentelevien isien vanhempainvapaat olivat yleisempiä kuin yksityissektorilla työskentelevillä. (Lammi-Taskula 2003, 294 – 296, Ylikännö 2009, 128). Samankaltaisia tuloksia on saatu myös ruotsalaisessa tutkimuksessa, olkoonkin, että naapurimaan perhepoliittinen järjestelmä eroaa hieman Suomen käytännöistä. Ruotsissa työväenluokkaiset isät pitivät vanhempainvapaata harvemmin ja keskiluokkaa useammin syy oli taloudellisissa olosuhteissa (Plantin 2007).

Perhevapaiden pitämiseen vaikuttavat perheen sisäisten neuvotteluiden lisäksi myös työpaikan suhtautuminen perhevapaisiin. Tutkimuksissa on todettu, että 2000-luvulla myönteinen suhtautuminen isien perhevapaiden käyttöön on työpaikoilla lisääntynyt. Tähän on vaikuttanut todennäköisesti perhevapaiden käytön käsittely julkisuudessa ja vapaiden pitämisen pikkuhiljainen yleistymisen. Kuitenkin on huomattavaa, että miesvaltaisilla työpaikoilla isät ovat käyttäneet vähemmän oikeuttaan niin sanottuun tilapäiseen hoitovapaaseen lapsen sairastuessa (Lammi-Taskula & Salmi 2014, 81) ja kertoneet arastelevansa jopa isyysloman pitämistä (Närvä 2014, 103). Samoin aiemmin ns. bonusvapaan pitäminen oli miesvaltaisilla työpaikoilla harvinaisempaa kuin naisvaltaisilla (Takala 2005, 15). Tämä voisi viitata siihen, että edelleen 2000-luvulla on kaikista huolimatta työpaikkoja, joissa vallitsee Jouko Huttusen termillä kuvattuna ”poikamieskulttuuri” suhteessa isän käyttämiin perhevapaisiin (Ylikännö 2009, 181; Lammi-Taskula & Salmi 2014, 84, 89).

Myös äidin työmarkkina-asetella on nähty olevan yhteys siihen, käyttääkö isä vanhempainvapaata. Korkeasti koulutettujen naisten puoliset käyttävät muista useammin vanhempainvapaata. Matalasti koulutettujen, määräaikaissa työsuhteissa olleiden ja kotihoidontuella lasta hoitavien äitien perheissä isät harvemmin jäävät pitämään isäkuukautta tai vanhempainvapaata. Tämä on voi selittyä sillä, että äidillä ei ole työpaikkaa, jonne isän vanhempainvapaan ajaksi mennä. Myös bonusvapaan käyttö on hankalaa, jos äiti aikoo jatkaa lasten hoitoa kotona kotihoidontuen turvin vanhempainvapaakauden jälkeen (Lammi-Taskula & Salmi 2014, 80, Takala 2005, 16). Kaikkein todennäköisimmin vanhempainvapaata käyttävät kuitenkin ne isät, joiden mielestä perheen elatusvastuu jaetaan tasan vanhempien kesken (Lammi-Taskula & Salmi 2014, 82). Tutkimuksissa

on todettu, että ihmisten asenteet sukupuolten välistä työnjakoa kohtaan ovat viime vuosina muuttuneen entistä perinteisempään suuntaan siten, että on katsottu miehen olevan vastuussa perheen taloudesta ja naisen lasten- ja kodinhoivasta (mt. 88). Yleisessä keskustelussa on tuotu esiin huolta siitä, miten jatkossa isien onnistuu yhdistää perhe ja työssäkäynti siten, että se on sekä perheen, että yhteiskunnan edun mukaista. On myös ajateltu, että työelämän vaatimusten kasvaessa paineet isien työhön sitoutumiseen kasvavat entisestään (mt, 90). Lopulta kysymys perheen taloudellisesta pärjäämisestä ei ole ollut isän perhevapaalle jäämisessä kuitenkaan keskeisin (mt. 83), olkoonkin, että joitain yhteiskunnalliseen taustaan liittyviä eroja taloudellisten kysymysten merkityksestä on tutkimuksissa havaittu (Plantin 2007).

Pohjoismaisia isyyspoliittisia käytänteitä on yleisesti pidetty onnistuneina monin tavoin (Ellingsaeter & Leira 2006, 3). Järjestelmää on kuitenkin kritisoitu paitsi siitä, että se jättää täysin isän vastuulle osoitetun vapaan lyhyeksi antaen vanhemmille enemmän mahdollisuutta valita, kumpi lasta jää hoitamaan (Ellinsaeter & Leira 2006, 7), myös siitä, että yksinhuoltajat ovat järjestelmän vuoksi eriarvoisessa asemassa (Haataja 2007, 23). Se ei näytä toteuttavan haviteltua tasa-arvon toteutumista työn ja hoivan jakautumisen suhteen, ja uudistuksia kotimaisiin käytäntöihin onkin tulossa, jälleen mahdollisesti pohjoismaista esimerkkiä mukailien (esim. Salmi & Lammi-Taskula 2010, 5).

Minna Rantalaiho on tutkiessaan 2000-luvun alkupuolen vanhempainvapaista käytyjä keskusteluja löytänyt useita keskenään ristiriitaisia isyyteen liittyviä odotuksia tuottavia diskursseja. Rantalaihon mukaan sosiaalipoliittiset toimet tuottavat ”ohenevaa isyyttä” avioeron yhteydessä, koska lapsistaan erillään asuvien isien läsnäoloa lasten kanssa ei tueta kuten ydinperheiden isyyttä (Rantalaiho 2003, 222 – 223). Rantalaiho näkee, että 2000-luvun perhepoliittisilla keinoilla muutettiin isyyttä ”hellän pakon” keinoilla enemmän hoivaisyyden suuntaan. Isyyspoliittisissa asiakirjoissa kuitenkin korostui oletus siitä, että äiti olisi läsnä isän hoitaessa lasta. Etusijalla on ollut lapsen hoidon järjestäminen, ei niinkään isän ja lapsen suhteen muodostuminen hoivan kautta (mt. 208 – 209, 225).

Mahdollisuuksia isien osallistumiseen siis on järjestetty, mutta ei ole itsestään selvää, että isä käyttää osuuttaan perhevapaaseen ja elatuksen ja hoivan vastuut perheessä jakaantuvat tasan. Perhevapaista onkin keskusteltu paljon 2000-luvulla ja perhepoliittiset tulevat linjaukset ovat olleet paljon esillä julkisuudessa. Keskustelu isän jäämisestä perhevapaalle on ollut osaltaan vaikuttamassa siihen, millaisiksi isät ajattelevat kulttuurisesti sopivan isyyden tänä päivänä (Mykkänen & Eerola 2013, 3). Näin ollen keskustelu perhevapaista näkyy perhelehden artikkeleissa ja tämän tutkielman aineistossa.

2.3 Isyys käsitteinä

Isyyttä on isyystutkimuksen kautta pyritty useaan otteeseen käsitteellistämään eri näkökulmista. Sen kattava käsitteiksi muuntaminen lienee kuitenkin mahdotonta isyyden moninaisen luonteen vuoksi. Seuraavassa kuvaan tämän tutkielman kannalta oleellisia isyyteen liittyviä käsitteellistyksiä tutkimusten valossa.

Isyystutkija Jouko Huttunen on vuosituhanen alkupuolella erotellut isyyden tapoja neljän eri käsitteen kautta. Huttunen (2001) on erottanut toisistaan *biologisen*, *juridisen*, *sosiaalisen* ja *psykologisen* isyyden. Biologinen isä on henkilö, joka on hedelmöittänyt lapsen äidin, minkä seurauksena lapsella on puolet tämän miehen perimästä. Juridinen isyys taas sisältää yhteiskunnan antamat oikeudet ja velvollisuudet suhteessa lapseen. Usein biologinen isä on myös juridisesti isä avioliiton tai isyyden tunnustamisen myötä, mutta näin ei ole esimerkiksi adoptiotilanteessa. Adoptiossa mies tulee juridisesti isäksi tuomioistuimen päätöksellä, joka perustuu lakiin lapseksiottamisesta (153/1985). Biologinen isyys oli pitkään vallitseva isyyden muoto siinä mielessä, että sitä pidettiin arkipuheessa ”oikeana isyytenä”. Sosiaalisella isyydellä Huttunen tarkoittaa isyyttä, joka muotoutuu lapsen kanssa elämisestä ja hänen kanssaan toimimisesta ja huolenpidosta. Esimerkiksi sijaisperheessä isä saattaa olla sosiaalinen isä, vaikka ei biologisesti tai juridisesti sitä olisikaan. Neljäntenä Huttunen erottaa psykologisen isyyden, mikä on syvää vastavuoroista kiintymystä isän ja lapsen välillä, tunnetta yhteenkuuluvuudesta ja vahvaa hoivaavuutta. Psykologinen isyys muodostuu sosiaalisen isyyden kautta isän ja lapsen viettäessä yhdessä aikaa, jolloin lapsi ja isä kiintyvät toisiinsa syvästi ja lapsi alkaa pitää miestä isänään (Huttunen 2001, 58 – 65). Nykyisessä yhteiskunnassa perheet ovat monimuotoisia – on esimerkiksi uusperheitä, sateenkaariperheitä ja yksinhuoltajaperheitä. (mt. 57). Isyyden käsitteellistäminen on tarpeen tämän vuoksi ja myös siksi, että isyyden psykologinen ulottuvuus on ollut aiempaa suuremman kiinnostuksen kohteena, ja esimerkiksi isyyteen sitoutumista on tutkittu paljon. (Mykkänen & Eerola 2013a, 18 - 19).

”*Osallistuvasta isyydestä*” on puhuttu 1980-luvulta lähtien liittyneenä edellisen vuosikymmenen aloittamaan ”*avustavaan isyyteen*”. Isyystutkijat ovat osallistumista tutkiessaan myöhemmin tukeutuneet kehityspsykologi Michael Lambin (1986) jäsentämään *vanhemmuuteen sitoutumisen* käsitteeseen, jossa erotetaan vuorovaikutus, saatavilla olo ja vastuunotto. *Vuorovaikutus* tarkoittaa isän ja lapsen aktiivista keskinäistä vuorovaikutusta, jossa isä keskittyy vain lapseen. *Saatavilla olo* tarkoittaa konkreettisesti isän olemista lapsen saatavilla, kun hän on paikalla. Käytännössä saatavilla oleminen on esimerkiksi rinnakkain puuhailua tai vaikka yhdessä television katsomista.

Käsitteen kolmantena osa-alueena on *vastuunotto*, jolla tarkoitetaan yhtäläistä vastuunkantoa perheen asioista suhteessa lapsen äitiin. Isä esimerkiksi osaa huolehtia asianmukaisesti lapsen pukeutumisesta ja ruokailusta. Näistä yleisesti tärkeimpänä on pidetty vastuun osatekijää. Osallistuva isä erosi avustavasta isästä konkreettisimmin juuri vastuunoton tavassaan (Huttunen 2001, 168 – 170; myös Korhonen 2004, 255; Milkie & Denny 2012, 225; Mykkänen & Eerola 2013a, 18). Tällä hetkellä tutkimuksessa ajankohtainen isyyteen sitoutumisen käsite tulee lähelle psykologisen isyyden käsitettä (Eerola & Mykkänen 2014, 14).

Keskustelu isien osallistumisesta ja ”*uudesta isyydestä*” on nähty myös vuosituhannen vaihteen, jo 1990 - luvulla alkunsa saaneen, familistisen käänteen (Jallinoja 2006, 24) vahvana osana. Riitta Jallinoja toi tutkimuksessaan esiin suomalaisessa mediassa tuolloin runsaasti esillä olleen perhemyönteisen puhettavan, jossa korostuivat kotiäitiys ja hoivaava isyys osana hyvää vanhemmuutta (mt. 110 - 111). ”Uuden isyyden” puhe on ollut niin voimakasta, että sitä on pidetty hallitsevuudessaan kulttuurisesti dominoivana, nykyisyyden metanarratiivina, josta käy ilmi millaista on hyvä ja tavoiteltava isyys. Vastaavia, isän entistä suurempaan hoivaavuuteen, vastuunkantoon ja sitoutumiseen viittaavia nimityksiä muuttuneesta isästä oli löydetty tutkimuksissa 1980 - 1990-luvulla muissa länsimaissa (Eerola & Huttunen 2011). Yksi esimerkki näistä on yhdysvaltalaisutkijoiden tyypittely ”hyvä”, ”paha” ja ”ei kiinnostunut” isä, joista ”hyvä isä” pitää sisällään samoja elementtejä kuin uusi, sitoutunut isä. Mielenkiintoista on ”hyvän” isyyden määritelmän samankaltaisuus, joka on säilynyt osittain samana tutkimuksen mukaan vuosikymmeniä (Marks & Palkovitz 2004)

Kaikkiaan uuteen, osallistuvampaan isyyteen houkutteleva puhe on ollut vahvaa paitsi pohjoismaissa, myös muualla länsimaissa. Yhdysvaltalaisessa tutkimuksessa, joka on selvittänyt isän osallistumiseen liittyvän puheen hyötyjä vakuuttavaa diskurssia, on todettu vakuuttelun osallistumisen hyödyistä olleen kautta 1900 - luvun voimakasta varsinkin isien itsensä saaman hyödyn näkökulmasta. (Milkie & Denny 2012, 246).

Muutokset perherakenteissa ja saapuminen uuteen isyyteen ovat tarkoittaneet myös muutosta monenkaltaisiin, eri tavoin toteutuviin isyyksiin. Perinteisen, ydinperheessä toteutuneen isyyden sijaan isyyttä on nykyajassa myös esimerkiksi yksinhuoltajaperheissä uusperheessä ja sijaisperheessä (Huttunen 2001, 118 - 140). Isä voi myös asua poissa lapsen luota vanhempien erottua ja olla etäisä (mt. 99; Hakovirta & Broberg 2014, 114). Näissä kaikissa isyyden määrittelyt akselilla biologinen-juridinen-sosiaalinen-psykologinen toteutuvat eri tavoin. Ei siis ole ihme, että

tutkijat ovat eri tavoin pyrkineet käsitteellistämään nykyisyyden hahmoa ja siitä käytyjä moninaisia keskusteluja.

Sekä kansainvälisessä, että suomalaisessa isyystutkimuksessa on huomattu, että nykyaikana voidaan erottaa toisistaan karkeasti myös kaksi erilaista kehityskulkua: *vahvistuva isyys* ja *oheneva isyys*. Näiden käsitteiden avulla voidaan kuvata sitä, miten uusien isänä toimimisen mahdollisuuksien myötä suhteet isien ja lasten välillä eroavat toisistaan (Huttunen 2001, 150; 2014, 183).

Vahvistuva isyys on laajalti nähty olevan nykyajan isyyden voimakkaampi suuntaus. Vahvistuvassa isyydessä isät ovat aiempaa enemmän mukana lastensa elämässä ja osallistuvat oleellisesti enemmän myös pienen vauvan hoivaan ja huolenpitoon. Vahvistuvassa isyydessä valinnat perheen ensisijaisuudesta näkyvät laajasti mm. arvovalinnoissa ja ajankäytössä. Keskeistä on ollut miehen sitoutuminen isyyteen, myös siinä tilanteessa, että isyys ei ole biologista tai juridista. Isyys on nähty vahvana toimijuutena lapsen elämässä ja isyyttä on luonnehdittu yhtäläisin tavoin kuin äitiyttä. Isyyden on nähty vahvistuvan isän siirtyessä perheen keskiöön, syvemmälle tunteisiin ja perheen yhteiseen intiimiyteen (Huttunen 2014, 184 - 185).

Oheneva isyys on nähty olevan vahvistuvan isyyden vastakohta, josta on keskusteltu huomattavasti vähemmän. Ohut isyys voi olla rakenteellista, jolloin isä on lapsen elämästä poissa, ollen esimerkiksi siittäjä-isä tai etä-isä (Huttunen 2001, 154 – 159). Se voi yhtä hyvin olla myös pelkästään toiminnallista, jolloin isän ja lapsen suhde on etäinen ja pinnallinen, vaikka isä kuuluisikin perheeseen (Huttunen 2014, 183). Isättömyys, isäsuhteen heikkeneminen tai syntymättömyys ja etäinen isyys liittyvät käsitteinä ohenevaan isyyteen. Vahvistuvan ja ohenevan isyyden erilaisuuksissa on kyse myös psykologisen isyyden vahvuudesta ja määrästä (Huttunen 2014, 185).

Ohut isyys on nähty ei-toivottavana ja lapselle haitallisena ilmiönä, jota on ollut haastavaa tutkia sekä heikon tilastoitavuuden että moraalisen latautuneisuutensa vuoksi. Vahvistuvasta isyydestä vanhempien on nähty kertovan mielellään ja ylpeänä, kun taas ohenevasta isyydestä on vaiettu sen arkaluonteisuuden vuoksi. Tutkijat ovatkin pohtineet sitä, onko oheneva isyys aina – ja missä tilanteessa - lapselle traumatisoivaa ja miten ohenevan isyyden kehityskulkua ja sen vaikutuksia voisi tehdä tutkimuksen avulla laajemmin näkyväksi (Huttunen 2014, 185 - 190).

Isyydestä ja hoivasta puhuttaessa puhutaan miltei aina myös maskuliinisuudesta. Sekä narratiivisen että diskursiivisen tutkimuksen valossa tutkijat ovat tuoneet esiin huomioita maskuliinisuuden ja hoivan kulttuurisesti rakentuneesta hyväksyttävästä suhteesta. Miestutkimuksen piirissä isyyden ja

maskuliinisuuden välistä suhdetta on hahmotettu *transformaatiokerronnan* ja *integraatiokerronnan* käsitteiden avulla. Käsitteet tekevät eroa maskuliinisuuden luonteessa tilanteessa, jossa isä jaetun vanhemmuuden ihanteen mukaisesti osallistuu lapsen hoivaan ja kotitöihin. Transformaatiokerronnassa lastenhoitoon osallistuminen nähdään sekä miehen, että lapsen etuna. Sitä pidetään miehelle sopivana toimintana, vaikka se lähentyy entisajan äidilliseksi miellettyä toiminnan tapaa. Osallistumisen motiivi on lapsen hyväksi toimiminen ja se muuttaa ja kasvattaa isää positiiviseksi nähdyllä tavalla. (Kolehmainen 2004, 95; Kekäle & Eerola 2014, 29 - 30).

Vastavuoroisesti integraatiokerronta näkee miehen osallistumisen hoivaan epämiehekkäänä toimintana. Mies voi kuitenkin osallistua hoivaan, jos se nähdään miehen itsensä edun kannalta järkevänä valintana. Isyys on yksi uusi maskuliininen aluevaltaus, jonka mies voi halutessaan tehdä. Osallistuminen lapsen hoitoon ei integraatiokerronnassa muuta tai kasvata miestä, vaan mies toimii samoilla avuilla kuin on toiminut perheen ulkopuolisessa maailmassakin. Jaettu vanhemmuus, jossa mies jää kotiin suorittamaan lastenhoidollisia tehtäviä, saattaa aiheuttaa isälle häpeää, josta hän selviää korostamalla miehekästä tapaa tehdä perinteiset äidin vastualueeseen kuuluvat työt. Integraatiokerronta linkittyy postmoderniin isyyden mallitarinaan pitäen isyyden muutosta myös uutena miehisenä aluevaltauksena. (mt. 101 – 105; Kekäle & Eerola 2014, 29).

Kerronnat eivät ole toisilleen vastakkaisia, vaan ero niiden välille muodostuu kerronnassa esiin tuodussa toiminnan luonteessa suhteessa maskuliinisuuteen. Kerrontojen avulla on mahdollista erottaa eri osallistumisen tapoja, ja ne ovat käyttökelpoisia käsitteitä tässä tutkielmassa nimenomaan mietittäessä diskurssien eroja suhteessa hoivaan. Kerronnat voivat kuitenkin esiintyä yhdessä ja samassa puheessa, ja esimerkiksi isän jäädessä kotiin hoitamaan lapsia, ei toiminta kiinnity yhdenlaiseen maskuliinisuuteen vaan voi sisältää elementtejä molemmista. (Kolehmainen 2004, 94). Myös isyyden mallitarinoissa, kuten laajemminkin isyyteen liittyvässä keskustelussa, ovat läsnä kulttuuriset käsitykset miehisyydestä ja miehenä olemisesta (Kekäle & Eerola 2014, 25). Postmodernin miehisyyden mallitarina sahaa selvän eron esimoderniin ja moderniin miehisyyden mallitarinaan kumoamalla ajatuksen miehen ja naisen perustavaa laatua olevasta erosta ja miehen hoivaavuuden epämiehisyydestä (mt. 27).

Kasvatustieteilijät Johanna Mykkänen ja Petteri Eerola ovat tutkineet nykypäivän nuorten isien isyyden maskuliinisuutta narratiivisella tutkimusotteella. Tutkimuksessa erottuneet erilaiset narratiivit eroavat toisistaan sukupuoliroolien, vastuun, hoivan ja perheorientaation osalta. Tutkimuksessa on löydetty hallitseva narratiivi ja kaksi vastakkaista narratiivista. Hallitseva on

nimetty *kunnollisen isän* narratiiviksi (*decent father*), ja kaksi muuta ovat *tasaveroisen isän* (*equal father*) ja *maskuliinisen isän* (*masculine father*) narratiivit (Eerola & Mykkänen 2013, 9).

Tutkimuksen aineistossa huomattavasti yleisimmässä, kunnollisen isän narratiivissa vanhempien roolit erosivat sukupuolten mukaan, vaikka isälle kuuluvaa vastuuta ja hoivaa oli olemassa. Narratiivi sisälsi vahvan perheorientaation. Sukupuolten väliset roolit erosivat jo ennen vauvan saamisen toiveita siten, että nainen oli suhteessa vauvaa enemmän haluava osapuoli. Kerronta tuli lähelle uuden isyyden diskurssia tuoden esiin isän velvollisuuden osallistua lasten- ja kodinhoitoon. Päävastuu kodinhoidossa kuitenkin isien mielestä oli äidillä ja isän vastuu perheen elättäjänä oli korostunut. Koti-isyyttä tämän narratiivin isät olivat miettineet, mutta usein työnteon vaikeutumisen tai perheen raha-asioiden nähtiin olevan sen esteenä. Isyydessä nähtiin myös kasvu pojasta mieheksi (Mykkänen & Eerola 2013, 13). Eerolan mukaan narratiivin suomennos voisi olla myös ”riittävän hyvän isän” narratiivi, mikä kuvaa isyyden luonnetta osallistuvana, mutta ei täysin yhdenveroisenä vanhempana.

Toinen narratiivi, joka haastoi hallitsevan, oli nimeltään tasa-arvoisen isän narratiivi. Tämä narratiivi erosi kunnollisen isän tarinasta pitämällä vanhempien rooleja vahvasti samankaltaisina keskenään. Lapsen hoitaminen kotona oli tasa-arvoiselle isälle yhtäläinen mahdollisuus kuin lapsen äidillekin, riippumatta perheen taloudellisesta tilanteesta tai isän kotiin jäämisen vaikutuksesta siihen. Koti-isyyttä ei myöskään verrattu muiden ratkaisuihin eikä perusteltu, vaan se nähtiin luonnollisena asiana. Vanhemmuus oli jaettu tasan alusta saakka. Isän tekemät päätökset olivat perheen ehdoilla tehtyjä ja narratiivissa oli näkyvissä vahva perhekeskeisyys. Miesten puhe hoivasta lähenteli aiemmin feminiiniä pidettyä tapaa puhua, ja hoivaaminen oli alusta lähtien itsestään selvää. Siinä missä vallitseva narratiivi näki vanhemmuuden jakamisen osana isän roolia, tasa-arvoisen isän kertomuksessa vanhemmuus oli sukupuolisesti tasaista (Mykkänen & Eerola 2013, 14 - 16).

Kolmas löydetty narratiivi oli maskuliinisen isän (”tosimiehen”) narratiivi. Sen kertomuksen isät tunnustivat kunnollisen isyyden olevan kulttuurisesti ideaali, mutta avoimesti kritisoivat sen olevan tapa, joka ei sovi kaikille. Narratiivissa keskeistä olivat jyrkät sukupuoliroolit, jossa isän vastuulla oli elatus ja lapselle annettu hoiva oli luonteeltaan miehistä. Perhekeskeisyyden sijaan orientaatio oli lapsikeskeinen. Narratiivi korosti siis myös miehen erityisyyttä vanhempana, erottaen isän ja äidin toiminnan selvästi toisistaan. Näin ollen kerronnassa tultiin lähelle perinteistä isyyttä, muiden narratiivien liikkua uuden isyyden diskurssin sisällä. Miehisessä isyyden kertomuksessa työ oli keskeisessä roolissa elämässä, tosin perhe nähtiin tärkeänä motiivina tehdä työtä. Miehen

hoivaaminen oli muihin verrattuna vähäisempää, ja isän osuus oli auttaa äitiä ja toimia lasten kanssa. Tässä diskurssissa tulivat mielenkiintoisesti esiin myös miesten kaverisuhteet, sekä vahva miehisen heteroseksuaalisuuden painotus. Miehet myös ottivat puheeksi väkivallan eri muodoissaan (Mykkänen & Eerola 2013, 16 - 18).

Isänä toimimisen lisäksi narratiivista tutkimusta on tehty myös isäksi tulon näkökulmasta. Johanna Mykkänen (2010) rakensi väitöskirjansa aineistosta kolme erilaista isäksi tulon tapaa: *normitarinan*, *tahtotarinan* ja *selviytymistarinan*. Nämä eroavat toisistaan paitsi tarinan kulussa, myös siinä, millaista isän toimijuus kussakin tarinassa on (mt. 123 – 124).

Isyyden moninaisuuden tunnistavat määritelmät eivät ole toisiaan poissulkevia, mutta ne ovat avuksi siinä, miten isyyttä voidaan tarkastella eri näkökulmista (Mykkänen 2014, 11). Tässä tutkielmassa ne auttavat hahmottamaan isyydestä puhumisen tapoja aineistoa tutkiessa. Niiden kautta on mahdollista havainnoida paitsi äänessä olevia isiä, myös puheen tuottamaa isänä olemisen tapaa.

2.4 Tutkimusongelma

Kuten isyyden käsitteistä, sitä kuvaavista diskursseista ja narratiiveista huomaa, nykyaikana on useita eri tapoja toimia isänä, kertoa isyydestä ja rakentaa kulttuurisesti hyvää, riittävää, tavoiteltavaa ja maskuliinisesti sopivaa isyyttä. Isyyden tutkimus Suomessa on kiitettävästi paneutunut isien äänten kuulemiseen haastatteluiden avulla (Mykkänen 2010b, 40). Tämä tutkielma kiinnittyy tutkimustraditioon, jossa isyyttä tutkitaan kulttuurisesti rakentuneena, sitä koskevana puhetapoina. Tavoitteenani on kuulla isien ääntä läpi vuosikymmenten valmiiksi olemassa olevan aineiston kautta ja hahmottaa isyyden muutosta diskurssianalyttisen lähestymistavan kautta. Perhelehtiaineistolle tässä tutkielmassa esittämäni tutkimuskysymys kuuluu:

Miten isyyttä kulttuurisesti rakennetaan perhelehdessä vuosina 1970 - 2010 isien haastatteluissa ja kirjoituksissa?

3. ISYYDEN MUOTOUTUMINEN DISKURSSIEISSA

3.1. Sosiaalinen konstruktivismi ja diskurssianalyttinen lähestymistapa

Sosiaalisen konstruktivismin näkökulmasta kulttuuria ja todellisuutta rakennetaan jatkuvasti kielen ja vuorovaikutuksen avulla. Tieto ei ole todellisuuden heijastumaa, vaan vuorovaikutuksessa tuotettua ja tilannesidonnaista. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

Konstruktivismissa todellisuuden ajatellaan olevan suhteellista, kun se esimerkiksi positivistisessa lähestymistavassa ajatellaan olevan realistista (Metsämuuronen 2011, 218). Jyrkimmillään sosiaalinen konstruktionismi näkee, että ihminen on tahdoton, näkymättömissä pysyttelevien diskurssien muovaava tuote. Maailmasta ei näin ollen olisi havaittavissa mitään objektiivista (vastakohtana positivismin lähtökohtaoletuksille), vain pelkkiä konstruktioita (Burr 2004, 136). Tässä tutkielmassa lähestymistapani ei ole näin jyrkkä, vaikka ajatteluni ohjaakin ymmärrys siitä, että ihmiset kielenkäytöllään toimivat – muokkaavat maailmaa tarkoituksella tai tahtomattaan.

Pohdittaessa, millainen isyys nähdään kulttuurisesti hyväksi, parhaaksi mahdolliseksi tai edes sopivaksi asiaa sosiaalisen konstruktivismin näkökulmasta lähestyttäessä ei ole oleellista kysyä millaista isyyttä kulttuurissa on, vaan millaisissa kielellisissä käytännöissä isyyttä muodostetaan. Muodostuminen voidaan kirjoittaa auki dekonstruoimalla puhuttua kieltä, jolloin kielenkäyttöä eritellään ja osoitetaan, miten diskurssit toimivat esittääkseen lukijalle tiettyä näkemystä (Burr 2004, 134). Tätä tutkielmaa tehdessäni en ole niinkään kiinnostunut siitä, mitä isyys on lehtiaineiston perusteella, vaan siitä, miten ja mitä isyydestä lehdissä kirjoitetaan. Sosiaalisen konstruktivismin viitekehuksesta onkin nähty hedelmälliseksi tarttua paitsi itse, esimerkiksi haastatteleamalla kerättyyn aineistoon, myös luonnolliseen, jo olemassa olevaan, aineistoon (Eskola & Suoranta 2008, 117).

Sosiaalisen konstruktivismin lähtökohdista ammentavaa diskurssianalyysia on käytetty monilla eri tieteenaloilla ja se on kehitetty ja otettu käyttöön alun perin 1970-luvulla. Tuolloin on katsottu modernin ajan muuttuneen postmoderniksi ja tämän analyysitavan keinoin pyrittiin paljastamaan todellisuuden monimutkaisuutta, jota sitä ennen oli tutkittu vain perinteisin, riittämättömiksi todetuin metodologisin keinoin (Remes 2006, 310 - 311). Diskurssianalyysillä voidaan tekstiaineistoa tutkia eri näkökulmista. Sen avulla pystyy selvittämään tarkasti, miten asioista kerrotaan ja mitä ylipäänsä tuodaan esille (Metsämuuronen 2011, 238 – 239).

Diskurssien tutkimus on katsottu olevan tapa tutkia ihmisten kulttuurista olemista. Se olettaa, että ihmiset tuottavat olemisensa vuorovaikutteisina olentoina ja on kiinnostunut siitä, miten se tapahtuu. Ihmiset toimivat diskurssien ohjaamana, samalla itse tuottaen niitä. Ihminen nähdään ajattelevana, mutta ei kaikin puolin tietoisena hänen toimintaansa ohjaavista diskursseista. Diskurssien tutkiminen on mahdollista, koska ne ovat yhteisössä melko pysyviä (Remes 2006, 288 - 289). Lähtökohtaisesti diskurssianalyysin tarkastelun kohteena ei siis ole yksilö, vaan sosiaaliset käytännöt, joissa muodostetaan erilaisia merkityksiä ja uusinnetaan käytänteitä. Diskurssianalyttinen perinne ajattelee kielen käyttämisellä olevan myös ideologisia seurauksia. (Valtonen 1998, 97; Jokinen, Juhila & Suoninen 1993, 41 - 43). Konstruktionistien piirissä ajatellaan, että samasta teemasta on mahdollista puhua useasta eri diskursiivisesta viitekehystä käsin. Teema saa puhetavasta riippuen erilaisia painoarvoja ja merkityksiä (Valtonen 1998, 98).

Suuntauksena diskurssianalyysi imee vaikutteita mm. antropologiasta, semiotiikasta ja sosiologiasta. Metodina diskurssianalyysi on ennemminkin ”väljä teoreettis-metodologinen viitekehys” (Valtonen 1998, 96 - 97). Sen voidaan katsoa olevan kasa teoreettisia lähtökohtia, jotka liittyvät kielen käyttöön ja yhteiskuntaan. Lähtökohtaoletukset ovat vaikuttamassa tutkimuksen kysymyksenasetteluihin ja menetelmällisiin ratkaisuihin (Jokinen, Juhila & Suoninen 1993, 17; Valtonen 1998, 96; Ilmonen 2010, 133).

Diskurssianalyysin taustalla on funktionaalinen käsitys kielestä. Tämä tarkoittaa sitä, että kielenkäyttäjän nähdään valitsevan itse sanansa ja tapansa käyttää kieltä ja näin ollen kielen merkitykset muotoutuvat sosiaalisessa kanssakäymisessä. Kielenkäyttö on tilannesidonnaista (Mäntynen & Pietikäinen 2009, 14). Käsitteenä diskurssi voidaan määritellä ”verrattain eheäksi säännönmukaisten merkityssuhteiden systeemiksi, joka rakentuu sosiaalisissa käytännöissä ja joka samalla rakentaa sosiaalista todellisuutta” (Jokinen, Juhila & Suoninen 1993, 27).

Diskurssianalyysi voidaan jaotella tieteenfilosofisten lähtökohtien perusteella kolmeen eri tavoin tutkimusta ohjaavaan tapaan: empiiriseen, analyttiseen ja kriittiseen. (Remes 2006, 293 - 295). Diskurssianalyysin tavat voidaan samoin erottaa traditioina brittiläiseen, ranskalaiseen ja saksalaiseen traditioon ja ne eroavat keskenään mm. diskurssin käsitteissä ja ajatuksessa, miten diskurssien tutkimusta voidaan toteuttaa (Remes 2006, 298). Traditioiden ero näkyy myös suhteessa yhteiskuntakriittisyyteen. Ranskalaisen filosofin Michel Foucaultin perintönä on tutkimuskentässä kriittisen diskurssianalyysin lähestymistapa. Kriittisen analyysin perusoletuksena on käsitys alistussuhteista ja vallankäytön läsnäolosta yhteiskunnassa. Kriittisessä diskurssianalyysissä lähtökohtana on kieltä tarkastelemalla paljastaa yhteiskunnan ja sosiaalisten toimijuuksien välisiä

valta-asemia ja asettua heikomman puolelle. Kieli nähdään vaikuttamassa yhteiskuntaan ja toisaalta se on myös yhteiskunnan tuottamaa. Oleellista on tutkia näiden välistä jännitettä (Pynnönen 2013, 29 - 30). Myös muut diskurssianalyttiset lähestymistavat voivat tuottaa kriittisiä näkökulmia, mutta kriittisesti suuntautuneen tutkijan lähtökohtana on paljastaa jotain piilossa olevaa, manipulointiin tai dominointiin liittyvää vallankäyttöä kieltä tutkimalla (Jokinen & Juhila 1999, 86 – 87, Pynnönen 2013, 29). Diskurssianalyysi voidaan nähdä myös kolmivaiheisena prosessina, jossa syvin taso edustaa kriittistä diskurssianalyysiä. Kontekstin merkitys kasvaa tasolta toiselle edetessä (Pynnönen 2013, 31 -33).

Riippuen tutkimusongelmasta ja –asetelmasta edellä mainittuja diskurssianalyttisen viitekehyksen lähtökohtia painotetaan eri tavalla (Jokinen, Juhila & Suoninen 1993, 18). Oma lähtökohtani on analyttisessä tavassa lähestyä aineistoa. Tarkoitus ei ole, eikä tällä aineistolla myöskään mahdollista, paljastaa kriittisen analyysin keinoin yhteiskunnan valta-asetelmia. Jätän kuitenkin analyysilläni mahdollisuuden kriittisten näkökulmien esiin tuomiseen.

Diskurssianalyysissä ihmisten puhetta ei oteta asioiden tilan kuvauksena, vaan tarkastellaan sitä, miten asioita tuodaan esiin ja tehdään ymmärrettäviksi (Suoninen 1999, 18). Tässä tutkielmassa en siis kiinnostu siitä, mitä isyys on kullakin vuosikymmenellä ollut, vaan mitä ja miten siitä on kerrottu – ja mitä jätetty kertomatta. Analysoitaessa diskursseja puhetta voidaan pitää selontekoina, jotka paitsi kertovat sen hetkisestä maailmasta myös muovaavat sitä itsessään (mt. 21; myös Jokinen, Juhila & Suoninen 1993, 18 – 19).

Kuten diskurssianalyysin määrittelyistä huomaa, kyseessä on varsin monisyinen tapa lähestyä aineistoa. Onkin todettua, että jokainen tutkija rakentaa oman tapansa aineiston käsittelyyn pohtien eri suuntausten käyttökelpoisuutta (Väliaverronen 1998, 17). Tässä tutkielmassa diskurssianalyysi toimii viitekehyksenä, josta käsin lähestyn aineistoa. Käytän ensin määrällistä sisällönanalyysiä keinona kuvata Kaksplus-lehteä isyyspuheen kontekstina (vrt. Väliaverronen 1998, 16). Tämän jälkeen esittelen kaksi diskurssianalyttisen analyysin tuloksen löytynyttä läpi vuosikymmenten kulkevaa erilaista diskursiivista suuntausta, joissa isyyttä rakennetaan suhteessa hoivaan osallistumiseen. Nämä suuntaukset ovat toistensa rinnalla kulkevia, mutta myös vastakohtaisia, keskenään keskustelevia puhetapoja, jotka kilpailevat kulttuurisesti vallitsevan diskurssin paikasta (vrt. Jokinen, Juhila & Suoninen 2004, 29).

3.2 Kaksplus tutkielman aineistona

Tutkimuksen aineistona toimii vuodesta 1969 kuukausittain ilmestynyt Kaksplus-lehti. Haen vastausta tutkimusongelmaani lehtiaineiston kautta sen kulttuurisidonnaisuuden vuoksi. Mediassa rakentuvat kulttuuriset mallit, joiden kautta ihmiset tulkitsevat maailmaa ja omaa toimintaansa siinä. Lehdissä ja muussa mediassa esiintyvä puhe on nähty voimakkaana, aikalaisten tuottamana ihmisiin vaikuttavana puheena. Mediapuheen kautta ihmiset voivat tehdä huomioita siitä, mitä toiset ihmiset ajattelevat ja pitävät tärkeänä (Milkie & Denny 2012, 224). Tämän lisäksi naistenlehtien on katsottu näyttävän lukijoilleen kulttuurissa hyväksyttäviä ja tavoiteltavia tapoja olla nainen ja äiti. Niistä voi selvimmin lukea kulttuurisia naisille suunnattuja odotuksia ja ideaaleja. Lehdet voivat tarjota naisille päiväunia, ja artikkelit esitellä sellaisten ihmisten elämää, joihin lukija itseään vertaa. (Berg 2008, 35 – 36).

Kaksplus on Otavamedian (entinen Yhtyneet kuvalehdet) julkaisema lapsiperheille tarkoitettu kuukausilehti. Sen lukijamäärä on viimeisimmässä kansallisessa mediatutkimuksessa (KMT 2013) ollut 101 000. Lehden päätoimittajan mukaan Kaksplus on tarkoitettu kaikille vanhemmille siihen asti, kun lapsi on ensimmäisillä luokilla alakoulussa. Yleensä lehden pariin hakeudutaan ensimmäisen lapsen odotusaikana, kun tiedontarve tulevana vanhempana on suurimmillaan. Suurin osa lukijoista on vauvan tai taaperon vanhempia, mutta myös sellaiset vanhemmat, joilla on useampia lapsia, ovat lehdestä kiinnostuneita (päätoimittaja Annina Pennosen haastattelu 28.10.2013). Tällä hetkellä lukijakunta on iältään pääosin 25 - 44 -vuotiaita kotiäitejä ja toimihenkilöitä (Otavamedia, mediatiedot 2014). Vaikka kaksplussan lukijakunta on suurimmalta osaltaan naisia, se on kuitenkin suunnattu perheille, joten käytän siitä tässä tutkielmassa nimitystä perhelehti.

Kaksplus on aloittanut alun perin perhelehtenä tavoitteenaan tavoittaa suomalaisia perheitä, ei mitenkään erityisesti vauvaperheitä. Lehti on perustettu kilpailijaksi Kodin Kuvalehdelle. Pikkuhiljaa 1980-luvulle tultaessa lehti muuttui vauvalehdeksi, ja oli sitä pitkään. Vielä 2000-luvun alkupuolella Kaksplus oli odotus- ja pikkuvauva-aikaan keskittyvä lehti (Päätoimittaja Annina Pennosen haastattelu 28.10.2013). Vaikka Kaksplus on suunnattu yleisesti vanhemmille, lehden pääasiallinen lukijakunta (78%) koostuu naisista (Otavamedian mediatiedot 2014; ks. myös Jokinen 1996, 107). Lähtöoletukseni on, että kulttuurisia odotuksia ja ihanteita löytyy, ja naistenlehtien teksteistä ne ikään kuin kierrätetään naisten kautta miehille. Yleisesti Kaksplussaa voi kuvailla lehdeksi, jossa tarjotaan lukijoille asiantuntijatietoa lastenhoitoon ja kasvatukseen liittyen. Lisäksi se esittelee uusimmat lastenhoitoon tarvittavat välineet, vaatetuksen ja antaa käytännön vinkkejä

lastenhoitoon liittyen. Se huomioi myös äitiyden aiheuttamat muutokset naisen keholle sisältäen usein artikkeleita synnytyksen ja raskauden vaikutuksista ja synnytyksen jälkeisestä seksielämästä. (Berg 2008, 123).

Selvittääkseni vastaukset tutkimusongelmaani aineisto tuli kerätä vuosikymmenten ajalta. Paikkansa tutkielman aineistona Kaksplus ottaa siis myös pitkällä historiallaan, joka on kilpailijoitaan Vauva- ja Meidän Perhe –lehteä mittavampi. Myös levikki on aikaisempina vuosina ollut kilpailijoita laajempi (Berg 2008, 123). Levikkitarkistus Oy:n tietojen mukaan Kaksplussan tilaukset ovat kuitenkin 2000-luvulla tasaisesti laskeneet (Levikkitarkistus 2013). Tähän on ollut vaikuttamassa suurten sanomatalojen kilpailu perheaiheisten lehtien lukijoista. Edelleen Kaksplus on merkittävä vaikuttaja perheiden seuraamissa medioissa mm. verkkosivustonsa vuoksi. (Päätoimittaja Annina Pennosen haastattelu 28.10.2013).

Löytääkseni puhetta isyydestä itseäni kiinnostavalta ajanjaksolta – isyyden muuttuessa ”uudeksi isyydeksi” - keräsin tutkielman aineiston KaksPlus –lehdistä vuosilta 1970 – 2010. Jokaiselta vuodelta oli mukana kaksi numeroa, numerot 3 ja 10. Ajatukseni oli, että loppuvuoden numerossa olisi keskitytty isyysaiheisiin artikkeleihin isänpäivän vuoksi. Aluksi tätä suuntausta ei näkynyt, koska isänpäivää on vietetty Suomessa vasta 1970-luvun lopulta lähtien ja kalentereihin se on merkitty vasta vuonna 1987. Tein päätöksen kerätä aineiston numeroista 3 ja 10, myöhemmin isyysaiheista kirjoitettiin toisinaan enemmän numerossa 11. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tarvittava aineiston määrä on kuitenkin tutkimuskohtainen, ja sitä tulee kerätä sen verran, että teeman kannalta oleellisia eroja ja yhtäläisyyksiä, kiinnostavuuksia pystyy löytämään (Eskola & Suoranta 2008, 63). Tämä toteutui etsimällä aineisto alun perin valituista numeroista.

Keräsin aineiston Jyväskylän yliopiston kirjastossa, jossa on arkistoituna Kaksplus-lehtiä sen ilmestymisvuodesta 1969 lähtien. Vuodelta 1969 arkistosta ei löytynyt lehtiä, joten aloitin aineiston keräämisen vuodesta 1970. Arkistokokoelma ei ollut täydellinen ja siitä puuttui kokonaan myös vuodet 1978 ja 2003. Aineistoa kertyi miltei jokaisesta numerosta 1 – 10 artikkelia. Joissain numeroissa isyyteen liittyviä artikkeleita ei ollut laisinkaan. Tässä tutkielmassa käytetty kokonainen aineisto löytyy luetteloituna liitteestä 1.

3.3 Aineiston analysointi

Diskurssianalyysille menetelmänä on tyypillistä kerätä ensin suurempi aineisto, ja erottaa sieltä jokin pienempi osa, johon diskurssianalyysissä fokusoidutaan (Juhila & Suoninen 1999, 240). Tutkielmassani tuotin aineiston kolmiosaisen keräämisvaiheen kautta. Ensimmäisessä vaiheessa valitsin aineistooni isyyteen tai miehiin liittyviä artikkeleita. Mukana ovat koko perheen haastattelut, miesten haastattelut, miesten kirjoittamat artikkelit ja myös ne artikkelit, joiden otsikoissa tai ingressissä mainittiin selkeästi isyydestä. Tätä kokonaista aineistomäärää olen käyttänyt kuvatessani lehden luonnetta eri vuosikymmeninä ja isien näkymistä siinä.

Aineiston määrä vuosikymmenittäin ensimmäisen keruuvaiheen jälkeen näkyy taulukosta 1. Taulukon sivumäärissä on mukana artikkeliin liittyvät kuvat ja esimerkiksi sivuissa olevat mainokset. Sivumäärä näin ollen ei kerro tekstin määrästä, vaan kuvaa lähinnä vuosittaista vaihtelua määrässä yhdessä artikkelimäärän kanssa.

Taulukko 1. Aineiston määrä ensimmäisen keruuvaiheen jälkeen

1970-luku	112 sivua	29 kpl
1980-luku	115 sivua	38 kpl
1990-luku	195 sivua	57 kpl
2000-luku	231 sivua	79 kpl
Yhteensä	635 sivua	203 kpl

Artikkelit herättivät huomioni otsikollaan tai ingressillään, mutta myös kuvillaan. Kuvat olivat suurin aineistoon valikoitumiseen johtanut syy. Kuvissa esiintyi miehiä, joko perheensä yhteydessä tai muutoin. Kuvan herätettyä huomioni, tarkastin otsikon ja ingressin, sekä silmäilin artikkelin aiheen.

Artikkeleja päätyi aineistoon myös suoranaisesti otsikon perusteella. Jotkut otsikot olivat suunnattuja erityisesti miehille, tai niissä selvästi annettiin ymmärtää jutun sisältävän isyyteen tai miehiin liittyviä asioita. Muita syitä artikkelien valikoitumiseen olivat esimerkiksi miehen kirjoittamat, yleensä kolumnityyppiset tekstit, joita alkoi lehdessä säännöllisesti ilmestyä 1990-luvulla. Myös pelkän ingressin perusteella aineistooni päätyi joitakin artikkeleja. Aineistossani on 2000-luvulta myös neljä sivun mittaista sarjakuvaa, jotka on otsikoitu selkeästi isyyteen liittyen.

Aineistoa kerätessäni en kiinnittänyt huomiota toimittajan sukupuoleen, joten pelkästään sillä perusteella, että artikkeli olisi miestoimittajan kirjoittama, ei aineistoon ole valikoitunut mitään.

Jätin aineistosta pois kaikki mielipidekirjoitukset ja esimerkiksi 1970-luvun Osviitta-asiantuntijapalstalla annetut neuvot, koska hain miesten isän positiosta tuottamaa puhetta ja kirjoitusta. Ensimmäisen keräämisen jälkeen aineistoni kuitenkin sisälsi myös miesten asiantuntijan positiosta – ei isänä – tuottamaa puhetta, koska keräämisen kriteerit olivat laajat.

Aineiston tuottamisen toisessa vaiheessa olen jakanut artikkelit tarkemmin erilaisiin artikkelityyppeihin: perhehaastattelut, miehen haastattelut ja kirjoitukset, ja muut artikkelit. Aineisto sisälsi haastatteluiden lisäksi parisuhteeseen, mieheyteen, vanhemmuuteen, kasvatukseen, lasten hoitojärjestelyihin, odotukseen, synnytykseen ja suoranaisesti isyyteen liittyviä artikkeleita, jotka perustuvat eri asiantuntijoiden haastatteluihin tai tutkimustietoon. Usein artikkelit sisälsivät pohjatietoa ilmiöistä ja lisäksi miehen tai perheen haastattelun. Mikäli artikkelissa oli haastateltu perhettä tai miestä tai käytetty miehen kirjoitusta osana artikkelia, olen luokitellut ne haastatteluiksi ja kirjoituksiksi. Mikäli artikkeli pohjasi ilmiön käsittelyyn pelkästään asiantuntijan puheen tai tutkimustiedon varassa, se on luokiteltu muuksi.

Taulukko 2. Erilaiset artikkelityypit vuosikymmenittäin

Artikkelityypit	1970-luku	1980-luku	1990-luku	2000-luku
Perhehaastattelu	9 kpl	9 kpl	19 kpl	30 kpl
Miehen haastattelu	7 kpl	9 kpl	11kpl	14 kpl
Miehen kirjoitus	2kpl	4 kpl	16kpl	14kpl
Muut	11 kpl	16kpl	11kpl	16kpl
Yhteensä	29kpl	38kpl	57kpl	74 kpl

Aineiston perusteella voidaan todeta, että vuosikymmenten mittaan lasten vanhemmat ovat päässeet lehdessä enemmän ääneen. Eeva Jokinen (1996) on äitiyttä Kaksplus-lehden kirjoituksista tutkiessaan todennut, että vielä 1970-luvulla lehti oli avoimesti neuvoa antava. Lukijoiden kokemukset välittyivät pääosin lehden mielipidepalstan kautta. 1980-luvulla lukijan tunteet välittyvät lukijakirjeiden kautta (mt. 111), mikä näkyy myös omassa aineistossani miesten kirjoitusten kohonneena määränä.

1970- ja 1980-luvulla perhehaastatteluja oli reilusti vähemmän, kuin myöhempinä vuosikymmeninä. Usein perhehaastattelussa ääni annetaan valtavirrasta jollain tapaa poikkeavan ratkaisun tehneille perheille. Haastateltujen joukossa on esimerkiksi erityisen nuoria vanhempia (10/88, 3/92), kaksosten vanhempia (10/89, 10/97, 3/99) ja ulkomaille muuttaneita perheitä (10/98, 3/2010). Perhehaastatteluissa kerrotaan ennen kaikkea perhe-elämän sujumisesta ja myös jollain tapaa perheen elämäntilanteesta haastatteluhetkellä. Myös miesten ääni lehdessä on vuosikymmenten myötä kasvanut haastattelujen ja kirjoitusten lisääntyessä. Isyyttä suoranaisesti on harvoin pohdittu ilman isän tai molempien vanhempien haastatteluja, mikä näkyy isyysaiheisten asiantuntija-artikkeleiden vähäisessä määrässä. Näitä artikkeleja olisi teemanumeroista saattanut löytyä enemmän.

Kaiken kaikkiaan taulukko 2 osoittaa, että lehteä on 2000-luvulle tultaessa tehty entistä enemmän yhdessä perheiden itsensä kanssa. Vielä 1980-luvulla kasvatukseen liittyviä artikkeleja hakemillani kriteereillä löytyi useita, kun taas 1990-luvulla niitä oli enää kaksi. Tämä kertoo ennen kaikkea kenties siitä, että kasvatusta, odotusta ja synnytystä käsittelevissä artikkeleissa pelkästään asiantuntijan näkökulma ei ole enää ollut kiinnostava, vaan myös perheiden omat kokemukset on haluttu tuoda lukijan nähtäville. Se kertonee myös familistisesta käänteestä (Jallinoja 2006), jossa perhekeskeiset arvot yhteiskunnassa korostuivat eri foorumeilla käydyissä keskusteluissa.

Aineiston keräämisen kolmannessa vaiheessa olen ottanut varsinaisen diskurssianalyysin aineistoksi vain miesten haastatteluja ja kirjoituksia. Jo keruuvaiheessa aineistosta jäi pois asiantuntijahaastatteluja, esimerkiksi mieslääkärin haastattelu, jossa on käsitelty synnytyksen kivunlievitystä. Viimeisessä vaiheessa miesten haastatteluista karsiutui pois enää harva. Jäljellä ovat sellaiset kirjoitukset, joissa miehet ovat ennen kaikkea isiä. Osa asiantuntijoista on selvästi tuonut esiin omia isäkokemuksiaan ja tällaiset artikkelit ovat mukana diskurssianalyysissä. Mukana ovat myös ilmiöitä käsittelevät artikkelit, joissa mukana on miesten haastattelu tai kirjoitus. Rajasin haastattelun ja kirjoituksen eroksi sen, että kirjoituksessa mies puhuu minä-muodossa. Haastattelussa isästä on käytetty kolmatta persoonaa ja näin ollen toimittajan käden jälki on näkyvämpi. Haastattelut sisältävät isän puhetta, mutta toimitus on muokannut niitä. Haastattelut ja kirjoitukset ovat isyyteen liittyvää puhetta, jota on kulttuurissa mahdollista esittää julkisesti (vrt. Berg 2008, 121).

Taulukko 3. Artikkelien määrä diskurssianalyysissä

Artikkelityyppi	1970-luku	1980-luku	1990-luku	2000-luku
Miehen haastattelu	5	6	7	13
Miehen kirjoitus	3	6	14	15
Yhteensä kpl	8	12	21	28
Yhteensä sivua	42	39	53	66

Diskurssianalyysin aineistossa on artikkeleita 69. Sivumäärä on yhteensä 200. Vaikka aineiston on määrällisesti suuri, ei sen perusteella voida tutkia esimerkiksi jonkin ilmiön tarkkaa alkamisaikaa tai ilmiöihin liittyviä käännekohtia (kts. esim. Jokinen 1996, Roivainen 1998, 56). Ajan kuvauksessa olen myöhemmin tutkielmassani tukeutunut ennen kaikkea tutkimustietoon. Lukijan on hyvä myös huomioida aineiston keruutavan luonne, jonka seurauksena aineistossa näkyy tutkijan käden jälki. Aineisto kokonaisuudessaan on kuitenkin niin laaja, että vaikka yksittäiset artikkelit olisivatkin olleet kerättyjä esimerkiksi eri numeroista, diskurssit kuitenkin säilyisivät samana. Olen edennyt analyysissäni siten, että kokonaisen aineiston osalta olen liikkunut lähinnä teksti- ja sisältötasolla. Diskurssianalyysia tehdessäni olen huomionut vain miesten omat äänet ja analyttisesti myös laajemmat yhteiskunnalliset kontekstit, sekä ikään kuin kuronut yhteen kirjoitusten mikro- ja makrotasoja (Pynnönen 2013, 31 -33; Pietikäinen & Mäntynen 200; 27; Roivainen 1998,35).

Analyysivaiheen alussa lähdin käsittelemään aineistoa aineistolähtöisesti (vrt. Eskola & Suoranta 2008, 19). Luin läpi koko aineiston, joka siinä vaiheessa sisälsi myös perhehaastatteluita ja isyyteen liittyviä, eri teemoja sisältäviä artikkeleita ja asiantuntijakirjoituksia. Näiden avulla olen kuvannut lehden luonnetta läpi vuosikymmenten. Päätettyäni sisällyttää aineistoon vain miesten kirjoituksia ja haastatteluja luin kaikki artikkelit uudestaan sanasta sanaan läpi. Tässä vaiheessa tein muistiinpanoja, joiden kautta ryhdyin hahmottamaan puheen eri teemoja etsien ”sitä jotakin”, johon tarttua. Ensimmäisen lähiluvun jälkeen huomasin, että puhetta osallistumisesta ja vanhempien välisestä työn jaosta oli määrällisesti paljon. Tämän jälkeen eristin teksteistä kaikki osallistumiseen liittyvät puheet kirjoittaen ne erilliseen tiedostoon saadakseni aineistoon hyvän tuntuman. Osan lainauksista kirjoitin sanasta sanaan, pitkien lainauksien sisään merkitsin jatkuvuutta käyttämällä merkintää ”...”. Näitä pisteitä olen käyttänyt edelleen siirtäessä aineistosta lainauksia analyysitekstiin merkinä siitä, että välissä on ollut puhetta, jota en ole auki kirjoittanut lainaamaani otteeseen. Suoria lainauksia sisältävän erillisen tiedoston koko oli 29 sivua rivivälillä 1. Sen

teemoittelin lähinnä arkijärjen mukaisiin teemoihin, joita jatkojalostin edelleen osallistumiseen liittyen. Tässä vaiheessa liikuin, Eskolan ja Suorannan termillä, ”ohimenevän hulluuden rajamailla” (Eskola & Suoranta 2008, 162) tietämättä oikeastaan, mitä aineistolle tehdä. Varsinaisen analyysin alkaessa selkiytin teemat tasapuolisen vastuun ja äidin päävastuun teemoiksi. Lisäksi eristin lainauksista elatuksen ja työnteon teemaan liittyvät lainaukset niiden näyttyä aineistossa vahvana.

Tämän jälkeen analyysiprosessi eteni käsityönä siten, että perehdyin intensiivisesti kuhunkin aineiston otteeseen ja sitä ympäröivään artikkeliin. Lähiluvin aineiston näin useampaan kertaan läpi jaotellen ja yhdistellen eri teemoja. Tulosluvussa esittelen kaksi toisistaan eroavaa isyyden diskurssia, jotka esittelen aineistosta eristettyjen otteiden avulla. Otteet olen pyrkinyt valitsemaan siten, että lukija pystyy seuraamaan päättelyäni diskurssien rakentumisessa. Kaikkiaan olen tulosluvussa pyrkinyt siihen, että sitaatit eivät tee luvusta raskassoutuista ja pelkkää sitaattikokoelmaa. Sitaattien käytöllä tavoitteeni on pitää lukijaa mukana omassa päättelyssäni yhdistäen tarvittavissa määrin aiempaa tutkimusta (Eskola & Suoranta 2008, 180).

Aineisto on luonnollinen ja julkinen. Tutkielmassa ei ole oleellista kiinnittää huomiota siihen, minkä nimisiä ihmisiä sitaateissa esiintyy, joten olen lyhentänyt nimet niiden ensimmäisten kirjainten mukaisiksi lyhennelmiksi (ks. Berg 2008, 53) ja näen sen myös eettisesti perusteltuna ratkaisuna. Toiminnallani suojaan lehdessä esiintyvien ihmisten yksityisyyttä, koska en kiinnitä heidän henkilöllisyyksiinsä tarpeetonta huomiota.

Tutkielmani tulosluku etenee seuraavalla tavalla: tarkastelen aluksi yleisesti miten isien ääni tulee kuuluviin lehden eri vuosikymmeninä kappaleessa 4.1. Diskurssinanalyysin tuloksena olen löytänyt kaksi sukupuolistuneen kielenkäytön kannalta erilaista, osallistumiseen ohjaavaa diskurssia. Olen nimennyt löytämäni diskurssit *osallistuvan isän* diskurssiksi (kappale 4.2) ja *mukaan kutsutun miehen* diskurssiksi (kappale 4.3). Tuon esiin analyysissäni molempien diskurssien ajallista, kulttuurista muutosta. Analyysissä mukana kulkevat myös aikaisempien tutkijoiden erilaiset käsitteet (Vuori 2001, Huttunen 2001, Kolehmainen 2004, Kekäle 2007, Mykkänen 2010, Mykkänen & Eerola 2013), jotka auttavat lukijaa seuraamaan päättelyäni diskurssien rakentajana.

4. ISYYDEN KAKSI DISKURSSIA

4.1 Kaksplus-lehti isien äänen kontekstina eri vuosikymmeninä

1970-luvulla isien ääni on aineistossa vähäisempi kuin muina vuosikymmeninä. Äitiyttä tutkinut Eeva Jokinen toteaa, että 1960-luvulla alkanut naisten ansiotyöhön tarttuminen, tasa-arvoon pyrkiminen ja näin ollen myös miesten roolin muuttuminen sai Kaksplus-lehden myönteisen tuen. Jokinen on huomionnut, että Kaksplus-lehdessä on 1970-luvulla enemmän miehiä kuin naisia puhuttelevia otsikoita, mikä saattaa osaltaan johtua siitä, että lehden ollessa pääosin naisille suunnattu, oli miesten huomio herätettävä jo otsikoissa (Jokinen 1996, 107 - 109). Tämän tutkielman aineistossa miehiä puhuttelevia otsikoita näkyy useita, mutta isyys on mainittu otsikossa ensimmäistä kertaa vasta vuonna 1976 (3/76). Miehekkäät otsikot käsittelevät parisuhdetta, avioliittoa ja ”yhdyselämän” onnistumista. Mieheyteen liittyvät artikkelit liittyvät näin ollen useimmiten seksuaalisuuteen (kts. myös Jokinen 1996, 110) ja ohjeistavat naista siinä, miten ymmärtää kumppaniaan paremmin. Naisten ja miesten välillä on nähty selvä sukupuoliero ja keskinäisiä ymmärrysvaikeuksia. Seksuaalisuuden teema näkyy myös lehden kuvissa hätkähdyttävän selvästi, ja usein esimerkiksi mainosten ihmiset olivat alastomia.

Perhehaastatteluja 1970-luvulla on vähemmän kuin myöhemmin, lehden linjan tuolloin ollessa avoimesti neuvova ja ohjeistava. Eeva Jokinen on huomannut yhtäläisyyksiä 1900-luvun alun Emäntä-lehteen, jossa sivistyneistön naiset neuvoivat työväestöä kodin- ja lapsenhoidollisissa asioissa (mt. 111). Aineistoni perhehaastatteluissa useimmiten äänessä ovat 1970-luvulla naiset. Miehet näkyvät kuvissa, mutta haastatteluissa he ovat hiljaisempia tai jopa sanomatta mitään.

Perhehaastatteluissa äänessä olleet miehet puhuvat työstään, usein asiantuntijamaiseen sävyyn ja ruotivat myös perheen taloudellista pärjäämistä. Naisten mielipiteitä on kuultu perheasioihin ja lastenhoidon järjestämiseen liittyvissä asioissa. Talouskysymykset ovat sekä 1970- että 1980-luvuilla usein käsiteltyjä aiheita lehden aihepiirissä. Julkisuuden henkilöitä perheineen on haastateltu lehdessä tässä aineistossa 1980-luvulla aikaisempaa vuosikymmentä useammin. Äänen ovat saaneet julkisuuden mieshenkilöt ja heidän vaimonsa. Julkkismiehet ovat perhehaastatteluissa puheliaampia kuin isäkollegansa menneellä vuosikymmenellä. Perhehaastatteluissa perheet kertovat talouden ohella entistä enemmän vanhemmuudesta, lasten hoitojärjestelyihin liittyvistä asioista ja työnjaosta vanhempien kesken. Miehet puhuvat edelleen myös työstään. Miehet ovat näyttävästi esillä myös kuvissa tukemassa esimerkiksi vaimoan raskausajan jumppaliikkeissä.

Kuuluisuuksien kautta lehdet ovat kautta aikain luoneet ihannemaailmoja ja kuvia, joita lukijat ovat voineet ihailia. Usein lehdessä esiteltyjen henkilöiden elämät poikkeavat lukijan arjesta. Kuuluisuuksien on myös nähty rikkovan totuttuja rajoja ja heidän kauttaan aiemmin epäsovinnainen on median esittämänä saanut soveliaammat kasvot (Berg 2008, 52 - 53). Aineiston perusteella voi huomata kuuluisuuksien olleen ensimmäisiä isänä lehdessä puhuneita miehiä, jotka kenties ovat esimerkillään raivanneet tietä ei-kuuluisille perheenisille. Julkisuuden henkilöt puhuvat ja kirjoittavat lehdissä myös myöhemminä vuosikymmeninä, tavallisten isien joukossa.

1980-luvulla isyydestä puhuminen lisääntyy ja isien mukana oleminen synnytyksessä puhututtaa. Jokinen onkin havainnut laajemmassa aineistossaan, että 1980-luvulla odotus ja synnytys aiheina yleistyivät suuresti. Kaksplussasta on tuolloin tullut selvästi odotus- ja pikkulapsiaikaan fokusoitunut perhelehti (Jokinen 1996,113, päätoimittaja Annina Pennosen haastattelu 28.10.2013). Aineistossa otsikoiden miehet muuttuvat isiksi, avioliiton sijaan puhutaan ennemmin parisuhteesta. Kuvissa on aiempaa vähemmän vähäpukeisia ihmisiä, usein naiset ovat kuitenkin alasti esimerkiksi synnyttäessään. 1980-luvun lehdissä tunnistetaan myös äitien masennus (Jokinen 1996, 112). Kaiken kaikkiaan lehti näyttäisi olevan 1980-luvulla entistä ymmärtäväisempi vanhemmuuden haasteita kohtaan. Sen sijaan, että se auktoriteetin lailla ohjeistaisi, se antaa tilaa kokemuksille ja neuvot ovat hienovaraisempia (mt. 113).

1990-luvulle tultaessa lehdessä alkaa ilmestyä jokaisessa numerossa vaihtelevan isän kirjoittama sivun mittainen kolumni otsikolla ”miesvieras”. Miesvieras –kirjoitukset muodostavat suurimman osan 1990-luvun aineistosta. Näiden kirjoitusten yhteydessä on aina mainittu kirjoittajan ammatti, ja he ovat usein julkisuuden henkilöitä. Perhehaastatteluissa molemmat vanhemmat kertovat mielipiteitään. Isät ovat luontevasti mukana sekä kuvissa, että haastatteluiden sisällöissä. Haastateltujen kirjo laajenee perhehaastattelujen määrän lisääntyessä ja toisinaan haastattelujen teemat toistuvat kahdella viimeisellä vuosikymmenellä. Otsikoissa puhutellaan aiemmin käytetyn äidin ja isän sijaan ”vanhempia”, mikä viitannee 1990-luvun puolivälistä alkaneeseen familistiseen käänteeseen, jossa vanhemmuudesta puhuminen yleistyi aikaisempiin aikoihin nähden merkittävästi (Jallinoja 2006). Ihmiset pukeutuivat kaulaan asti napitettuun kauluspaitaan ja aikaisempien vuosikymmenten alastomuus häipyi kuvista. Parisuhteeseen liittyvät artikkelit käsittelivät seksuaalisuuden lisäksi parisuhteen henkisiä ulottuvuuksia ja vanhempien välistä vastuun jakamista. Myös nämä muutokset kielivät tulkintani mukaan familismin nousukaudesta.

2000-luvulla perheitä ja miehiä kuunnellaan enemmän kuin kahtena ensimmäisenä lehden ilmestymisvuosikymmenenä yhteensä. Otsikoissa isät ovat jälleen yleisempiä kuin miehet ja perhe-

sanan käyttö otsikoissa yleistyy. Puhe työstä nousee merkittävään rooliin sekä perhe- että miesten haastatteluissa. ”Miesvieras” –sarja päättyy uudelle vuosituhannele tultaessa ja sen jatkumona ilmestyy kirjoituksia sarjoissa ”isän kynästä”, ”isän suusta”, ”isyyspakkaus” ja ”isän oppivuodet”, joissa on vaihtuvia, mutta myös jonkin aikaa samoina pysyviä kirjoittajia. Familismin heikentymisestä huolimatta vaatteet pysyvät lehdessä esiintyvien ihmisten päällä.

4.2 Osallistuvan isän diskurssi

Osallistuvaan isyyteen liittyvä puhe alkaa lehdessä jo 1970-luvulla. Tyypillisiä osallistumisen diskurssin läpäisemiä artikkeleita ovat yksinhuoltajaisista ja perhevapaille jääneistä isistä kertovat artikkelit, joita on aineistossa yhteensä 11 kappaletta. Yksin lapsista vastuussa olevista isistä kerrotaan lehdessä kolmeen otteeseen: kerran vuonna 1979 ja kahdesti vuonna 1984. Koti-isyydestä kertovia artikkeleita on aineistossa yhteensä kahdeksan. Koti-isä –artikkelit koostuvat useista samankaltaisista elementeistä, joista jokainen ikään kuin tuo oman palikkansa vakuuttelun pinnoon. Perhevapaista puhuminen ja varsinkin niihin kannustaminen viittaa tulkintani mukaan vahvasti vanhemmuuteen sitoutumisen läsnäoloa kuvaavaan osa-alueeseen (Lamb 1986). Näin ollen niistä puhuminen useimmiten – ei kuitenkaan aina – liittyy osallistuvan isän diskurssiin.

Perhevapaille jääneet miehet ovat äänessä vuosina 1985, 1987, 1989, sekä vuonna 2002 kaksi kertaa, samoin vuonna 2005 kaksi kertaa, ja kerran vuonna 2006. 2000-luvulla työn ja lapsenhoidon kotona yhdistäneiden isien puhe liittyi diskurssiin vuosina 2008, 2009 ja kahdesti vuonna 2010. Näiden lisäksi diskurssiin eri tavoin liittyviä artikkeleita oli yhteensä 13 kappaletta. Kaiken kaikkiaan koko aineistosta tätä diskurssia löytyy 28 artikkelista, ja äänessä on yhteensä 30 eri miestä.

Kolmessa yksinhuoltajaisista kertovassa artikkelissa isän vastuunottamista lapsista on perusteltu yhteisellä sopimuksella lasten asumisesta, mutta myös äitiyden puutteilla:

”Avioliitto ee meiltä onnistunut. Äet taes olla vähä lapsenmielinee itekkii. Lapsia kyllä halus tehä, mutta ee sitten välittännä hoetoo niitä eekä kotia, huokaa S-isä, syyttelemättä. – Nämä nuorimmaeset synty vähä omin lupisa, kun äet jätti pillerit ottamata ja sitten kun pantiin kierukka, onki sen poes. Minulle olis kaks lasta riittäny” (3/84)

Yksinhuoltajaisät ovat aineiston ajallisessa alkupäässä vahvasti edustettuina. Haastatteluja on kolme ennen vuotta 1985 ja ne muodostavat siihenastisen aineiston suurimman erillisen teeman. Tämä voi olla sattumaa aineiston luonteesta johtuen, mutta kertonee myös psykososiaalisen

keskustelukehyyksen vahvasta olemassa olost. Psykososiaalinen, kuten Jaana Vuori on kuvannut, on ollut niin vahvasti keskittynyt äidin antaman hoivan ensisijaisuuteen, että muita lasta hoivanneita ei ole huomioitu kuin poikkeustapauksessa, esimerkiksi silloin jos äiti on puuttunut kokonaan (Vuori 2004, 42 -43). Myöhemmin tässä aineistossa yksinhuoltajaisät eivät enää ole äänessä.

4.2.1 Osallistumiseen kannustava puhe

Vahvan osallistumisen diskurssi tulee aineistossa esiin heti 1970-luvulla. Tuolloin haastatteluissa esiintyy puhetta, jossa tehdään vahvasti eroa perinteiseen isyyteen. Puhetapa herättää ideaa jaetusta vanhemmuudesta, vaikka käytännössä isät usein kertovat toimivansa vanhaan tapaan. Ihanteesta puhuminen kuitenkin tuottaa ihanteeksi uudenlaista toimintatapaa. Vuonna 1971 ristiriitaisessa tilanteessa on leikki-ikäisten lasten isä, joka kertoo ajatuksistaan:

”Sekä periaatteessa että käytännössä olen sitä mieltä, että hänen [vaimon] pitääkin käydä työssä. Olen järkeillyt asian niin, että se on hyväksi sekä taloudellemme, että hänelle. Minä en vaali sellaisia käsityksiä, että naisen paikka olisi muka lieden ääressä. ... Olen joskus kotona ja noudan lapset päivähoitajalta. Jos 3-vuotias on huonolla tuulella, hän huutaa siihen asti kun äiti tulee kotiin. Tästä syystä vaimoni harteille kasautuu valtava taakka. Yritän silloin huolehtia ruuanlaitosta tasapainottaakseni tilannetta... Tahdon vain tähdentää tasa-arvoisuuskasvatuksen aikakaudella, että minä olen paljon enemmän tekemisissä lasten kanssa kuin kuvittelen oman isäni olleen meidän kanssamme. Haen esimerkiksi lapset joka päivä päivähoitajalta. Elämäni on melko ohjelmoitu. En voi mennä kapakkaan asiakkaiden tai ystävien kanssa, koska minun on haettava lapset puoli viideltä. Täytyy olla painava syy, ellen ole silloin paikalla” (10/71)

Haastattelussa on paljon puhetta siitä, miten perheenisä on päättänyt toimia ja asennoitua. Isä tuo esiin toimivansa eri tavoin kuin oma isänsä, olevansa lasten kanssa ”paljon enemmän”. Isä luettelee toimintojaan, joihin liittyy lasten hakua ja vientiä hoitoon ja ruuanlaittoa. Hän toteaa myös, että ei mene kapakkaan, mikä vastaa tulkintani mukaan kulttuurissa esiintyvään ilmiöön. Käytännössä osallistuminen on hankalaa, ja taustalla on edelleen ajatus siitä, että naisella on päävastuu. Puheenparsi tuo esiin miehen halun yrittää tasapainottaa puolisoitten välistä työnjakoa. Vaimon työssäkäynnin mies on itse perustellut itselleen. Periaatteensa mies tuo esiin kertoessaan, että ei ”vaali käsityksiä, että naisen paikka olisi *muka* lieden ääressä.”

Yllä olevan otteen haastattelussa, joka on julkaistu 1970-luvun alussa, voi hyvin olla kysymyksessä Huttusen (2001, 164) kuvailema isyyden murrosvaiheen avustava isyys. Perheiden muutettua maalta kaupunkiin perinteiset miehille kuuluneet ulkotyöt eivät kerrostalossa enää vieneet miehiltä aikaa. Naisen käydessä työssä, oli luontevaa, että mies – ”omien töiden” puuttuessa – asettui avustamaan. Taustalla ei välttämättä ollut periaatetta vastuun muutoksesta, eikä äitikään kenties

olisi halunnut toimia toisin kuin oma äitinsä ja naiset kautta aikojen. Kaupunki ympäristönä ja naisen käyminen työssä kuitenkin muovasivat vanhempien toimintaa aiemmasta poikkeavaksi (mt. 165). Yllä olevassa puheenparressa mies kuitenkin tuo selvästi esiin ajatelleensa tilanteen olevan tavoiteltava tunnistaen näin kulttuurisen ihanteen. Näin ollen hän puheellaan tuottaa osallistuvan isyyden diskurssia.

Eroa perinteiseen isän toimintaan tuovat puheessaan esiin myös vuosina 1976 ja 1977 haastatellut miehet:

”Millä tavalla vammautuminen on vaikuttanut sinun ja lastesi suhteeseen? – Minulla oli hyvin patriarkaaliset ja vanhanaikaiset käsitykset kasvatuksesta. Kun tulin istumaan pöydän päähän, piti kaikkien havaita se tietyllä tavalla ... Tämä tapahtuma päättyi minun anteeksipyyntööni. Sen jälkeen olen lähtenyt paljon vapaammille linjoille suhteessa lapsiinikin.” (3/76)

”Järjestelmällinen rankaiseminen on murheellinen asia. Tarkoitan tällä ‘kun isä tulee kotiin saat piiskaa’ – tyyliä. Mutta myös kiivastuksissa tapahtunut pahoinpitely sekä henkinen väkivalta ovat kauhistuttavia. Miten siis rankaisen? Ilmoitan suuttuneeni.” (3/77)

Eroa tehdään ennen kaikkea suhteessa lapsiin ja kasvatuskäytänteisiin. Ensimmäisen otteen isä on vammautunut, ja kertoo haastattelussa oppineensa onnettomuuden jälkeen toteuttamaan pehmeämpää ja lapsia arvostavampaa kasvatustapaa. Haastattelussa tuodaan esiin oppimisen prosessi, jossa isä on muuttanut omaa toimintaansa parempaan. Haastateltava käyttää termejä vanhanaikainen ja patriarkaalinen, joissa on lauseyhteydessään negatiivinen sävy. Haastateltava kertoo nyt toimivansa toisin, paremmin. Toisen otteen isä puhuu väkivallasta ja lauseellaan osoittaa kulttuurisesti ymmärretyksi tavan kurittaa fyysisesti lasta. Tähän mies vastaa sen olevan kauhistuttavaa ja kertoo omasta, toisenlaisesta tavastaan toimia. Otteet eivät varsinaisesti kerro vanhemmuuteen tulosta tai osallistumisesta, mutta ne luovat pohjaa pehmeämmälle, tunteellisemmalle tavalla toimia isänä perinteiseksi katsotun sijaan. Samalla, kun ne tuovat esiin eroa entiseen, ne tuottavat ymmärrystä ja kokemusta asioiden muuttumisesta (vrt. Aalto 2004, 72). Näin ne myös ylläpitävät puhetta muutoksesta.

4.2.2 Isän kykyjä vakuuttava puhe

Isän vahvaa osallistumista hoivaan on kuvattu sekä yksinhuoltajaisistä että kotiin lasta perhevapaalle hoitamaan jääneistä isistä kirjoitetuissa artikkeleissa. Niissä on useassa kohdassa todisteltu isän kykyjä ottaa vastuuta lapsesta. Kykyjä lastenhoitoon todistetaan kertomalla aiempia kokemuksia, joista on nyt lastenhoidossa apua. Nämä perustelut toistuvat ja jatkuvat artikkeleissa 1990-luvulle (3/90) saakka. Mikäli aiempaa kokemusta lapsista ei ole, vakuuttavaksi asiaksi nostetaan jokin muu taito, jota ei liitetä perinteiseen isyyteen, kuten seuraavasta otteesta huomaa:

”Mutta S on jo nuorena poikana Nilsiässä joutunut kotitöihin, huolehtimaan lehmistä ja ruuanlaitosta äitipuolen sairastellessa. Siitä kokemuksesta on ollut paljon apua.” (3/84)

Myös osallistuminen synnytysvalmennukseen mainitaan usein 1980-luvulla ja sen jälkeen kirjoitetuissa artikkeleissa, ja se vakuuttaa yhtäältä isän kykyjä hoitaa lasta. Alla oleva ote tuo esiin perhevapaata pitävän isän taustatiedot ja muistuttaa isyyden muuttumisesta mainitsemalla ”nuoret isät”. Näiden vastakohdaksi voidaan nimetä sanapari ”vanhat isät”, jolloin perinteistä erotellaan nykyaikaisesta, paremmaksi todetusta:

”Aikaisemmin P. Kei ole hoitanut lapsia, sillä pienempiä sisaruksia hänellä ei ole. Mutta lapsista hän sanoo aina pitäneensä. Nuorten isien tapaan hän osallistui odotusaikana valmennukseen ja oli mukana synnytyksessä.” (10/87)

Myös kodinhoitoon liittyviä taitoja todistetaan. Yksinhuoltajaisät kertovat lasten osallistuvan kotitöihin. Artikkelin vuodelta 1979 tuo suoraan esiin toimittajan arvion kodin siisteydestä:

”Asunto näyttää oikein puhtaalta ja tavarat ja vaatteet ovat hyvässä järjestyksessä. Tulimme vierailulle hieman ’väärään’ aikaan, sillä asunnossa oli tehty normaali suursiivous ja siinä oli käytetty naisapua. Mummo oli ottanut huolekseen suursiivouksen. –Päivittäisestä puhtaudesta huolehdimme kyllä itse. Siivoamme ja pyykkäämme. Tässä taloudessa tukee toinen toistaan, Risto on itsenäinen, eikä odota minun olevan aina passaamassa ja laittamassa, vaan käsittää, että kun hän tekee itsekin, tulee olomme mukavammaksi. Hänellä on halua olla auttaja ja kaveri.” (10/79)

Kerronta vakuuttaa, että isä pystyy huolehtimaan kotitöistä. Toimittaja arvioi asunnon olevan siisti, ja lisää, että arviota ei pystytty tekemään kunnolla mummon siivottua asunnon. Kertomalla suursiivouksesta ja siitä, että siinä oli käytetty naisapua, viitataan tulkintani mukaan naisen ensisijaiseen osaamiseen puhtaanapidossa. Toisaalta isän puhe Riston toiminnasta kotitöissä voi tässä viitata myös siihen, että oletus vanhemman suhtautumisesta kotitöihin on, että hän ”passaa ja laittaa”. Isä tuo esiin valinneensa toisenlaisen tavan, mikä osaltaan hienovaraisesti viittaa sukupuolten välisten erojen toteutumiseen vanhemmuudessa.

Perhevapaista kertovissa artikkeleissa puhe kotitöistä on ennen kaikkea vakuuttelua siitä, että vaikka isä ei tekisi kotitöitä kuten äiti, hänen kannattaa silti ottaa vastuuta. Myös jaettua, sukupuolineutraalisti erottelematonta tapaa tuotiin esiin:

”Puolelta päivin hän lapsineen kävi lounaalla, jonka oli valmistanut joko T [lapsen äiti] tai hän. – Ruoan laitto ei toki ole minulle ongelma, K sanoo. Syönnin jälkeen hän luki jonkin aikaa ja sitten oli päivätorkkujen aika. Niitä noustua haukattiin välipalaa ja mentiin takaisin pihalle. Siellä viivytettiin viiteen, jonka jälkeen ryhdyttiin valmistamaan päivällistä tai odottamaan, että äiti tekee sitä” (3/89)

”O:lta hoito onnistuu hyvin. Pakasteeseen on laitettu päivittäiset ruoka-annokset. Vain perunat keitetään joka kerta erikseen” (10/87)

Kuvauksissa kotitöiden tekemisessä tuotetaan isyyttä, jossa ensisijaisena vastuualueena on lapsenhoito, ei kotityöt. Jälkimmäinen ote on esimerkki siitä, miten passiivin käytöllä voidaan viestittää lehden naislukijalle huomio siitä, miten miestä voidaan osallistumisessa tukea. Ote on tällä oletuksella myös rajankäyntiä avustavan ja osallistuvan, myös kotitöistä vastuuta ottavan isän määritelmien välillä (vrt. Huttunen 2001, 164, 169).

Kotona lapsia hoitaneet isät, samoin kuin yksinhuoltajat, kertovat vastanneensa ihmettelyihin hoitovastuun ottamisesta. Jokaisen kerran haastateltu isä on kyennyt vastaamaan ihmettelyihin siten, että tilanne on kääntynyt hänelle itselleen hyväksi. Myös toimittaja osallistuu positiivisen kuvan rakentamiseen:

”Rauhallinen, itsetunnon vahva mies ei ole jäänyt kuuntelemaan, ovatko ihmiset ihmetelleet hänen kotisisän rooliaan” (10/87)

”Työtoverini hämmästyvät vähän asiasta. Perinteinen ajattelutapa nosti päätään. He kysyvät, miksi nimenomaan minä jään kotiin. heidän mielestään T:n olisi pitänyt jäädä, R.K sanoo” (3/89)

Yllä oleva ote kuvaa kertojan ajatuksissa perinteisen ajattelutavan olevan olemassa. Perinteisellä tässä yhteydessä viitataan myös vanhanaikaiseen, taakse jääneeseen malliin, jolloin kertojan valinta näyttäytyy nykyaikaisena, entistä parempana.

Ihmettelyjen lisäksi artikkelit kertovat perhevapaita käyttäneiden miesten taistelleen tiensä lastensa luo kokien vaikeuksia työpaikallaan, KELAn kanssa asioidessaan ja lisäksi neuvotteluissa puolison kanssa. Artikkelit kuvaavat neuvottelut käydyiksi vielä 1980-luvulla, myöhempien aikojen kotisisyyden kuvauksissa niitä ei enää mainittu.

1980-luvun osallistuvien isien puheissa toistuu opetteluun teema. Isät kertovat opettelleensa ”kotisisän roolin”, tai kotitöiden tekemiseen. Oppiminen on esillä myös laajempina käsityksenä osallistumisen opettavasta merkityksestä miehelle itselleen:

”Se että teen O:lle ruokaa, imetän vellin, vaihdan vaipat, kylvetän, ulkoilutan, nukutan, rauhoitan, ei ollut minulle itsestään selvää. Minun piti opetella ne ja niiden tärkeyden huomaaminen vei minulta jonkin verran aikaa. Nykyisin nousemme A:n kanssa vuorooina jos O herää” (3/80)

”On oikeus ja kohtuus, että isätkin yrittävät kantaa korttaan vauvanhoidon kekon tähänastista ponnekkaammin. Siinäkin voi olla yksi isyysloman opetus” (3/85)

Se, että isä opettelee konkreettisesti lapsen- ja kodinhoitoon liittyviä tehtäviä, kuvataan positiivisena paitsi lapsen, myös äidin kannalta. Ylimmässä otteessa isä käyttää termiä ”imetän vellin”, mikä viittaa vahvasti äitiin ja viestii, että isä pystyy jopa ”imettämään”. Opettelun lopputulos on äidille mieluinen, koska sen seurauksena mies jakaa yöheräämiset. Seuraavassa otteessa perheen isä on opetellut laittamaan ruokaa esikoisen vauva-aikana, jonka jälkeen ruuanlaitosta on tullut hänelle harrastus. Artikkelissa on kerrottu ruuanlaittovastuun jakautuvan nykyään tasan. Opettelun seurauksena tuotetaan hellyttävä mielikuva isästä ja pojasta yhteisillä ostoksilla:

”Isällä ja J:lla on tapana käydä aina viikonloppuisin aikaisin aamulla Kauppatorilla ostoksilla sillä aikaa, kun äiti ja J vielä nukkuvat. Molemmilla on viikoittaista ostosretkeä varten omat torikorit” (10/99)

Opettelusta puhuminen tuottaa lukijakunnalle viestin siitä, että miehelle pitää antaa aikaa oppia – hän ei vielä osaa ja tarvitsee ehkä tukea. Opettelun jälkeen äidin työtaakka helpottuu. Opettelusta ja oppimisesta puhuminen on nähty osana hoivan myönteisesti maskuliinisuuteen liittävää transformaatiokerrontaa (ks. luku 2.3). Oppiminen liittyy tunteiden käsittelyn oppimiseen ja ikään kuin kasvattaa miestä aikuisemmaksi (Kolehmainen 2004, 99).

Vuosikymmenten myötä puhe isien opettelusta vähenee, mutta vielä 2000-luvun alussa osallistumisen opetus on syvälinen:

”Saanen olla ylpeä siitä, että teen nyt hoivatyötä, jollaisesta ani harvalla miehellä on henkilökohtaista kokemusta. Paitsi tunneopissa olen tieto- ja kokemusopissa, joka kokonaisuutena ylittää kaiken lapsista lukemani kirjatieon ja jopa kyseenalaistaa sitä. Ainakin jokaiselle kasvatus- ja hoitoalalle valmistuvalla tämä olisi tarpeen. Ja miehet huomio: onhan tämä eräänlainen extreme-laji!” (3/02)

Edellä esitetty ote viittaa paitsi oppimiseen, myös hoivan hyväksymiseen osana maskuliinisuutta transformaatiokerronnan mukaisesti.

Äänessä olevat koti-isät kertovat myös arjen vaikeuksista. Työnantajan kanssa perhevapaan selvittäminen liittyy koti-isän kertomusten vaikeuksien kuvailuun. Työnantajan kanssa haasteita kokivat vain urauurtavat koti-isät 1980-luvulla:

”Työnantaja kyllä myöntää isyysloman mukisematta. Mutta: jostakin esimiehen sivulauseesta voi hakija päätellä, että moinen epämiehisyyt ei tule suinkaan edistämään hänen uralla etenemistään.” (3/85)

Yksinhuoltajaisia käsittelevät artikkelit kehottavat luottamaan siihen, että mies pystyy paitsi osallistumaan, myös kantamaan päävastuun. Ne kertovat vaikeuksista, joista kuitenkin on selvitty:

”S oli vielä vaippa- ja tuttipulloiässä, kun jäimme kaksin. Olihan se vähän suhramista, mutten onneksi ollut niissä hommissa ensimmäistä kertaa. Olin hoitanut tyttöä jo niin monta kertaa aiemminkin. Täytyy vain uskoa, että pärjäämme yhtä hyvin jatkossakin. Mikäs meillä oikeastaan on ollessa. Asunto ei ole suuri, mutta alakerran asukkaat ovat melkein kuin samaa perhettä, vaikkemme toisillemme sukua olekaan. S on siellä melkein yhtä paljon kuin täällä yläkerrassa, ja minä hommailen iltakaudet yhteisellä pihalla.” (10/84)

Yksinhuoltajaisien haastattelut vakuuttavat useilla argumenteilla lukijan siitä, että isä ja lapset pärjäävät. Pärjääminen ei osoita asioiden olevan parhaalla mahdollisella tavalla, vaan viittaa siihen, että perheenjäsenten kannalta tarpeelliseksi katsottu huolenpito toteutuu. Tämä puhe huomioi ydinperhemuodon ihanteellisena asiantilana ja viittaa siten myös psykososiaaliseen, äidinhoivan ensisijaisuuteen liittyvään puhetapaan (vrt. Vuori 2001). Yksinhuoltajaisista kertovissa artikkeleissa lukijaa vakuutetaan myös lapsen koulun sujumisella, isän ompelutaidolla, isän kyvyllä lievittää äidin ikävää ja lasten omalla halulla asua juuri isän kanssa. Vaikka yksinhuoltajaisät eivät jaa arjen vanhemmuutta äidin kanssa, heistä kertovat artikkelit liittyvät diskurssiin juuri vakuutuspuheellaan, jota esiintyy muissakin osallistuvista isistä kertovissa, osallistumista suosivissa artikkeleissa. Nämä artikkelit ovat myös ikään kuin pohjustusta varsinaiselle jaetun osallistuvan isyyden. Suhde vastuuseen osana osallistumista näyttäytyy tässä isien osalta vahvana. Isät kuvataan lisäksi läsnä ja saatavilla oleviksi. Yksinhuoltajaisät ovat sankareita ottaessaan vastuun kaikesta äidille kuuluvasta jollain tapaa pakotettuna (puutteet äidin hoivassa), kun taas koti-isät ovat yhdessä puolison kanssa päätyneet perhevapaiden käyttämiseen, mikä on ollut eri tavalla rohkeaksi kuvattu ratkaisu

Kotona olemisen useat haasteet kerrotaan liittyneen suurimmalta osin juuri perinteisesti äidille kuuluviin asioihin, kuten lapsen intensiiviseen huomion hakemiseen, oman ajan puuttumiseen, monen kotityön yhtä aikaa suorittamiseen ja jatkuvaan väsymykseen:

”Viime syksynä hoitovapaani alussa arki tuntui yllättävän kovalta. Päivärytmin muutos, kotitöiden määrä ja päivien intensiivisyys väsyttivät ja löysin itsestäni aivan uusia luonteenpiirteitä... Miten nuo suloiset lapset oikein onnistuivat saamaan minut kihisemään kiukusta? ...Vaikka itsekin söin kiitettävän paljon nykyään jo melkein terveysruokana pidettyä suklaata, keräsin itselleni monta flunssaa. Kun oma jaksaminen ei ollut normaalilla tasolla sairastelun takia eivätkö kotityöt loppuneet tekemällä, soppa oli valmis. Viimeiseksi mausteeksi keittoon laitettiin sairaana oloevien lasten lyhyt pinna, huonontunut ruokahalu ja maailmanlopun mittasuhteet saavat pienet epäonnistumiset. Näissä ikävissä olosuhteissa kaksivuotiaiden kitinä ja itku koettelivat kovasti vanhempien hermoja. Tuli helposti tiuskaistua pahasti joko lapsille tai vaimolle, kun akut olivat tyhjät ja kurkku kuin karhunkieli.” (3/05)

”Ei vanhempana oleminen ole romanttista puuhaa kuten joskus annetaan ymmärtää. Tietenkin se on myös auringonpaiseita, mutta enimmäkseen se on arkista työtä, huolta ja harmiakin. O on vaatinut erityisen

paljon hoitoa ilmavaivojen vuoksi. Kolmen neljän kuukauden ikään hän itki vaivojansa 5 – 6 tuntia joka ilta.” (3/80)

Poikkeuksetta vahvan osallistumisen valinneiden isien kertomuksissa vaikeuksien lisäksi kerrotaan myös osallistumisen positiiviset puolet. Niiden kuvaukset ovat yhtäältä tunteikkaita, lapsen ja isän väliseen suhteen tiivistymiseen liittyviä ja toisaalta niissä kerrotaan myös miehen itsensä hyötynneen osallistumisesta. Laajemmin puheet hoivaan osallistumisesta, sen vaikeuksista ja kuitenkin löytyvistä palkitsevista elementeistä voidaan katsoa liittyvän hoivaamisen transformaatiokerrontaan (vrt. Kolehmainen 2004, 97, luku 2.3).

Äideille vanhemmuuden jakamiseen liittyvä hyöty tulee esiin maininnoissa miehen ymmärryksen lisääntymisestä ja oppimisesta:

”Kaikista vaikeuksista huolimatta ei kuitenkaan kestänyt kovinkaan kauan ennen kuin ymmärsin, kuinka suuri ilo palkitsisi väsymykseni ja unettomuuteni. Sanoin sitä on vaikeaa kuvata. Isyyden onni alkaa yleensä jo siitä, kun raskaustesti näyttää positiivista, mutta paljon syvempää ilo on silloin, kun on aktiivisesti osallistunut myös vaikeuksiin. Itse joudun yhdistämään kiireisen toimittajan työn ja lapset, mikä tarkoittaa, etten ole ainoastaan sivustaseuraaja vaan osallistun aktiivisesti lasteni elämään. Tunnen kirjaimellisesti väsyneissä luissani, millaista on olla isä. Olisi todella sääli, jo olisin viettänyt yön kuorsaamalla viereisessä huoneessa Ghanassa” (10/98)

”M sanoo, että kun hän ajatteleekin O:ta, niin hänessä herää kokonaisvaltainen mielihyvän tunne. Kun hän vilkaisee O:n kuvaa työhuoneensa seinällä, pyyhkäisee häntä rakkauten aalto ja sekoittaa ajatukset vähäksi aikaa: - Kesken päivän huomaan, että minun on ikävä häntä” (3/80)

”R.K sanoo kokeneensa vanhempainvapaan henkisenä lepona. – Työhuolet saattoi heittää mielestään pitkäksi aikaa, se oli paras puoli. Kotona ollessaan hän alkoi tietysti myös ymmärtämään toisella tavalla niitä äitejä ja isiä, jotka siellä ovat. – Lapsiin on niin sidottu, että paljon mitään muuta kuin heidän kaitsemistaan ei kerkiä tehdä. En minä esimerkiksi kerinnyt paljon taloutta hoitaa, vaan varsinaisesti se tehtiin viikonvaihteissa, kun molemmat olimme kotona” (3/89)

Jälkimmäinen ote tiivistää diskurssin tavan tuoda esiin jaetun vanhemmuuden hyviä puolia ja lastenhoidon keskeistä asemaa. Hyviä puolia esiin tuotaessa vaikeudet kääntyvät voimavaroiksi. Myös viittaukset oppimiseen ja miehen ihmisenä kasvamiseen viittaavat transformaatiokerrontaan, jossa mies kasvamisen, oppimisen, ihmettelyn ja tiiviin lapsen kanssa vietetyn ajan kautta kasvaa parempaan suuntaan – äidillisempään suuntaan. Transformaatiokerronta näkee miehen hoivaan osallistumisen kaiken kaikkiaan kasvutarinana, jossa maskuliinisuus saa uusia, hoivaavia sävyjä (Kolehmainen 2004, 99 – 101; Lupton & Barclay 1997, 87).

1980-luvun osallistumisen diskurssiin liittyvä puhe isien vaikeuksista vanhempainvapaisiin liittyen koskee tarkemmin ottaen kahdenlaisia vaikeuksia: vaikeuksia arjessa ja vaikeuksia suhteessa työnantajaan vanhempainvapaalle jäädessä. Lisäksi ehkä jonkinlaiseksi vaikeudeksi voidaan vielä

lukea ihmettelyihin vastaaminen, jossa tuodaan integraatiokerronnan mukaisesti esiin ajatus lapsen kotona hoivaamisen arveluttavuudesta miehen maskuliinisuudelle. Vaikeudet suhteessa työnantajaan kuvataan vain 1980-luvun isien puheessa, vaikka tutkimukset osoittavat, että edelleen työelämän vaatimusten muuttuessa isien saattaa olla vaikeaa ottaa puheeksi työpaikallaan perhevapaalle jääminen (Lammi-Taskula 2014). Yhtä kaikki puhe vaikeuksien voittamisesta rakentaa voimakkaasti osallistumista ihanteellisena tilana. Lisäksi se tuottaa maskuliinisuuteen sopivaa hoivaa.

Tulkintani mukaan isän osaamista vakuuttavissa puheissa näkyy vahvana yhteiskunnallisen äitiyden jättämä kaiku. Naisten toiminnassa oli työssäkäynnistä huolimatta vielä 1960-luvulle saakka äitiyden painotus: kaikessa toiminnassa painottui naisen äitiyden ensisijaisuus (Vuori 2004, 42). Naisen toiminnan yhdistyminen äitiyteen on ollut niin vahvaa, että vakuuttelu isän kykenemisestä tähän äidin alueelle tulemisesta - ja ylipäättään isän huomaaminen vanhempana – vastaa puolustellen yhteiskunnallisen äitiyden perusajatukseen vuosikymmenten takaa.

4.2.3 Osallisuuteen tulon puhe ja syyllisyyspuhe

Aineistossa on runsaasti kuvauksia siitä, miten äidin ja lapsen suhde on nähty ”liian tiiviinä” ja miten miehen on ollut vaikeaa löytää paikkaansa vanhempana:

”M oli viikon kotona O:n syntymän jälkeen. Hän sanoo vetäytyneensä liian helposti huoltomieheksi, vaikka vaihtoikin vaippoja ja kylvetti vauvaa jonkin verran alusta saakka. – A:n ja vauvan suhde vaikutti niin kiinteältä, etten tiennyt miten olisin päässyt siihen väliin. Yllätyin miten kovasti imettäminen hallitsee äidin ja vastasyntyneen suhdetta. Minä pesin pyykkiä, siivosin, tiskasin, tein ruokaa, kävin kaupassa – olin huoltomies – kun A imetti ja vaihtoi useimmiten vaipatkin.

Se aiheutti minulle ristiriitoja. Tuntui, etten minä voi täysipainoisesti tehdä mitään, en hoitaa vauvaa enkä keskittyä harrastukseeni musiikin kuunteluun, johon olin tottunut. Seisoin kynnyksellä vaippa toisessa kädessä ja äänilevy toisessa tietämättä mihin ryhtyä. Minulle tuli aiheellinen huoli siitä, oppiiko O turvaamaan helpommin A:an kuin minuun, mutta se huoli on poistunut” (3/80)

Otteessa kuvataan tilannetta, jossa isä on ”vetäytynyt huoltomieheksi”. Tilanne kuvataan yleisenä hämmennyksenä, jossa mies ei viihdy sivusta katsojan roolissaan. Äidin ja vauvan tiivis suhde on kuvattu aineistossa hallitsevasti negatiivisena, kun taas yhteinen jaettu vanhemmuus on kuvattu positiivisena muutoksena. Lapsen ja äidin liian tiivis suhde tuodaan esiin myös parisuhteen kannalta negatiivisena asiana. Diskurssiin liittyy aiheetta käsitteleviä haastatteluja, joissa isä aluksi kertoo

äidin ja lapsen tiiviin suhteen olleen jollain tapaa hankala kokemus, mutta kun vanhemmuus on muuttunut jaetummaksi, on siitä hyötynyt koko perhe. Vahvan osallisuuden puhetavassa muutoksen tekijää vahvasta äiti-lapsisuhteesta isän osallistumiseen johtavassa tapahtumaketjussa ei ole määritelty, vaan se jää lukijan pääteltäväksi.

”Kotona oli mukavaa hoitaa vauvaa vuorotellen vaimon kanssa ja muutenkin viettää aikaa yhdessä. ... Isyysloman jälkeen menin töihin enkä enää ehtinyt olla paljon vauvan kanssa. Vaimo sen sijaan omistautui vauvalle entistä enemmän. Vaimo oli kiinni vauvassa ja minä katselin televisiota. Iltaisin vaimo meni nukkumaan vauvan kanssa yhtä aikaa. Tunsin itseni sivulliseksi. ... Minusta tuntui oudolta ja harmittikin, kun meillä ei enää ollut kahdenkeskistä aikaa. Seksielämä hiipui ja minä vetäydyin kuoreeni. Pian mökötimme molemmat lähes tuppisuina. Suhde väljähtyi, kun emme osanneet jutella. ... Tuleville isille haluan sanoa, että menkää ehdottomasti mukaan synnytysvalmennukseen ja synnytykseen. Kannattaa vain olla positiivisella mielellä mukana vauvanhoidossa ja kotitöissä. Kaikista asioista on yritettävä jutella avoimesti” (10/99)

Yllä olevasta otteesta isä tuo esiin positiiviset kokemukset jaetusta vanhemmuudesta ja vaikeuksista siinä vaiheessa, kun äiti on ottanut hoitovastuun. Työ kerrotaan selittäväksi tekijäksi siinä vaiheessa, kun hoiva on painottunut enemmän äidin vastuulle. Lopuksi ote avoimesti kannustaa osallistumiseen. Samassa yhteydessä on haastateltu toista isää, joka kertoo ahdistuneensa valtavasti siitä, että armeijassa ollessaan ei voinut olla kotona hoitamassa vauvaa ja jakamassa arkea perheen kanssa. Kuvaukset sisältävät vahvaa tunnepuhetta ja sisäisten ajatusten kuvailua, joiden välityksellä diskurssi osallistumisen ensisijaisuudesta vahvistuu.

Yhtä lailla osallisuuteen tulosta kertoo seuraava ote, jossa isä pyrkii aktiivisesti tulemaan osalliseksi. Hoitaessaan vauvaa, hän ei ”tule äidiksi”:

”Ja tunnustettavahan on, että äidiksi eivät kyenneet minua tekemään nuo sata siunattua päivää, joina vaimoni suostumuksella nautin ns. äitiysrahaa. En imettänyt. Enkä kyennyt muutoinkaan kääntämään neljässä kuukaudessa päälaelleen niitä työnjakokäytäntöjä, joita tuhannet vuodet ovat naisen ja miehen välille luoneet. Kykenin vapauttamaan vaimoni perunasoseenlaitosta tahikka potkukousujenpesusta kaikkea muta kuin sataprosenttisesti. Mutta tulinpahan minäkin [lapsemme] vaipat jokusia satoja kertoja vaihtaneeksi” (3/85)

Yllä olevan otteen isä tunnistaa ihanteen ja on pyrkimässä sitä kohti, ”vapauttamaan” vaimonsa kotitöistä ja lastenhoidosta. Otteen alun voi tulkita myös helpotuksena siitä, että kirjoittaja ei menetä omaa maskuliinisuuttaan. Vaikka hän ei kykene ottamaan kaikkia aiemmin perheen äidin vastuulla olleita työtehtäviä haltuunsa, hän ylpeänä toteaa tulleen ”vaipat jokusia satoja kertoja vaihtaneeksi”. Ote liittyy haastatteluun, jossa mies osallistuu hoitovastuun ottamiseen ja kokee ajan lopulta hyvin antoisana ja opettavaisena. Puhetapa lähtee äidin ensisijaisuuden tunnustamisesta, sen pitkistä perinteistä (”tuhannet vuodet”) ja päättyy painottamaan osallistumisen ratkaisua

positiivisena artikkelin lopussa. Otteesta käy ilmi vahva äidinhoivan ensisijaisuuden oletus, jota uhmaten 1980-luvun isä uskaltautuu hoitovastuuseen.

Artikkelit, joissa perheen käytänteenä on tarinan alussa ollut äidinhoivan pääasiallisuus, ja joissa tilanne on eri käännteiden myötä muuttunut jaetuksi vanhemmuudeksi, ovat kuin pienoistarinoita perinteisen muutoksesta moderniksi. Isän toiminnan muutos nähdään muutoksena passiivisuudesta aktiivisuuteen. Muutoksesta puhuttaessa se määrittyy positiiviseksi asiaksi (vrt. Vuori 2001, 128 – 129). Näin puhuttaessa paitsi ylläpidetään ajatusta muutoksesta ylipäättään, myös arvotetaan muuttuminen tavoiteltavaksi. Aineistossa näitä esimerkkejä oli useita, jopa aivan lyhyissäkin kertomuksissa. Joissakin oli kuvattu vain niin sanottua alkutilannetta, jossa äidin ja lapsen suhde oli puheessa liian kiinteä. Toiset päätyivät rakentamaan muutoksen loppuosaa mainitsemalla, miten osallistuminen oli toiminut positiivisella tavalla. Jotkut artikkelit itsessään sisälsivät kertomuksen muutoksesta alusta loppuun. Tällaista puhetta oli ennen kaikkea 1980- ja 1990-luvuilla. 2000-luvulla puhe vaimeni täysin. Tämä kertonee koetun muutoksen ajoittumisesta kiivaimmillaan juuri 1980- ja 1990-luvuille.

Diskurssiin liittyy myös miesten tuottama puhe osallistumattomuuteen liittyvästä syyllisyydestä. Syyllisyyttä koetaan vastuun ottamatta jättämisestä ja lapsen kanssa vietetystä liian vähästä ajasta. Puhe syyllisyydestä tulee esiin ajallisesti läpi aineiston. Vuonna 1980 lehden haastattelemat ystävykset B ja T ovat liittyneet miesten ryhmään, jossa tunteista puhumista opetellaan. Suhteestaan lapsiin he kertovat kokevansa syyllisyyttä:

”B ja T sanovat, että lapsi vapauttaa tunteita ja kasvattaa vastuuseen. Mutta molemmat tuntevat syyllisyyttä, etteivät olet lastensa kanssa tarpeeksi. Kummankin avioerossa tuli äidistä lapsen huoltaja. ... - Myönnän, että minun on ollut vaikeaa ottaa pitkäjänteistä vastuuta lapsestani. Ehkä se on seurausta omasta lapsuudentaustastani.” (3/80)

Kertomalla opettelevansa tunteista puhumista miehet liittyvät diskurssiin myös samalla tavoin ihannetta herätellen, kuin 1970-luvun pehmeämmästä kasvatustyylistä puhuvat isät. Syyllisyyttä vähäisestä lapsen kanssa olemisesta on koettu kuitenkin jo tässä vaiheessa. Tämä viittaa tulkintani mukaan kulttuurisen ihanteen murrokseen, jossa isien lasten kanssa viettämää aikaa on arvostettu aiempaa enemmän. Puhe liittyy lapsen saatavilla olon kautta osallistuvan isän diskurssiin.

Syyllisyys siitä, että ei ole pystynyt osallistumaan vanhemmuuteen ihanteen mukaisesti on vuosikymmen myöhemmin, vuonna 1991 tuotu esiin nimimerkin takaa. Lukijan kirjoituksessa mies kertoo, miten hän on tullut isäksi yhden illan suhteen jälkeen. Puolustuspuhe siitä, miksi mies ei ole

ottanut vastuuta isyydestään ja osallistunut lapsen elämään, on voimakasta. Kirjoittaja myös asemoi itsensä ”me miehet” ajatellen sukupuolten välillä olevan eroja vastuun ottamisessa:

” Miksi kaikki meni kuten meni? Olenko poikkeuksellisen paatunut mies? Olenko kyvytön tuntemaan lapsirakkautta? En pidä itseäni sen vajaavaisempana kuin me miehet olemme yleensä. Takanani on se normaali yksinäinen lapsuus, joka herkillä miehillä usein on” (10/91)

Ote on mielenkiintoisella tavalla ristiriitainen suhteessa diskursseihin. Yhtäältä mies kokee vanhemmuuteen sitoutumisessa miesten olevan ikään kuin luonnostaan ”vajaavaisempia”, erilaisia kuin naiset. Toisaalta puhe voimakkaasti selittää ja puolustaa sitä, miksi mies ei ole ottanut vastuuta. Puhe on tulkintani mukaan syyllisyyspuhetta siitä, että mies ei täytä ihannetta, jossa vastuu jaetaan yhdessä äidin kanssa.

Myös ”miesvieras” kirjoituksessa eräs isä kokee syyllisyyttä siitä, että ei ole ottanut vastuuta tytärpuolensa kasvattamisesta ja osallistunut tarpeeksi:

”Isyyteni tai isäpuolisuuteni starttasi keveissä merkeissä. Vapaa kasvatus oli muuttunut vanhempien ja lasten väliseksi toveruudeksi. Minäkin vakuuttelin kasvatuksen muotioikkua. ’Minä en ole sinun isäsi, minä olen sun kaverisi’. ... Näen silloisen valintani suurena virheenä. Olisi pitänyt uskaltaa ottaa vastuu, väittää itseään isäksi, vaikkei isyyteen ollutkaan päässyt valmentautumaan. Ja vaikka ’isä’ on pelkkä sana, olisi sen ääneen sanominen tuonut kasvattamiseen toisen luonteen” (10/96)

Syyllisyydestä puhuminen kertoo tulkintani mukaan siitä, että ihanne jaetusta vanhemmuudesta ja osallistuvasta isästä on niin vahva, että mikäli siihen ei jostain syystä kykene, seurauksena on syyllisydentunne. Oma tilannetta saatetaan puheessa tehdä ymmärrettäväksi toteamalla omasta lapsuudesta, sen hetkisistä kasvatuskäytännöistä tai ympäristön vaikutuksista valintaan. Puhumalla syyllisyydestä henkilö kuitenkin osoittaa ymmärtävänsä ihanteellisimman tilanteen, mikä näissä puheenvuoroissa selvästi rakentuu osallistuvaksi isyydeksi. Näin ollen puhe riittämättömästä osallistumisesta liittyy vahvan osallistumisen diskurssiin ja edelleen tuottaa sitä. Miehet tuntevat syyllisyyttä, jos eivät pysty olemaan ajattelemaansa mittaa perheensä kanssa.

Osallistumiseen tuleminen puhe liittyy äidin ja lapsen tiiviistä suhteesta puhumiseen, jossa vanhempana yhdessä ja jaetusti toimiminen tuodaan esiin positiivisena asiana. Äidin päävastuun kantamiseen liitetään negatiivinen sävy ja siitä toivotaan pois. Tässä puheessa voidaan ajatella myös puheen viestiä äiti-lukijalle: äiti nähdään eräällä tavalla portinvartijana, joka liian tiiviillä suhteella lapseen sulkee isää ulos osallistumisesta (esim. Vuori 2004)

Tiivistetysti voidaan sanoa, että 1990-luvulle tultaessa osallistuvan isyyden puhe nousee lehdessä hallitsevaksi diskurssiksi. Puhetta on määrällisesti eniten ja lisäksi äänessä olevat isät vakuuttavat

osallistumisen mielekkyyttä voimakkaasti. Vahva osallistuminen kuvataan ideaalina. Aktiivinen, miehen itsensä halusta lähtevä osallistuminen kuvataan järkevänä, kaikkia hyödyttävänä valintana, jonka lopputulos on vaikeuksista huolimatta poikkeuksetta positiivinen. Opetteleminen ja oppiminen, muiden hämmästylyihin vastaaminen, eräänlainen tienraivaajana toimiminen suhteessa työnantajiin ja outona lintuna hiekkalaatikon reunalla istuminen luovat kuvaa sankarimiehestä, joka perheeseen liittyvillä areenoilla käy pieniä taisteluita ollakseen lapsensa kanssa. Osallistuminen ei kyseenalaista miehen maskuliinisuutta, vaan vastuunkantaminen ja osallistuminen ovat hyväksyttävää maskuliinisuutta transformaatiokerronnan mukaisesti. Aktiivinen osallistuminen nähdään ”uutena isyytenä” vastakohtana perinteiselle, vanhanaikaiselle isyydelle.

4.2.4 Osallistumisen luonnollisuus

1980-luvun lasta hoitavien ja yksinhuoltajaisien vakuutuksessa hoivaan osallistumisen positiivista lopputulosta, vakuuttelun puhe vaimenee 1990-luvulle tultaessa. Sen sijaan 1980-luvun lopussa ja 1990-luvun aikana aineistossa näkyy vahvana isien tunnepuhe. Isät kertovat isäksi tulon tuntemuksistaan ja puhe vanhempien välisestä työnjaosta vaimenee määrällisesti vähemmäksi. Synnytykseen osallistumisesta puhutaan ja isät kuvaavat synnytyksen yhteydessä hämmennyksen, avuttomuuden, ihailun ja pelon tunteitaan. Osallistumisen diskurssin liittyvät ne artikkelit, joissa mies kuvaa synnytykseen osallistumista tai raskausaikaa yhteisenä kokemuksena:

”Meistä oli koko ajan ollut selvää, että isä osallistuu synnytykseen. Äiti ei halunnut käydä läpi metakkaa yksinään. Kun sitten kuulumme, että edessä olisi keisarileikkaus, pelästyimme, ettei isän mukaantulo onnistuisikaan. Onneksi TYKS:ssä isä sai olla mukana koko ajan lyhyttä leikkausvaihetta lukuun ottamatta.”(10/88)

Yllä olevassa otteessa tuodaan esiin synnytykseen osallistuminen itsestään selvänä asiana. Asian mainitseminen tunnustaa myös sen mahdollisuuden, että isä ei osallistu. Kertoja puhuu me-muodossa läpi artikkelin, mikä voimistaa yhteisen odotuksen vaikutelmaa. Seuraavassa otteessa synnytyksen kulkua kuvaa isä, joka on itsekin kipeä vaimon kärsiessä supistuksista. Kertoja erottaa omat tuntemuksensa vaimon tuntemuksista. Osa synnytyksestä on yhteistä kokemusta, joka kuvataan me-muodossa:

”Torstaiaamu ei juuri valkene. Takatalven räntäkinttaat tippuvat alas jättäen ikävän märän läiskän ikkunaan. Minä itken vaimoni tuskia. Kello on puoli seitsemän aamulla. Olemme matkalla sairaalaan. Olen

hermostunut ja minun pitäisi toimia vielä 'synnytystavustajana'. Pulssini on toistasataa. Tunnen kuinka sydämeni pyrkii ulos rinnastani. Maha vetelänä pyydän taksikusilta kuittia, jonka jälkeen astumme synnytysosastolle. Meidät puetaan ja siirretään synnytyshuoneeseen. Vaimo tutkitaan, liitetään koneeseen ja alkaa odotus" (3/85)

Kaikkiaan synnytyksistä kertovia puhujia oli aineistossa 18, ja lisäksi yhdessä artikkelissa miesten ajatuksia tuodaan nimettöminä esille. Synnytyksen yhteisenä kokemuksena tuotti puheessaan yhdeksän isää. Synnytykseen mukaan tulemista kommentoi neljä isää, joista kolmelle mukaan tuleminen oli ”itsestään selvyyttä”. Tämä kertoo tulkintani mukaan vahvasta kulttuurisesta toimintamallista, jossa isän osallistuminen synnytykseen alkaa olla selviö. Kommentit ovat vuosilta 1988, 1993, 1997 ja 1998. Synnytyksistä kertovat puheenvuorot eivät välttämättä kerro mitään vanhempien keskinäisestä vastuun jakautumisesta lapsen synnyttyä, mutta osallistuminen lapsen syntymään ja odotukseen on näissä puheenvuoroissa nähty luonnollisena ja selvänä asiana.

Puheessa hoivaan osallistumisesta tapahtuu muutos 2000-luvulle tultaessa. Perustelut hoivaan osallistumisesta ja vastuun ottamisesta ovat edelleen olemassa, mutta ne eivät ole yhtä pitkiä ja kattavia kuin ennen. Vuonna 2008 vanhemmuuden jakaminen on tuotu esiin luonnollisena:

"T:n perheessä vastuu lapsista ja kodista pyritään jakamaan tasan heti imetysvaiheen jälkeen. Vauvavaihe on T:stä isänä yhtä palkitseva kuin muutkin, koska hän rakastaa pitää vauvoja sylissä. – Kaikkein palkitsevin kotityö on minusta lasten nukuttaminen. Nautin lasten ruumiillisesta läheisyydestä ja nukutan heitä usein sylissä, rinnan päällä ja kainalossa" (3/08)

"Itselleni siedettäväksi, hetkittäin jopa nautittavaksi, olen saanut päiväni olemalla mahdollisimman järjestelmällinen, pitämällä kiinni lasten luontaisesta päivärytmistä ja yrittämällä opetella ja tehdä kaikki välttämättömät hoito- ja kotityöt mahdollisimman hyvin. Ylimääräinen ongelmansa on saada kaksoset pysymään samassa uni- ja ruokailurytmisissä. Mitä sukkelammin keitän puuron ja syötän lapset, samalla kun pesukoneet hoitavat astiat ja pyykki, sitä todennäköisemmin minulle jää hetki aikaa juoda kupillinen kahvia ja jopa silmäillä päivän uutisia" (3/02)

Otteissa isän kuvaama hoiva on läheistä ja intiimiä, ja se tuo näkyviin isän olemisen perheen keskellä, osaksi perheessä olevasta intiimiydestä (Huttunen 2014, 179). Lapsen nukuttaminen kuvataan ”kotityönä” jotka aiemmissa puheissa on erotettu erilleen lasten kanssa tapahtuvasta toiminnasta. 2000-luvun isät puhuvat vain vähän tiskeistä, imuroinnista tai pyykeistä, ja niitä pidetään itsestään selvänä osana jaettua vanhemmuutta. Pohdintaa siitä, onko sukupuolten välillä eroa kotitöiden tekemisessä tai niiden jakaantumisessa sukupuolierityisiksi miesten ja naisten töiksi, ei enää 2000-luvulla esiinny. Sen sijaan isät puhuvat kasvatuksesta ja sukupuolten eroista kasvatuskäytännöissä. Jälkimmäisen otteen isä mainitsee opettelevansa hoito- ja kotityöt, mikä muistuttaa vielä siitä, että niiden tekeminen ”oikein” ei ole itsestään selvää. Petteri Eerola on tarkastellut nuorten isien puhetta kotitöistä nykypäivänä, ja isät osallistuvat niihin nykyään melko

laajasti. Niitä ei nähdä niinkään vanhemmuuteen kuuluvana asiana, vain yleisesti hoidettavina puuhina, joissa sukupuolten välistä jakoa ei enää mietitä. (Eerola 2014, 320).

Vuonna 2005 lehteen haastateltu isä tuo esiin vahvan oman halun osallistumiseen:

”Jo ennen lapsen syntymää olin päättänyt, että en jää vanhempana toiseksi, vaan haluan olla täysipainoisesti mukana lapsen elämässä. Olin sitä mieltä, että mies voi tehdä kaikkea sitä mitä äitikin imetystä lukuun ottamatta. Samaa mieltä olen vieläkin. Jos se miehelle vain sallitaan ja hän itse sitä haluaa, mikään ei estä häntä olemasta lapselle yhtä tärkeä kuin äiti. Minua on vähän häirinnyt se, kun vanhemmuutta mainostetaan isille aina leikin kautta – että isyysloma on niin mukavaa kun pääsee leikkimään lapsen kanssa. Eihän vanhemmuus pelkkää leikkiä ole! Leikki on lapselle tärkeää, mutta vanhemman täytyy kantaa myös vastuu.” (10/05)

Otteesta käy ilmi, miten isä itse – ilman neuvottelua lapsen äidin kanssa – oli päättänyt olla yhtäläillä osallistuva kuin äitikin. Puheenparsi kuitenkin muistuttaa, että osallistuminen tulee sallia isälle ja hänen tulee sitä haluta, osallistuminen ei edelleenkään ole täysin selviö. Osallistuminen näkyy isän valintana (vrt. Vuori 2004, 57), jolloin se osallistumiseen kannustaessaan paradoksaalisesti tuo esiin oletuksen siitä, että äidin osallistuminen on luonnollista ja isän osallistuminen haluttua tai sallittua. Puhe suhtautuu kriittisesti myös ”pelkkään leikkiin”, mikä ei ole tässä puheessa tavoiteltavaa. Näin ollen puhuja tekee eroa sellaiseen isyyteen, jossa isä on lapsen kanssa sukupuolierityisellä tavalla, kantaa vastuuta eri lailla kuin äiti. Yllä oleva ote kertoo tulkintani mukaan ennen kaikkea siitä, että vaikka osallistumisen diskurssi on vahva, perusteltu ja hallitseva, myös sille vastakkainen diskurssi on jatkuvasti olemassa, koska sen viestiin tässä puheessa vastataan.

Aineistoni analyysin mukaan 1990-luvun murroskeskustelussa esiin tulevat kipuilut isien osallistumisen määrästä ja laadusta vaimenevat 2000-luvulle tultaessa. Osallistuva isyys on tila, johon oletuksena pyritään. Aiemmin haastajana ovat olleet ennen kaikkea vanhat käytännöt, opitut tavat, joista isän oli opetettava irti ja toimimaan toisin. Osallistuminen oli aiemmin myös suoraan tai epäsuorasti äidin asia. Näkökulma tasa-arvoon on vanhemmuuden ja kotitöiden jakamisen tasa-arvoa esiin tuovaa. Uudella vuosituhanella haastajaksi muodostuu työ, ja puhe perheen ja työn yhteensovittamisesta nousee selvästi puhutuimmaksi aiheeksi.

4.2.5 Puhe perheen ja työn yhdistämisestä – tasapuolinen vastuu

Elatuksesta on mainintoja läpi aineiston. 1980-luvun perhevapaille jääneiden isien puheessa elatuspuhe osaltaan rakentaa hoivaan osallistumisesta kuvaa järkevänä valintana. 1980-luvun isät

kertoivat, että alun perin perhevapaata on mietitty sen vuoksi, että perheen vanhempien palkkatulojen vuoksi päivähoitopaikkaa ei olisi järjestynyt. Oikeus subjektiiviseen päivähoitoon on ollut vuodesta 1996, joten vielä 1980-luvulla tämä on ollut yksi peruste. Muutoin isän kotiin jäämistä perusteltiin vaimon työkokemuksen tarpeella ja sillä, että äiti on ollut jo kotona ”oman osansa”. Myös se, että mies itse ei viihtynyt työssään ja perheen tukiverkosto oli kaukana, kerrottiin otetun huomioon miehen kotiin jäämisestä neuvoteltaessa.

”- Yhtenä syynä kotiin jäämiseeni oli se, etten viihtynyt työpaikassani, sanoo P, eikä ole ainakaan vielä ajatellut työelämään paluuta. Alan työpaikkoja pääkaupunkiseudulla on, joten pelkoa uudesta työpaikasta ei tarvitse pitää.” (10/87)

Edellinen ote on esimerkki siitä miten kotiin jäämistä ei missään artikkelissa tuotu esiin valintana, joka ei olisi ollut taloudellisesti järkevä tai jollain tapaa varmisteltu. Taloudellisten seikkojen esiin tuomisella vakuutetaan lukija siitä, että vaikka isä jäisi kotiin, elintaso ei romahda. Joissain haastatteluissa mainitaan vaimon palkan olevan korkeampi, jolloin taloudellisesti kannattavampaa on isän jääminen kotiin.

1990-luvulla aineistossa ei ole yhtään perhevapaalle jääneen isän haastattelua. Sukupuolten välistä vastuunjakoa käsittelevä puhe oli vaimeaa, isien tunnepuheen ollessa vallitsevaa. Uudelle vuosituhannelle tultaessa lasten hoivaan perhevapaita käyttävät isät jälleen ovat äänessä ja isän osallistuminen painottuu, mutta puhe työstä tuo puhetapaan uusia sävyjä. Vielä 1980 – luvulla puhe työstä sävyttyy perheorientoituneeksi, ja 1980 - luvun hoivaajat ponnistelevat pystyäkseen toteuttamaan osallistumista, hetkeksi irti työelämästään. Osallistumispuhe tuo esiin riskin ottoa suhteessa työhön, mikä näkyy sankaruuspuheena. Erittäin mielenkiintoinen analyysissä esiin tuleva seikka on, että vaakakupissa on siis läpi vuosien ollut perheen kanssa vietetty aika ja työ, mutta puhe työstä lisääntyy sitä mukaa mitä enemmän itsestään selväksi osallistuminen käy. Tasapainottelu perheen ja työn merkitysten keskellä, niiden tärkeyden välissä alkaa tässä aineistossa lama-aikana vuonna 1993:

”Olenko minä hyvä isä? Millainen on hyvä isä? Miksi aikani ei tunnu riittävän lapsille, vaimolle ja harrastuksille edes lamakesänä 1993, kun jäin vaille kesätyöpaikkaa? Keväällä tunsin itseni alhaiseksi, kun syyttelin lapsia opintojen ruuhkautumisesta. Kesällä koin itseni roistoksi, kun lohkaisin niukasta budjetista palasen omiin huvituksiini, vaikka lapset tarvitsivat yhtä ja toista. Torstaina pahoitin esikoisen mielen, koska olin väsynyt ja haluton osallistumaan leikkiin. Illalla olin ajatuksissani vihainen lapsilleni menetetyn itsenäisyyteni vuoksi” (10/93)

Otteessa näkyy puhujan ristiriitainen suhde osallistumisen ja elatuspaineiden ja -halujen välissä. Kertoja tuo esiin vaikeuksia hoitaa kumpaakaan vaakakupissa olevaa elämän osa-aluetta, työtä tai perhettä. Itseään moittiva ja omaa hyvää isyyttään kyseenalaistava puhe kertoo syyllisyydestä

silloin, kun isä ei pysty osallistumaan niin paljon, kun toivoisi. Ilmaisuuksien kesätyöpaikan puuttumisesta viittaa siihen, että työnteko on tarpeeksi vahva selitys perheen luota poissa olemiselle. Kirjoitus kuitenkin jatkuu isän pohdinnoilla siitä, että työttömyydessä on jotain hyvääkin:

”Lama on vienyt minulta työpaikan, mutta jollain kumman tavalla se on antanut minulle minun lapseni. Vielä minä talon ja autonkin hankin. Sitten joskus. Toivottavasti minulla silloinkin on aikaa lapsilleni” (10/93)

Puhe kertoo äänessä olevan isän arvomaailmasta, jossa hän pohdiskelujen jälkeen päätyy arvioimaan perheen kanssa vietettyä aikaa tärkeämmäksi kuin työtä. Tutkittaessa työttömiä isiä on todettu, että kotona olemisesta voi olla vaikeaa nauttia työttömänä, koska työllä on ollut miehen identiteetin rakentumiselle kulttuurissa suuri merkitys kautta aikojen (Kokkonen 2004, 288). Tässä puheessa isä puhuu työttömyydestä syylliseen sävyyn, mutta on kuitenkin lopussa onnellinen sen antamasta aikaresurssista. Ajallisesti puhe osuu 1990-luvun laman loppuvuosille. Lama-ajan on katsottu vaikuttaneen perheiden talouspaineisiin ja pelko työelämän ulkopuolelle jäämisestä on nähty ruokkivan työkeskeistä kulttuuria (mt. 291).

Seuraavassa, vuonna 2002 kirjoitetussa otteessa isä puolustaa työstä poissa olemistaan ja pohtii lopuksi työn merkitystä ajassa:

”Ansiotyöhön menoa en ole vielä kaivannut. Itse asiassa on paljon selkeämpää olla ’vain’ kotona – vaikka pyjama päällä koko päivän. En kadehdi perheemme äitiä, joka nyt vuorostaan yrittää aamuisin ehtiä työmaalleen ja palata ajoissa takaisin. Työssä ja vauvaperheen vanhempänä olemisen tyydyttävä yhteen sovittaminen näyttää olevan nykyään monille lähes mahdotonta ... Kaukana ei taida olla se uhkakuva, jossa potentiaalisten tulevien vanhempien on kysyttävä itseltään: työ vai lapsi” (3/02).

Kirjoitus laajemmin käsittelee vauvaperheen arkea, jossa isän osuus on kauttaaltaan osallistumisen diskurssin lävistämää puhetta. Puhe ei enää ole ohjelmallista ja perustelevaa, vaan ennemminkin asiantilaa kuvaavaa, minkä voi nähdä muutoksena aiempaan. Osallistuminen on näin ollen, ainakin tämän isän puheessa, muodostunut kulttuurisesti hyväksytyksi, tavalliseksi käytännöksi. Kirjoituksen lopussa puhe työstä tulee esiin ja näin ollen pitää yllä työn keskeisyyttä myös vanhemmuuden areenalla.

Seuraavassa otteessa isä on yhdistänyt työn ja perheen tekemällä töitä kotoa käsin:

”Se, että A nautti pelkkää äidinmaitoa ensimmäiset neljä kuukautta, ei ole ollut esteenä vaimoni ajoittaiselle töissä käymiselle. Varsinaista vanhempainlomaa pidän vanhempainvapaakauden kaksi viimeistä kuukautta vaimoni palatessa kokopäivätyöhön. Työni luonne mahdollistaa etätyöt, joten olen saanut pidettyä työmatkat minimissä. Minulle on tärkeää olla lapsen kanssa, kun hän on vielä pieni. Työt voivat odottaa. Aluksi vaimoni oli huolissaan, pärjäisimmekö me kahdestaan, riittääkö hänen pumppaamansa maito (jota on yleensä monen päivän tarpeiksi) ja entäs jos tarvitsee lähteä lääkäriin.

Mutta kun kaikki meni hyvin, huoli hälveni. Vastavuoroisesti kun minun piti lähteä Venäjälle liki viikoksi, oikein pelotti ajatella, mitä kaikkea A oppii sinä aikana. Paluuni jälkeisellä viikolla A oppi ryömimään eteenpäin ja kierimään ja sai kaksi alahammasta. En hennoisi menettää uuden oppimisen ja kasvun hetkiä. Tähän asti olen lykännyt pitkiä työmatkoja, mutta edessä ne ovat. Menetätkö silloin kenties pojan ensimmäisen sanan?” (10/05)

Puhe tuo esiin tasa-arvon vaimon työssäkäynnin ja vanhemmuuden vastuun jakamisen näkökulmasta. Puhe liittyy näin ollen niin sanottuun vanhemmuuden tasa-arvomalliin (Vuori 2004, 38), jossa naisen vapautuminen yhteiskunnan olettamasta äitiydestä tapahtuu, koska sukupuolesta riippumatta miehet ja naiset voivat tehdä samoja asioita. Ote, ja haastattelun aiemmat puheet, kuitenkin viittaavat paradoksaalisen vahvasti isän omaan valintaan toimia aktiivisena vanhempana – äidiltä se on näin ollen edelleen oletettua (mt. 49). Tämä taas muistuttaa sukupuolten välisten erojen olevan olemassa.

Otteessa vakuuttelut isän pärjäämisestä on ohitettu toteamalla kaiken menneen hyvin – isän osaaminen on niin itsestään selvää, että sen perustelua ei tarkemmin tarvitse näyttää toteen. Puhuja tuo esiin toistamiseen isän ja lapsen suhteen välisen tärkeyden olleen työhön nähden ensisijaista ja puheesta selvästi ymmärtää isän seuranneen läheltä vauvan kehitystä. Isä on ollut vahvasti osallisena ja tuo kokemuksensa positiivisuutta voimakkaasti esille. Puhe voisi edustaa perhevapaita tutkineen Pentti Takalan käsitteellä tasa-arvoista isää, joka pyrkii osallistumaan lastenhoitoon perinteistä isätyyppiä enemmän. Tasa-arvoisen isätyypin isät jakavat huomattavan osan perhevapaita äidin kanssa (Takala 2005, 19).

Seuraava, vuonna 2009 kirjoitettu kokemus jaetusta vanhemmuudesta kertoo myös haasteista työn ja perheen yhteensovittamisessa:

”Kolme ja puoli vuotta olemme pitäneet pienokaistamme kotona. Se on kahdelle töissä käyvälle melkoinen logistinen operatio, johon on tarvittu joustoa, kekseliäisyyttä, yhteisen kalenterin jatkuvaa päivittämistä vartin tarkkuudella, sekä tietenkin kosolti apua isovanhemmilta ja muilta läheisiltä. Palkkioksi tästä olemme saaneet seurata lapsen kasvua omin silmin lähes tunti tunnilta. Mutta tästä lähtien hän on suurimman osan valveillaoloajastaan poissa meidän silmistämme. se on haikeaa, mutta niin on hyvä. Ei lapsen eikä minun tarvitse kokea enää niitä tuskallisia minuuotteja, kun jokin työ on PAKKO saada valmiiksi, vaikka toinen haluaisi jo saada leikkikaverin. ’Piirtele vielä jotain, isi tekee tämän ihan nopeasti...’ ” (10/09)

Otteesta käy ilmi perheen vanhempien jakaneen lapsen hoitovastuun molempien vanhempien käydessä työssä ja ainakin isä on tehnyt työtä kotona. Lapsen kasvun seuraaminen läheltä, vahva osallisuus lapsen elämässä arvotetaan positiiviseksi asiaksi. Otteen loppu kuvaa läsnäoloa, jossa lapsen saatavilla olemisen haasteista koetaan syyllisyyttä. Jakamiseen johtaneita neuvotteluita, haasteita kotona, kotitöissä tai ihmettelyä muiden osalta ei tuoda esiin. Haasteet liittyvät ennen

kaikkea työn ja lapsenhoidon yhtäaikaiseen hallitsemiseen, ei työnjaon tekemiseen tai isän osallistumiseen. Lopulta kirjoittaja tuo esiin lapsen lähtemisen päiväkotiin arkea helpottavana asiana.

Myös seuraavassa, vuoden 2010 otteessa isä yhdistää työn ja lapsenhoidon:

”Ennen J:n syntymää J ajatteli, että olisi mukavaa saada olla paljon lapsensa kanssa. Hän muistaa vielä, kuinka itse vierasti omaa isäänsä, kun tämä tuli työmatkoilta. – Se on ainutlaatuista aikaa, jota ei saa takaisin. Toivon, että J uskaltaisi vielä isonakin tulla halaamaan ja isän syliin. Käytännössä lapsenhoidon sovittaminen urheilijan vaihtelevaan elämään ei ollut aivan yksinkertaista. J:n äiti J työskentelee kaksivuorotyössä lähihoitajana ja menemiset menevät usein ristiin. J ajatteli kuitenkin, että on järjestelykysymys, tuleeko tästä ongelma vai ei. Myöhemmin hän on kieltäytynyt hyvistäkin työtarjouksista, jotta hän voisi edelleen viettää freelancerin vaihtelevaa elämää ja viettää paljon aikaa J:n seurassa. – Asiat ovat niin kohdallaan, etten en halua niitä muuttaa. Voisihan minulla olla enemmän rahaa ja uudempi auto, mutta tälläkin tullaan hyvin toimeen” (3/10)

Otteessa isä on arvottanut lapsen kanssa vietetyn ajan työn edelle tuoden esiin kieltäytymisensä hyvistä työtarjouksista. Hän osallistuu vanhemmuuden vastuun kantamiseen yhtä lailla - tai vahvemmin - äidin kanssa hoitamalla lasta oman työnsä ohella. Puhuja tuo esiin, että on ”järjestelykysymys tuleeko tästä ongelma vai ei”, jolla hän viestittää vahvaa tahtoa olla lapsensa kanssa ja vastuussa tämän hoivasta. Artikkelissa kerrotaan lisäksi ulkopuolisten ihmettelevän heidät nähdessään lapsen isän työpaikalla nyrkkeilyalilla. Isä kertoo myös elämän kurinalaisuudesta, sosiaalisten suhteiden puutteesta – haasteista, jotka ovat seuranneet osallistumisen valintaa. Haasteiden jälkeen tuodaan esiin valinnan positiiviset puolet: lapsen rauhallisen luonteen ja isän ja tyttären toimivan suhteen.

Toinen, aineiston ajallisessa loppupäässä oleva haastattelu on otsikoitu ”Yhä vain kotona”. Äänessä on mies, joka kertoo, että *”aikoo olla kotona hamaan loppuun asti. Kyllä se on sillä tavalla, että lapset tarvitsevat vielä koululaisenakin aikuisen ihmisen ottamaan heidät vastaan koulusta” (10/10)*. Haastattelussa käy ilmi, että omien lasten lisäksi mies hoitaa muiden lapsia toimien yksityisenä perhepäivähoitajana. Ensisijainen kotona työskentelyn syy on kuitenkin halu olla omien lasten kanssa, mikä yllä olevasta otteesta käy hyvin ilmi. Näin kerronta yhtyy transformaatiokerrontaan, jossa hoiva nähdään ensisijaisesti lasten vuoksi toteutettavana tekona (kts. Kolehmainen 2004, 95). Valintaansa isä perustelee myös lasten hoitamisen vaativuudella:

”Kotivanhemmuus on kovaa työtä, jossa kasvaa myös itse. Siinä joutuu kokemaan paljon tunteita vihasta rakkauteen; itse en ainakaan ollut tottunut siihen, että on jatkuvasti niin paljon tunteita pinnassa. Jatkuva kieltäminen ja rajojen vetäminen on raskasta sekkin. Moni menee mieluummin töihin lepäämään” (10/10)

Puheessa valinnan haasteena nähdään oma kasvu, tunteiden kokeminen ja kasvattajana toimiminen. Puhuja rinnastaa kotivanhemmuuden työhön ja vaativuudessaan sen ohi, mikä tulkintani mukaan

kertoo paitsi kertojan kokemuksesta, myös kulttuurissa yleisesti olevasta työstä puhumisen tärkeydestä. Toisaalta työstä puhuminen voidaan nähdä myös hoivaan houkuttelevana puheena, jossa huomioidaan työ miehen keskeisenä elämänsisältönä (vrt. Kolehmainen 2004, 98). Kertomuksena tämä ja muut perheen ja työn yhdistämisestä kertovat kuvaukset muistuttavat 1980-luvun perhevapaita käyttäneiden isien sankaritarinoita kuvaamalla hämmästyttäviä, valinnan haasteita ja hyviä puolia.

Osallistuvan isän diskurssi sisältää puhetta saatavilla olosta perhevapaista kertovissa artikkeleissa, sukupuolineutraalista vuorovaikutuksesta lapsen kanssa, sekä sukupuolineutraalisti jaetusta hoiva- ja elatusvastuusta 2000-luvun työpuheen lisääntyä.

4.3 Mukaan kutsutun miehen diskurssi

Vahvan osallistumisen rinnalla, ainakin aluksi altavastaajana, lehdessä esiintyy diskurssi, joka toimii vastaparina isän osallistumisen puhetavalle. Tässä tutkielmassa olen nimennyt puhetavan mukaan kutsutun miehen diskurssiksi. Isän osallistumiseen viittaava puhe on aineistossa niin vallitsevaa, että eroa ei voi tehdä yksioikoisesti äidin vastuu – molempien vastuu jaottelulla. Sen sijaan mukaan kutsuttu mies kuvaa diskurssin luonnetta äidin päävastuullisuutta painottavana, isää mukaan kutsuvana ja ottavana puhetapana.

Mukaan kutsutun miehen diskurssia sisältää yhteensä 16 artikkelia. 1970-luvulta artikkeleita on yksi, 1980-luvulta kaksi, 1990-luvulta seitsemän ja 2000-luvulta kuusi artikkelia. Äänessä on useampia isiä, koska joissain artikkeleissa miehet kertovat ajatuksiaan lyhyesti nimimerkin takaa. Tyypillisin tämän diskurssin läpäisemä artikkelityyppi on 1990-luvulla kolumnityyppisenä, sivun mittaisena kirjoituksena ilmestynyt ”Miesvieras” –kirjoitus, joita tässä aineistossa oli diskurssiin liittyen kuusi kappaletta.

Kuvaan seuraavassa diskurssin muovautumista vuosikymmenten aikana vahvasta äidin ensisijaisuutta ja perinteitä ymmärtävän puhetavan kautta isän elatusvastuuta korostavaksi puheeksi.

4.3.1 Puhe äidinhoivasta

Vielä 1970- ja 1980-luvuilla isien oli mahdollista suoraan kuvata arkea, jossa he itse olivat suhteellisen osallistumattomia lasten- ja kodinhoitoon. Äiti tunnustettiin lapselle ensisijaiseksi

hoivaajaksi ja läheisemmäksi aikuiseksi, eikä pyrkimyksiä muuhun ollut. Isät olivat kaukana lapsistaan.

”...lasten kannalta näin oli parempi, sillä äiti oli heille läheisempi ja tärkeämpi. Minä en puuttunut ollenkaan lasten hoitoon enkä kasvatukseen, leikin kyllä heidän kanssaan. Sitä paitsi lapset olivat silloin pienet, kuuden viiden ja kahden, joten minulla olisi ollut heidän kanssaan vaikeuksia” (3/71)

”Lasten kanssa en juuri kerkeä olemaan. Poika on hereillä aamulla, kun lähdän, näkee minut kun käyn syömässä. Illat olen rakennuksella. Kyllä minä lasten kanssa toimeen tulen, viihdyn niitten kanssa. En menisi pahoinpitelemään, vaikka joskus pieni läimäisy on paikallaankin” (3/81)

Kertojat pitävät normaalina toimintatapana etäistä suhdetta lapseen. Linjaa pehmentää toteamukset leikistä ja lasten kanssa viihtymisestä. Lyhyet puheet edustavat tulkintani mukaan isyyden modernia mallitarinaa, jossa isä oli vastuussa elatuksesta ja äiti hoivasta (vrt. Kekäle & Eerola 2014, 21). Samaan aikaan näiden otteiden kanssa lehdessä esiintyi kuitenkin jo osallistuvaa ja siihen ihanteena viittaavaa isyyspuhetta, jota oli määrällisesti enemmän kuin etäisen isän kertomusta.

Myöhemmin tässä aineistossa äidin vastuuta selkeästi korostava puhe tulee nimettöminä esiintyviltä miehiltä. Kysyttäessä millainen on hyvä äiti vuonna 2000, vastaukset sisälsivät enemmän äidin päävastuuta sisältävää toivepuhetta (6), kuin jaetun vanhemmuuden ja osallistuvan isän puhetta (3). Vastaajat painottivat äitien kykyä hoitaa kotia ja lapsia, huolehtia vaatehuollosta ja olla ”lempeä ja lämpöinen”. Tulkintani mukaan nimimerkin takaa miehet kykenivät tuomaan esiin toiveitaan perinteisen roolijaon ymmärtämisestä suuremmin kuin omalla nimellään ja kuvalla esiintyvät isät. Seuraavasta otteesta käy ilmi jaetun vanhemmuuden ihanteen myöntäminen, mistä puhuja itse kuitenkin ajattelee toisin. Puhuja sijoittaa itsensä ”vanhanaikaiseksi” nimimerkin suojissa:

”Toiseksi tärkeintä on olla hyvä tuomari, harrastaa oikeudenmukaista kurinpitoa. Mielestäni isällä nämä kaksi asiaa ovat päinvastaisessa järjestyksessä: tärkeintä on kuri ja jäämäkkyys, sitten lämpö. Olen niin vanhanaikainen, että mielestäni kasvatusvastuu kuuluu pääasiassa äidille” (3/00)

Puhe vanhanaikaisuudesta viittaa vallitsevaan kulttuuriseen käsitykseen ihanteellisesta vanhemmuudesta, mikä osoittaa osallistumisen puheen voimakkuutta vuosituhannen vaihteessa.

Puhe äidinhoivasta (Vuori 2001) on aineistossa kaikkiaan hyvin vähäistä yhteiseen osallistumiseen liittyvään puheeseen verrattuna. Aineistossa ei niinkään ole kyse siitä, osallistuvatko isät perhe-elämään, vaan siitä, millä intensiteetillä ja miten vanhemmuuden vastuun osa-alueet määrittyvät. Tulkintani mukaan sitä kuitenkin kulttuurissa esiintyy ja se tiedostetaan, koska useat osallistuvan isän diskurssin puheet vastaavat äidinhoivan argumentteihin – olkoonkin, että niitä ei keskustelussa varsinaisesti näy.

4.3.2 Puhe äidin päävastuusta ja isän kutsumisesta

Puhetapa, joka esittää äidin päävastuullisena vanhempana, pohtii sukupuolten välisiä eroja vastuunjaossa ja lapsiin suhtautumisessa. Puhetapaan liittyvät miesten esiin nostamat seikat vaimosta perheen ohjaajana, aikatauluttajana ja kotitöiden vaatijana. Vuonna 1971 vahvasti osallistumisen ideologian omaksunut isä tasapainottelee osallistumisen ja elatusvastuun välissä:

”Minun tapauksessani täytyy ottaa huomioon vielä yksi seikka: asumme melko kalliissa talossa, joka vaatii enemmän kuin mihin meillä on varaa. Sen tähden minun on joskus tehtävä ylitöitä. Näinä aikoina vaimoni katsoo, ettei minun tarvitse osallistua taloustöihin” (10/71)

Otteen viimeinen lause tiivistää tulkintani mukaan haastatellun miehen mukavuusalueeksi periaatteesta huolimatta perinteisen, elatusvastuun. Mies kertoo vaimon päättävän, milloin miehen tulee tai ei tule osallistua kotitöihin. ”Tarvitse” viittaa vastentahtoiseen osallistumiseen, jonka vastakohtana voisi olla lause: ”Kun joudun ylitöihin, en voi osallistua taloustöihin”, jonka viesti olisi selkeä halu olla jakamassa kodinhoitovastuuta. Ilmaisun ”vaimoni katsoo” viittaa tämän avustavan isän tulosta äidin määräysvallan alle (Huttunen 2001, 164).

Mielenkiintoista on, että äänessä oleva mies on toisaalla artikkelissa puoltanut voimakkaasti äidin työssäkäyntiä ja isän osallistumista lasten hoitoon. Ihanteen tasolla puhe on osallistuvan isän diskurssiin kuuluvaa, kun taas käytännöstä kertoessaan puhe viittaa mukaan kutsutun miehen diskurssiin.

Eräs isä kertoo uppoavansa työhön, kunnes ”käy komento”:

”Hän tunnustaa, että kotona ollessa on melkein aina sellainen olo, että pitäisi tehdä työtä. –Ympärillä olisi koko ajan kaikkea muutakin hommaa. Kotityöt ovat vielä tärkeämpiä kuin kirjanteko, ja kun joskus käy komento imuroida, sitten imuroin” (10/99)

Puhetapaan liittyy keskeisesti myös kuvaukset siitä, miten mies osallistuu lastenhoitoon naisen kutsumana:

”Vaikka emme olekaan mitenkään moderneja ja tiedostavia, olimme sopineet jo ennen esikoisen syntymää, että jakaisimme lapsen hoivavelvollisuudet keskenämme tasapuolisesti. Vaimoni esitti asian perustellusti, ja minuun on aina ollut helppo vedota järkisyillä. Nyt, jo kahden tenavan isänä, lastenhoitoon liittyvät tavalliset tehtävät sujuvat minulta vaikka vasemmalla kädellä.” (10/93)

Yllä olevissa otteissa näyttäytyy selkeästi äidin ensisijainen vastuu töiden jakajana. Jaetun vanhemmuuden ihanne on olemassa jo kirjoitusten aikaan 1990-luvulla ja sen alkuajatukset jo vuonna 1971, jolloin ylin ote on julkaistu. Ihanne tunnustetaan, mikä näkyy etenkin viimeisen otteen alussa. Mielenkiintoista on, että puhujalle hoivavelvollisuuksien jakaminen oli edelleen, vuonna

1993, ”modernia ja tiedostavaa”. Hoivan jakamiseen liittyvää puhetta oli kuitenkin ollut kuultavissa tämänkin aineiston perusteella jo yli 20 vuotta.

Myös 1980-luvulla vanhempainlomalla olleista isistä kertovissa artikkeleissa kuvattiin isien osaavan tehdä kotityöt. Kerronta kuitenkin tuo esiin kotitöiden tekemisessä näkyvät sukupuolierot:

”- Ehkä minun hoitotapani eroavat L:sta siinä, että L huolehtii liikaa, ainakin minun mielestäni, sanoo P ja vaihtaa vaipat tottuneesti. M leikkii, juoksee, esittelee lelujaan ja ihmettelee kameraa. Terveesti utelias, rauhallinen lapsi touhuaa koko ajan. Isä seuraa vieressä ja osallistuu leikkeihin, kun se on tarpeen.” (10/87)

”- Kyllä meillä hoitotavoissa ja kodinhoidossa on eroja. K yrittää tehdä monta työtä yhtä aikaa. Aina pitää olla tekemässä jotakin. Minulle tärkeintä on nauttia vauvasta. Ja teenhän minä monta työtä. Kun poika nukkuu, luen lehtiä, pesen pyykkiä, juon kahvia ja kuuntelen, herääkö A, nauraa O kiusoitellakseen” (10/87)

Miehen puhuessa kotitöiden tekemisen niukkuudesta viestiä on pehmenetty huumorilla ja kertomalla hyvinvoivasta lapsesta. Tässä kohtaa muutoin osallistumiseen kannustava ja osallistumisesta kertova puhe perhevapaasta kertovassa artikkelissa ikään kuin poikkeaa toiseen diskurssiin, jossa miehen ja naisen eri tavat toimia tuodaan esiin. Otteissa kotityöt tuodaan esiin lastenhoidolle alisteisena toimintana. Maskuliinisuuden luonnetta hahmotettaessa puhe kotitöistä toissijaisena vastuualueena liittyy integraatiokerrontaan (ks. luku 2.3), jossa miehen ja naisen tavat toimia eroavat toisistaan. Kerronnassa miehelle jätetään kotitöiden osalta ikään kuin takaportti, josta hän voi poistua, jos kotityöt eivät luonnistu. Integraatiokerronnassa perimmäinen vastuu kotitöistä ei kuulukaan isälle, tai ainakaan kaikille isäyksilöille (Kolehmainen 2004, 105). Tulkintani mukaan isän puhe viittaa juuri tällaiseen takaporttiin, jossa miehen erilaisuuden pehmentäjänä käytetään huumoria puheessa.

Sekä miehen mukaan kutsumista että kotitöitä koskevassa puheessa kerrotaan äidin ottaneen päävastuun töiden jakaantumisesta. Isä tekee, jos hänelle se tehtäväksi osoitetaan. Puhe viittaa jälleen myös avustavaan isyyteen, jossa vastuu vanhemmuudesta ja kotitöiden tekemisestä on äidillä, vaikka isä niihin pyydettyä / käskettäessä osallistuukin (Huttunen 2001, 165).

Kuten osallistuvan isän diskurssissa, myös mukaan kutsutun miehen diskurssiin liittyy äidin ja lapsen tiiviiseen suhteeseen liittyvää puhetta. Tässä diskurssissa puhe äidin vastuusta ja mahdollisesta portinvartijuudesta on suurempaa ja äitejä ohjeistavampaa kuin osallistuvan isän diskurssissa, jossa äidin ja lapsen tiivis suhde on nähty ohimenevänä tilanteena, josta on jo päästy eteenpäin. Tässä diskurssissa äitien – koska he ovat päävastuussa – tulisi sallia isien osallistuminen ja ymmärtää miestä paremmin. Kuten myös Jaana Vuori (2004, 56 - 57) on todennut, äidit on nähty portinvartijan roolissa isän osallistumisen mahdollistamiseen. Vuonna 1987 lehti kertoo kahden lapsen isän suulla tilanteesta, jossa äidin ja lapsen suhde on alkuun ollut täysin kahdenvälinen. Isän

oman oppimisen ja kasvun kautta tapahtuu muutos jaetumpaan vanhemmuuteen. Isä esittää kysymyksen siitä, onko isänvaistoa olemassakaan synnynnäisesti ja tiivistää näin ajatuksen siitä, että äitiyttä on naisessa luonnostaan – isän täytyy siihen oppia. Lopussa artikkeli kehottaa äitejä ymmärtämään miehen erilaisuutta vedoten miehen omaan lapsuuteen:

”Ei ole ihme, jos miestä hämmentää, kun vauvanukke, jonka hän on kerran korkeintaan heittänyt häpeillen nurkkaan, muuttuu eläväksi vauvaksi. Kyllä siinä ronskilta mieheltä menee sormi helposti suuhun ja mieli jotenkin ymmyrkätty myräksi. Tutulla pelilaudalla on ihan vääränlaiset ja vieraat nappulat! Naisesta tämä osallistumattomuus ja ymmärtämättömyys tuntuu varmasti loukkaavalta ja riittämättömältä. Katsaus oman miehen historiaan saattaisi kuitenkin helpottaa tilannetta. Kun ymmärtää lähtökohdat, on asioista ehkä helpompi keskustellakin. Omien tuntemusten korostamisen sijaan äiti ehkä näin kykenisi myös antamaan ymmällään olevalle miehelle aikaa, jotta tämä saisi rauhassa kasvaa isäksi, osaksi sitä ’leikkiä’, jossa hän ei koskaan ole ollut mukana.”(10/87)

Yllä olevassa otteessa kehoitetaan äitiä jakamaan vanhemmuutta antamalla isälle aikaa kasvaa isäksi, osallistumaan. Toisaalta äiti asetetaan päävastuulliseksi vanhemmaksi nimenomaan kehottamisella ”antamaan ymmällään olevalle miehelle aikaa”. Näin nainen ikään kuin johtaa prosessia, jossa mies oppii vastuuseen. Ero vahvan osallistumisen puhetapaan näkyy äidin portinvartijuuden (vrt. Vuori 2004) esiin tuomisessa ja näin sukupuolten neuvotteluaseman määrittelyssä

Kuten todettua osallistuvan isän diskurssin yhteydessä, vaimeni puhe sukupuolten välisestä työnjaosta ja osallistumisesta 1980-luvun lopussa ja 1990-luvulla. Sen sijaan aineistossa yleistyivät isien kuvaukset vauvan odotusajasta, synnytyksestä ja isäksi tulon tunteista.

Puhe isäksi tulosta ja synnytyksestä kerrottiin miehen omana kokemuksena kahdeksassa kertomuksessa. Lisäksi nimettömät kertojat tuottivat synnytyksen naisen omana asiana. Useat miehet, myös he, jotka olivat kokemassa synnytystä lapsen äidin kanssa yhteisenä asiana, kuvasivat hämmennystä, pelkoa, ulkopuolisuutta ja avuttomuutta. Seuraava ote vuodelta 1997 liittyy isän synnytyskertomukseen. Isä kertoo kokeneensa ulkopuolisuutta, ja tuottaa lisäksi puhetta, joka erottaa syntymän merkityksen isän omaksi kokemukseksi:

”Itse synnytyksessä minusta tuntui oikeastaan siltä, että J olisi selviytynyt hienosti ilman minua, minun osuuteni ei vaikuttanut ratkaisevalta. En varsinaisesti tuntenut auttavani muuten kuin olemalla paikalla, synnytyksessä olin sivustakatsoja. ... Synnytykseen osallistuminen olikin oikeastaan tärkeää ennen kaikkea minulle itselleni: en olisi mistään hinnasta jättänyt väliin lapseni syntymää. Halusin kokea sen itseni vuoksi, oman elämäni osana” (3/97)

Vauvan odotuksesta kertovat neljä miestä vuonna 1994. Näkökulma isäksi tuloon painottaa muutoksia parisuhteen dynamiikassa, vaimon ulkonäössä ja omissa tunteissa. Odotusaikaa ei koeta yhdessä, vaan mies katsoo sivusta naisen muuttumista ja kertoo myös omista kokemuksistaan.:

”Henkiset muutokset sekä minussa että vaimossani alkoivat samana päivänä, kun raskaus varmistui. Mielestäni naisten osuutta yliarvioidaan. Henkisesti mies käy läpi samat jutut kuin nainen. Lapsen saaminen merkitsee siirtymistä uuteen rooliin, isäksi, ja se on sentään iso asia.” (10/94)

Puhe poikkeaa yhteisen odotuksen kokemuksista myös sen suhteen, että miehet tuovat esiin ajatuksiaan parisuhteen sukupuolielämästä, joita ei yhteisissä kokemuksissa mainita. Artikkelissa, jossa synnytysosaston tunnelmaa kuvataan isien näkökulmasta vuonna 1991 nimettömänä pysyvä isä tuottaa selvää roolien eriytymisen puhetta:

”- Tämä on naisten työmaata. Ei lapsivuoteilla ukkoja kaivata. Mies on näissä asioissa aina jotenkin ulkopuolinen, naisten ja vauvojen keskellä kun elefantti posliinikaupassa. Jos vaimo vaatisi – ehkä sitten. Ei hemmetti...

Mutta, jos miehet synnyttäisivät, he korjaisivat oitis pari asiaa. – Synnytyssänky on epäkäytännöllinen. Suunnittelin sen vaimon voihkiessa uusiksi. Jakkara on yhtä keho. Perhe punnertaa ja kättilö konttaa. Lisää ergonomiia ja paremmat mittasuhteet!” (10/91)

Otteesta käy ilmi, että puhuja on ollut näkemässä synnytyksen, mutta viestii asian olevan ”naisten työmaata”. Ilmaisuuksien ja kuvaus norsusta posliinikaupassa piirtävät isästä kuvan ulkopuolisena, kutsuttuna paikalle tulleena. Otteen loppu tukee puheen maskuliinisuutta – miehen mielessä on käyneet tekniset asiat. Asia on päätetty huumoriin, joka pehmentää valtavirrasta, osallistumisesta, poikkeavaa puhetta.

Vuonna 2004 perheen työnjakoa pohtinut isä kertoo, puolustelematta, päävastuun olevan äidillä:

”Meillä keskustellaan sääntöjen noudattamisesta ja niiden tarpeellisuudesta. Olen usein jo päättänyt, miten jokin tilanne hoidetaan, mutta sitten K esittää eriävän ja joka kantilta pohditun näkemyksensä. Usein hän onkin oikeassa. Minä olen aika paljon lesumpi kasvattaja. Perusrutiinit hoidamme samalla tavalla, mutta minä annan periksi helpommin ... K:lle ei taida tarjoutua kovin paljon mahdollisuuksia säilyttää lastenhoitotehtäviä minulle. Työt ja talon remontti vievät paljon aikaani, ja päävastuu lastenhoidosta on K:lla. Hoidan kuitenkin J:n iltatoimet K:n ollessa kiinni P:n nukutuksessa. En ehkä ilmoittaudu vapaaehtoiseksi vaipanvaihtotoimiin, mutta vaihdan kyllä tarvittaessa” (3/04)

Haastateltu isä tuo esiin äidin ensisijaisuuden sekä kasvatusasioista päätettäessä, että lastenhoidollisissa toimissa. Isä tulee paikalle kutsuttaessa: ”en ehkä vapaaehtoisesti” ja lisäksi hoitaa toiseen lapseen liittyvät iltatoimet, koska äiti on suorittamassa toista tehtävää. Isä ei sen kummemmin problematisoi työnjakoa, vaan toteaa työn ja talon remontin vievän hänen aikaansa. Perheen työnjako piirtyy sukupuolittuneesti jakautuneena ja puheenparsi läpi haastattelun liittyä selvästi mukaan kutsutun miehen diskurssiin. Mielenkiintoista on se, että haastateltu isä ei millään

tapaa kipuile valintojen kanssa, kuten aiemman vuosikymmenen isät, vaan kertoo perinteisestä työnjaosta hyvin luontevana käytäntönä.

Puheeseen sukupuolten välisestä työnjaosta ja eroista voidaan liittää erilaisena puhetyylinä myös huumorilla höystetty puhe, jonka esittelen seuraavana.

4.3.3 Huumoripuhe

Ihanteen, jossa molemmat vanhemmat jakavat hoivavastuuta, tullessa entistä selvemmäksi 1980-luvun lopulla, perinteistä tapaa olla isänä käsitellään useissa kirjoituksissa huumorin avulla. Huumorin käyttäjät ovat itse kirjoittajia, eivät haastateltuja, ja heidän kirjoituksiaan läpäisee mukaan kutsutun miehen diskurssi pääosin vuosina 1989 - 1995. Tämänkaltaista huumoripuhetta käyttää myös yksi kirjoittaja vuonna 2007. Huumorin avulla omaa mukaan tuloaan kuvaa esimerkiksi isä otsikolla ”Aloittelevan isän räväkät ohjeet” vuonna 1989:

”Tämä juttu on tarkoitettu opiksi varsinkin aloitteleville isille, jotka ovat epä tietoisia, mitä tehdä alle vuoden ikäisille tenavilleen. Eli mitä tehdä kun vaimo on poissa ja hyvät neuvot ovat kalliit. Ja lehdet eivät tarjoile muuta kuin sormileikkejä tai vastaavaa hössötystä. Kokemus osoittaa modernin tenavan tarvitsevan virikepohjaiseen paljon räväkämpää tavaraa ... Isä menee nojalleen seinää vasten ja ottaa pikku kitisijän kainaloista tukevan otteen. Sitten painetaan nappia ja raketin moottori käynnistyy ensin harvalla mutta pikku hiljaa tihenevällä jyskytyksellä ... Tällöin isän on noustava ja kopattava vauva tukevasti syliinsä pitäen häntä kuin valtavaa kermavaahtopursotinta. Sitten pursotinta lähdetään kuljettamaan ympäri huushollia ravistellen samalla niin että hampaat kalisevat – jos niitä sattuu olemaan... Ajan myötä isälle kehittyä tarkka silmä. Hienovaraisista merkeistä hän jo havaitsee, milloin on ryhdyttävä tarmokkaiisiin lastenhoidollisiin toimiin. Isä on paikalla silloin, kun kulmat kurtistuvat, suu menee töröilleen ja leuka alkaa väpättää ylös alas kuin mäntä sylinterissä.” (10/89)

Puheenparren lähtökohtana toimii tilanne, jossa ”vaimo on poissa ja hyvät neuvot kalliit”, mikä viittaa vahvasti äidin ensisijaisuuteen pienen lapsen hoitotilanteessa. Kirjoittaja pitää lehtien tarjoilemia ohjeita epä kelpoina ja osoittaa selvästi maskuliinemmän tavan saapua tilanteeseen. Lopuksi kirjoittaja toteaa isän tulevan paikalle silloin, kun lasta alkaa harmittaa. Puhe tuottaa isän toiminnaksi hauskutuksen, leikin ja varsinkin maskuliinisen, vauhdikkaan yhdessä olemisen kokemuksen. Kirjoitus liittyy vahvasti äidin vastuun ensisijaisuuden puhetapaan, jossa isä on paikalla kutsuttuna silloin, kun tarvitaan hupia. Näin isän ja lapsen vuorovaikutus piirtyy ensisijaisesti leikinä, kun taas äidin vastuulle jätetään jotain tarkemmin kuvaamatonta, ”ei leikkiä”.

Lehdessä 1990-luvulta lähtien säännöllisesti ilmestyneessä sivun mittaisessa, vaihtuvien isien kirjoittamissa kolumneissa pohditaan ilmeisen vapaamuotoisesti isyyden eri asioita. Kolumni

ilmestyi vuodesta 1994 vuoteen 1999 otsikolla ”miesvieras”, mikä viitanee lehden pääasiallisen lukijakunnan koostuvan naisista. Neljä miesvierasta vuosina 1994 – 1996 kyseenalaistavat miehen ja naisen yhtäläiset roolit vanhempina. Vuonna 1995 eräs isä kirjoittaa lempeästi sukupuolierojen luonnollisuudesta:

”Vauvasta asti niin minun isäni eli pappa kuin appiukkoni eli vaari tai pohjalaisitta faari, ovat olleet äärimmäisen tärkeitä henkilöitä, ihailun kohteita ja esikuvia. Mummu ja mumma taas ikään kuin kakkosäitejä, joilta lapsi vaistomaisesti hakee turvaa ja erinäisiä palveluja, eikä kenelläkään osapuolista ole tuntunut olevan suuremmin valittamista.” (10/95)

Otteen viimeinen lause myöntää vallitsevan puhettavan ja ottaa kantaa siihen, että vanhakaan tapa ei ole huono. Otteen lopussa vastataan ihanteeseen kommentoimalla ”eikä kenelläkään osapuolista ole tuntunut olevan suuremmin valittamista”. Puhe ei ole suoranaisesti perinteitä puoltavaa tai voimakkaasti siihen kantaa ottavaa. Sen sijaan se vastaa kirjoituksessa lausumattomaan ihanteeseen hienovaraisemmin. Kirjoittaja jatkaa kertomalla isien ja poikien maailmaan liittyvällä puheella, mikä syventää vaikutelmaa sukupuolten eroista yleisemmin. Pehmentävänä keinona kertoja käyttää huumoria:

”Näin isänä on kova paikka, kun poika ilmoittaa vaarin olevan minua paljon voimakkaampi siitä yksinkertaisesta syystä, että sillä on suurempi vatsa ja se rakentaa paremmat majat” (10/95)

Vuonna 1994 sukupuolten eroja pohtii miesvieras, joka on alun perin suhtautunut perhe-elämään innottomasti, ajatellen sen olevan ”henkinen alennustila, mihin tasa-arvoa korostava Skandinavia isänsä lykkää”. Isä on kuitenkin edellisenä kesänä matkaillut perheensä kanssa, jonka mukavaksi koettuaan hän syksyllä ottaa osaa enemmän perheensä elämään:

”Minun kontolleni on tänä syksynä langennut lasten tarhaan vienti ja usein myös haku. Näen jo painajaisia talvesta, kun pukeminen kestää ja kestää. Voi itkua ja hammastenkivistystä! Miksi esi-isät tulivat tänne tundralle?” (10/94)

Isälle ”on langennut” lapsiin liittyvä askare. Passiivilla viitataan käsitykseni mukaan tässä, kuten lukija voi joissain muissakin otteissa tulkita, perheen äitiin. Lankeaminen viittaisi myös siihen, että tehtävää ei ole otettu vastaan suopeudella, eikä sitä odoteta innolla. Suhteessa maskuliinisuuteen puhe asettuu integraatiokerronnaksi sen sisältämien sävyjen vuoksi. Puheessa isän osallistuminen perhe-elämään nähdään rappiokertomuksena, johon kertoja kuitenkin on asettunut, sen hyötyjä omalta kannalta ensin kesälomamatkalla mietittyään (vrt. Kolehmainen 2004, 101). Sen sijaan mukavalta kirjoittajan mielestä tuntuu ajatus matkustamisesta, jossa on miehisempi kaiku:

”Olemme lähdessä ensi vuonna Irlantiin, jossa kirkonmenojenkin jälkeen mennään puhtain mielin pubiin eikä kotiin asuntolainoja suremaan” (10/94)

Otsikolla ”Äidinmaidon korvikkeen tuoksuinen TOSIMIES?” kirjoittava miesvieras pohtii perhelämän haasteita. Hänen puheessaan esiin nousevat sukupuolten väliset erot esimerkiksi seuraavassa otteessa:

”Valtaosa nykymiehistä elä melkoisesti aiemmista vuosikerroista poikkeavaa elämää. Raskaankin työpäivän jälkeen aloitamme toisen työpäivän kotona taloustöiden ja lastenhoidon merkeissä. Muistan kuulleen tällaisista surkeista ihmiskohtaloista menneistä feministien iskulauseista... Uunoturhapuromaisesta sohvalle lekottelusta mallasjuoman ja sanomalehden parissa ei ole puhettakaan; muutamaa keskiyön tuntia lukuun ottamatta. Rehellisyyden nimissä on myönnettävä, että ajoittain työnantajan, lasten ja puolison vaatimustaso ylittää tietyn kriittisen pisteen. Työssä pitäisi olla taloudellisesti ja toiminnallisesti entistä tehokkaampi, kotona vaimolle henkireikänä ja ihanneaviomiehenä ja lisäksi pitäisi varmistaa lapsille virikkeellinen ja tasapainoinen elämä nykypsykologian näkemyksiä myötäillen.” (3/95)

Kirjoittaja muistuttaa ”aiemmista vuosikerroista” ja ”nykypsykologiasta” tehden eroa perinteiseen. Huumorin keinoin mies tuo esiin sitä, että vanhemmuuden jakaminen ei ole yhtä juhlaa, vaan myöntää haaveilevansa ”uunoturhapuromaisesta lekottelusta”. Jo kirjoituksen otsikko kyseenalaistaa hoivan ja maskuliinisuuden yhteensopivuuden. Kirjoitus hakee tulkintani mukaan ymmärrystä miehelle, jonka on ollut vaikeaa muuttua osallistuvaksi vanhemmaksi. Kirjoittaja tuo itseään esiin mukaan kutsuttuna miehenä, ja diskurssi läpäisee kirjoituksen kauttaaltaan.

Samoin, yhdeksän vuotta myöhemmin, häkeltymisensä perheen elämään tuo esiin ”isän suusta” – palstan kolumnisti. Hän kertoo, että ei elektroniikkaa käyttöön ottaessakaan lue käyttöohjeita, ja noudattaa samaa periaatetta lastenkasvatuksessakin: *”Siis jätän käyttöohjeet lukematta ja porskutan eteenpäin pelkällä näppituntumalla” (10/07)*. Kirjoittaja kertoo lastenhoidossa eteen tulevista haasteista ja kuvaa itsensä ikään kuin ajalehtimassa tilanteesta toiseen, joita sitten ratkaisee yhden kerrallaan. Eron vanhempien toiminnassa kirjoittaja toteaa kolumninsa lopussa kerrottuaan ensin lukeneensa sattumalta kaunokirjallisuutta ja huomattuaan sieltä kasvatusvinkin:

”Erinomaisen tarkka huomio! Juuri tällaisia käyttöohjeita me isät kaipaamme. Tällaisia vinkkejä mekin osaamme hyödyntää” (10/07)

Kolumnisti tekee eroa sukupuolten välillä toteamalla ”me isät”. Kirjoitus ei varsinaisesti puutu vastuun jakamisen kysymyksiin, mutta puhuessaan kasvatuksen hämmennyksestä, kolumnisti kirjoittaa isyyteen liittyvästä teoretietoista ja oppaista. Kirjoituksessa hän ei mainitse lasten äidin kohtaavan vastaavaa hämmennystä, vaan puhuu itsestään.

Sukupuolten välisiä eroja vanhemmuudessa pohtii myös miesvieras 3/96:

”Kotiin tullessani mielelläni pakenisin omaan työhuoneeseeni tietokoneen ääreen tai uppoutuisin tv-tuoliin. Onneksi vaimoni ja lapseni estävät minua ja suojelevat näiltä paheilta. ... Papin pitää osata monta asiaa, on hyvä tietää monelta alalta eri asioita. Toisaalta joka asiassa ei tarvitse olla ammattilainen. Sovellan tätä perustelua kotihommiini. Niitä minun ei tarvitse osata naisten mittapuun mukaan. Meillä on jaettu tehtäviä, mutta valitettavasti – niin katkeraa kuin se vaimoni mielestä onkin – mies pääsee silti sata kertaa vähemmällä. Tässä asiassa olen pohjalainen: tottunut tekemään miehille kuuluvia töitä. Armollista ja toisaalta myös vaarallista on se, että voin paeta selitykseen, jossa miehen ei tarvitse osata ja olla yhtä tehokas kuin nainen. Ruoka myöhästyy. Siivous ja oma-aloitteellisuus kotitöissä eivät kuulu armolahjoihini ja lastenhoitaminen on enemmän läsnäoloa kuin aktiivista leikkimistä. Kunhan yritän edes vähän, omalla tavallani.” (3/96)

Kirjoittaja tuo yhtäältä esiin syyllisyyttä siitä, että ei pysty täyttämään jaetun vanhemmuuden ihannetta. Hän mieluiten ”pakenisi” vastuun jakamista, mutta ihanteen tiedostaen toteaa, että vaimo ja lapset ”suojelevat paheelta”. Puhe tuntuu konkreettisesti hakevan takaporttia (Kolehmainen 2004, 105). Toisaalta kirjoituksen loppupuolella tämä isä tuo esiin ajatuksensa varmempana: perheessä on jaettu tehtäviä, mutta asiantila on niin, että hän pääsee vähemmällä. Syyllisyyden puolustukseksi mies kertoo vaikeista työajoistaan, omasta taustastaan ja muistuttaa kuitenkin yrittävänsä omalla tavallaan. Kirjoitus eroaa vahvan osallistumisen tuottavasta puhettavan syyllisyyspuheesta siinä, että tämä isä haluaa toimia sukupuolierot tunnustaen.

4.3.4 Puhe perheen ja työn yhdistämisestä – isän elatusvastuu

Kuten osallistuvan isän diskurssissa, myös mukaan kutsutun miehen puhettavassa tapahtuu muutos työn noustessa puheenaiheeksi 2000-luvulle tultaessa. Erotukseksi osallistuvan isän puhettavasta, jossa isä edelleen osallistuu perheen elämään keskeltä, arvottaen perheen kanssa olemisen vaakakupissa painavammaksi, mukaan kutsuttujen miesten puhetapa on työ- ja elatusorientoituneempi. Osallistumisesta on kuitenkin tullut niin itsestään selvää, että hiuksenhienon eron osallistumisen ja mukaan kutsutun miehen puhettavan välillä voi löytää vain tarkastelemalla lähemmin puhetta työstä, työn ja perheen yhteensovittamisesta ja tavoista osallistua vastuun jakamiseen ja vanhemmuuteen.

Vuonna 1998 miesvieras pohtii poliisin epäsäännöllisen työn sovittamista perhe-elämään:

”Työvuorot ovat ohjeellisia ja pidätysten ja pakkokeinojen määräajat aiheuttavat sen, että töissä ollaan oli sitten lasten syntymäpäivä tai hääpäivämme. Työn epäsäännöllisyydellä on myös hyvät puolensa. Arkivapailla uimahallissa, kirjastossa ja kylpylöissä on mukavampi käydä lasten kanssa kun on tilaa ... Rehellisesti on myös myönnettävä, ettei olekaan työelämässä niin korvaamaton kuin on kuvitellut. Työt hoituvat, vaikka itse ei ole koko ajan työpaikan lattiaa kuluttamassa. Nuorilla ja perheettömillä

huumetutkijoilla elämä pyörii enemmän Pasilan käytävillä. Sen verran olemme kutsumusammattissa, ettei kännykkää tule aina sammutettua kotiin tullessa. Kännykkään puhuminen pulkkamäessä saa ulkopuoliset pudistelemaan päätään ja olenkin pyrkimässä tästä paheesta eroon.” (3/98)

Ote kertoo perheen olevan puhujalle tärkeä. Kirjoittaja harmittelee työn rajoituksia, koska perheelle tärkeät päivät saattavat mennä töiden sanelemana pois kotoa. Yhtä lailla hyvät puolet liittyvät perheen kanssa vietettyyn aikaan – kirjoittaja ei tuo esiin arkivapaiden mahdollistavan esimerkiksi miesten keskeisiä kalareissuja tai muuta omaa aikaa. Kirjoittajan pohdinnat omasta korvaamattomuudesta työpaikalla ja toisaalta kännykkään puhumisesta pulkkamäessä kertovat haasteista sovittaa yhteen vaihtelevia työaikoja, kutsumustyötä ja itselle rakasta perhettä. Kirjoittaja mainitsee, että on ”päässyt osallistumaan” monikkoperheiden valtakunnallisille kesäpäiville, mikä osaltaan viittaa myös perheen kanssa vietetyn ajan tärkeyteen. Kuitenkin työaikojen ja pienten lasten hoidon yhteensovittamisen ongelmat on ratkaistu siten, että päävastuu jää vaimolle:

”Vaimoni työskentelee puolipäiväisenä vuoden ajan, mikä on helpottanut käytännön asioita ruhtinaallisesti. Havaittavissa on ilmapiirin yleistä kevenemistä, kun koko energia ei perhesuunnittelussa mene siihen, kuka hakee ja vie” (3/98)

Yllä olevan otteen poliisi-isän osallistuminen tapahtuu uimahallissa, kirjastossa, kylpylässä, kesäpäivillä ja vastuualueena on lisäksi ”hakemiset ja viennit”. Kaikesta huolimatta isä on jatkanut kokonaisvaltaisen työn tekemistä ja muutos on tapahtunut ensisijaisesti äidin työssä. Muutosta on perusteltu koko perheen hyvinvoinnilla.

Samaan tapaan työn hallitsevasta asemasta kertoo myös miesvieras vuonna 1997:

”Takana on työntäyteinen kesä Pyynikin Tunteimattomassa, edessä Bronx-näytelmän harjoitukset ja pitkiä päiviä pois kotoa. Nyt on loma ja aika toteuttaa pitkäaikainen haave ja lupaus: lähteä esikoispoikani, R:n, 7, kanssa seuraamaan maailman parasta jalkapalloa Old Traffodille Manchesteriin, Unitedin uljaalle kotiareenalle” (10/97)

Otteen kirjoitus kertoo kuuden päivän matkasta Englantiin. Alussa todetaan työn vieneen isän olemaan pois kotoa – tällöin vastuu ei todennäköisesti ole jaettua. Lomalla isä saapuu olemaan lapsen käytettävissä. Kuvaus lapsen kanssa olemisesta on lämmintä, huolehtivaa, yhteisistä elämyksistä ja vuorovaikutuksesta kertovaa. Kirjoitus päättyy muistamalla työvelvollisuudet, jolloin isä jälleen astuu perhe-elämän reunalle:

”Olemme valmiit uusiin seikkailuihin: Roope toisen kouluvuoden rajuihin haasteisiin, minä uuden näytelmän ensi-iltaan ja tulevan Visa-laskun hoitamiseen” (10/97)

Kahden edellisen kirjoittajan puheet eivät kerro arjesta, vastuun jakamisesta siinä tai isänä toimimisesta yhdessä äidin rinnalla. Se ei kuitenkaan tarkoita, etteivätkö isät olisi läsnä myös

hoivassa. Kerrotut asiat kuitenkin puheenpartena ja selontekona liittyvät vastuun osa-alueella tulkiten äidin vastuuta painottavaan puhetapaan. Tulkintani mukaan poliisin ja näyttelijän kirjoitukset ovat myös osoituksia siitä, miten diskurssit lähentyvät toisiaan 1990-luvun lopulla. Perheen tärkeys ja isän osallistuminen ovat itsestään selvyyksiä, mutta mukaan kutsutun miehen diskurssissa päävastuu on äidillä. Isät osallistuvat erilaisin keinoin ohuempia lankoja pitkin lasten elämään ja vastuu piirtyy kaikkineen erilaisena kuin äidin.

Aikaisempina vuosikymmeninä perhevapaita pitäneiden isien puhe oli kauttaaltaan osallistumisen diskurssiin viittaavaa. Kuitenkin vuonna 2006, isien perhevapaiden hieman yleistyttyä, voi hoitovapaalla ollessakin tuottaa mukaan kutsutun miehen puhetta. Puheessa kuuluu vahva työn arvostus:

”Kun A oli vuoden ja kolmen kuukauden ikäinen, H, paikallisen sähköyhtiön KSS Energian tekninen palveluneuvoja, jäi kolmeksi kuukaudeksi hoitovapaalle. – Olin päivät äitinä, H kuvailee. Illat rakensin taloa.

H ulkoili A:n kanssa puistossa, jossa hän huomasi olevansa ainoa isä. Muita lapsia leikittivät äidit. – Miettivät varmaan, että mikähän äijä tuo on, varmaan työtön isä, epäilee H, vaikka naaman pitäisi olla tuttu. Hän on antanut kasvot firmansa Kotisähköri-palvelulle, ja virnistää tienvarsien manioksissa ja asiakaslehdissä oranssissa paidassa ja sinisessä haalarissa.” (10/06)

Puheenparressa esiintyy 1980-luvun perhevapaakirjoituksista tuttua ihmetyksen kuvausta. Uudella vuosituhannella isä ei kuitenkaan ylpeänä perustele valintaa, vaan jää miettimään, onko hänen ajateltu olevan ilman työtä. Haastateltavan ammatti, joka on keskiluokkainen, tuodaan selvästi esiin. Työttömäksi luuleminen on ollut isän pelko, vaikka kaikesta päätellen siihen ei pitäisi olla syytä. Tulkintani mukaan se kertoo työn keskeisestä asemasta ajassa. Tutkittaessa työttömien isien kokemuksia on huomattu, että vaikka perhe olisi isälle tärkeä osa elämää, ilman työtä perheen kanssa olemiseen on vaikeaa keskittyä. Työn tekemisellä on edelleen voimakas, kunniaan liittyvä luonne etenkin miehen elämässä. Työttömänä lasta kotona hoitaessa ei joko koeta onnellisuutta tai pystytä sitä tuomaan esiin, koska työn merkitys identiteetille on usein niin vahva (Kokkonen 2004, 288). Aineistoni työhön liittyvä puhe tukee 2000-luvulla voimakkaasti ajatusta työstä miehisenä ”kunnian kenttänä” (käsite alun perin Kortteinen 1992, Kokkonen 2004, 274).

Artikkeli kuvaa isän toimintaa hyvin miehekkäällä tavalla, minkä myös otteen alusta huomaa: hän on kokenut olevansa ”päivät äitinä”, mikä viittaa vahvaan perinteisen roolijaon tunnistamiseen. Edelleen, vuonna 2006, hoitovapaalle jäänyt isä tuo esiin rikkovansa totuttua kaavaa. Haastattelu tuo esiin paljon positiivisia puolia isän ja tyttären yhdessä olemisesta hoitovapaan jälkeen. Isän miehekästä tapaa olla lapsen kanssa kuvataan tarkasti:

”Miehekäs rakennustyö on myös parivaljakolla hallussa. H ja A ovat huoltaneet yhdessä ilmanvaihtokoneen ja koonneet A:n lipaston, jonka tapit tyttö naputti tarkasti kiinni – ei millään leikkivasaralla” (10/06)

Miehen puhe tunnistaa perinteisen roolijaon olemassa olemisen, mutta viittaa siihen, että siitä huolimatta isä voi ottaa hoitovastuuta. Puhe on samantapaista, kuin 1980-luvulla, jolloin osallistumisen diskurssiin liittyi kerrontaa vahvan äidin ensisijaisuuden muuttumisesta jaetuksi vanhemmuudeksi. Isästä ja tyttärestä kertovassa artikkelissa mainitaan myös perheeseen syntyneen pikkuveljen. Isän osuutta vauvan hoidossa ei ole kerrottu, vaan artikkeli painottuu isän ja vanhemman lapsen väliselle suhteelle, jossa tekeminen kuvataan verrattain maskuliinisena toimintana. Artikkelissa voidaankin huomata mielenkiintoisesti kahden eri diskurssin keskinäinen toisiinsa nojailu. Yhtäältä isä osallistuu tyttären hoitoon ja ottaa vastuun hoitovapaalla ollessaan. Toisaalta hänen toimistaan vauvan kanssa ei kerrota ja toiminta tyttären kanssa on korostetun miehistä nikkaroimisineen, jalkapallon pelailuineen ja ilmastoinnin huoltoineen. Isä osallistuu, mutta on selvästi erilainen vanhempi kuin äiti. Voidaan ajatella, että puheenparsi edustaa myös integraatiokerrontaa (Kolehmainen 2004, 101 – 102), jossa miehen jääminen kotiin hoitamaan lasta nähdään jollain tapaa arveluttavana – tähän viittaa selitys isän olevan työllistynyt, ei työtön. Lähtökohta lapsen hoivaamiselle on perusteltu mm. miehen oman isän puutteena, jota hän haluaa omille lapsilleen paikata leikkimällä heidän kanssaan. Valinta on näin ollen ensisijaisesti isän itsensä tarpeista lähtien tehty (mt. 100).

Myös toiminnan luonne vastaa integraatiokerronnan tapaa tuoda esiin isän omaa, äidistä eroavaa tapaa toimia vanhempana. Voidaan ajatella, että kyseisen isän toiminta kertookin maskuliinisen isän mallista, jossa isä osallistuu omalla tavallaan lapsen hoitoon tämän kasvaessa vauvaiästä eteenpäin. Maskuliinisen isän malli onkin tutkimuksissa liitetty vahvaan äidinhoivan diskurssiin (Vuori 2004, 49 – 51).

2000-luvulla aineistossa on kaksi artikkelia, joissa perheen ja työn yhdistämiseen otetaan kantaa erityisen voimakkaasti. Yhtäältä ne ohjaavat ottamaan vastuuta ja osallistumaan, toisaalta tuottavat omalla, sukupuolispesifillä tavallaan osallistuvan miehen isyyttä. Vuonna 2006 lehti on haastatellut kahta isää, poliitikkoa ja kirjailijaa, otsikolla ”Ura, perhe ja isit”. Haastattelussa silloinen kansanedustaja puhuu perheen ja työn yhteensovittamisesta:

”Ja siinä sivussa pitäisi isännöidä tai ainakin olla olemassa perheelle, johon kuuluu vaimon lisäksi vähän alle vuoden ikäinen 5-tyttö: - Lapsen synnyttyä olen ottanut töissä vähän rauhallisemmin. Toki työpäivät edelleen ovat pitkiä. 12 tuntia on tyypillisesti se, mikä menee kun kotoa lähtee ja sinne palaa. Työhön kuuluu myös aika paljon matkustelua, useimmiten pääsen kuitenkin yöksi kotiin ... K ei halua mitata ihannetasapainoa työn ja kotona vietetyn ajan välillä kellolla. Hänen mielestään kyse on enemmän kokonaisuudesta. Siitä, että osaa ottaa ajan silloin kun sen tarvitsee. Että osaa olla joustava. – Jotain

säännönmukaisuuksia meilläkin toki on. Esimerkiksi vauvauinnit ovat sellaisia, jotka merkitään kalenteriin ensin ja sitten katsotaan, ettei siihen oteta muuta ellei ole aivan pakko. Viikoittain otan jonkun illan vapaaksi, että myös puoliso jää aikaa itselleen. Lomalla ollaan ihan vain perheen kanssa” (10/06)

Puheessa kuvataan ensin työn hallitsevaa asemaa ajankäytössä. Perheenisänä toimiminen tapahtuu ”siinä sivussa”, mikä viittaa vahvaan työorientaatioon. Puhuja puolustautuu sillä, että ei ”halua mitata ihannetasapainoa kellolla”, vaan kyse on ennemminkin kokonaisuudesta. Haastattelun myötä käy ilmi, että vaimo hoitaa tässä vaiheessa tytärtä kotona. Isälle perheen kanssa vietetty aika on tärkeää:

”– Työ ei tekemällä lopu, sitä ei kannata kuvitella. Siksi kalenteriin merkitään heti alkuun ne vauvauinnit ja muut vapaat. Ellei niin tekisi, ei koskaan tulisi sellaista hetkeä, että nyt ei ole mitään, nyt voi lähteä kotiin. Aika perheelle on yksinkertaisesti itse otettava. Ja laajemminkin: vastuu vanhemmuudesta on asia, jota ei voi sysätä yhteiskunnalle. Ei yhteiskunta voi kasvattaa tai rakastaa – ihmisten täytyy tehdä se, eikä se onnistui kuin ajan kanssa” (10/06)

Haastattelun kuluessa isän osallistuminen vauva-uintiin mainitaan tekstissä kolmesti ja kerran kuvatekstissä, mikä tekee asiasta erittäin painokkaan. Osallistuminen on positiivisena nähty asia. Hän toteaa myös hieman ristiriitaisesti, että kasvatus ja rakastaminen tapahtuvat ajan kanssa juuri todettuaan, että ei halua mitata ihannetasapainoa kellon kanssa, vaan kyse on kokonaisuudesta. Toimittajan ehdottaessa haastatellulle koti-isyttä hän vastaa:

”Se tarkoittaisi sitäkin, että pitäisi vaihtaa ammattia, sillä ei kansanedustajan luottamustoimesta noin vain lähdetä. En minä oikein usko, että se minulle muutenkaan sopisi. Mieluummin sovitellaan työtä ja perhe-elämää nykyiseen malliin.... olen aina tehnyt töitä paljon, painanut niin pitkään kuin vain olen jaksanut, vetänyt vähän henkeä ja jatkanut taas. Nyt olen koettanut opetella toisenlaista rytmiä. Eikä työn laatu siitä ole kärsinyt, vaikka on vähän hellittänyt. Helppoa ja ongelmatonta se ei silti ole, sillä tästä työstä ei säännöllistä saa” (10/06)

Toisenlaisen rytmien opettelusta seurauksia hän miettii työhön liittyen, eikä pohdi osallistumisen vaikutuksia kotona. Vielä vastuun jakamisesta puhuttaessa isä tuo esiin:

”Toki asiaa helpottaa, että K:n vaimo on vielä kotona lasta hoitamassa, joskin jossain epämääräisessä lähitulevaisuudessa hän on menossa töihin, jolloin S menee päivähoitoon. ... - Kun vaimo menee töihin, omaankin työhöni on saatava enemmän säännöllisyyttä – minullahan ei ole nyt oikeastaan lainkaan työaikoja. On pystyttävä jakamaan vastuuta hakemisista ja viemisistä” (10/06)

Vastuu tarkoittaa tässäkin vastuuta ”hakemisista ja viemisistä”, arjen hoitovastuusta jatkossa ei puhuta mitään. Tässä puheenparressa isä tuo voimakkaasti esiin perheeseen sitoutumisen ja sille annetun ajan tärkeyttä, mutta esiin tuodut omat ratkaisut ovat äidin kokonaisvastuuta painottavia. Työ sanelee ehtoja isän toiminnalle. Isän osallistuminen tapahtuu vauvauinnin kautta ja mahdollistamalla lapsen äidille omaa aikaa kerran viikossa. Äidin oman ajan toteutuminen myös

kertoo vastuun mittasuhteista: äidillä sitä on kerran viikossa, isän työtä on mahdollista toteuttaa lopun ajan puitteissa. Vauvauinti, kuten myös artikkelin lopussa kuvattu muskarihetki, ovat toiminnan luonteeltaan lähempänä leikkiä kuin vanhemmuuden hoitovastuuta.

Saman numeron työtä ja isyyttä valottavassa artikkelissa perheen isä kertoo tekevänsä työtä kotoa käsin:

”Uran ja perheen yhdistämisen vaikeudet ovat tyystin toisenlaisia kuin esimerkiksi J.K:lla, mutta yhtä kaikki ne ovat olemassa: - Olen käytännössä kotona päivät pitkät. A joskus sanookin, että voi kun olisit edes joskus pois. Muistan kuinka kivaa oli, kun sain olla koulun jälkeen viiteen saakka yksin kotona kun vanhemmat olivat töissä. Nyt olen aina läsnä ja puutun asioihin sivuhuoneesta. Ei se varmaan mukavaa ole. ... Samaan aikaan on lähettämässä paria sähköpostia ja pitäisi kirjoittaa ja tehdä ruokaa ja pelata muistipeliä ja sitten sitä vain ärtyy ja toivoo, että löytyisi nyt se perkuleen pupujussi nopeasti, että peli loppuisi. Mutta sellaista se on. Olisi tietenkin hienoa, jos voisi rajata oman aikansa paremmin.”(10/06)

Otteessa kirjailija kertoo tekevänsä töitä kotoa käsin ja olevansa jatkuvasti lastensa saatavilla. Osallistumisen diskurssia vastaan tämä puheenparsi asettuu miettimällä ennen kaikkea kotona olemisen huonoja puolia. Tilanne on käytännössä sama kuin useilla osallistumista puoltavilla puhujilla (isä on kotona ja tekee työtä sieltä käsin), mutta kirjailijan mielestä ratkaisu ei ole paras mahdollinen. Tässä puheessa ei korosteta lasten kanssa olemisen mielekkyyttä, koska heidän kanssaan oleminen sotkee työntekoa. Myöhemmässä artikkelin kohdassa ratkaisun hyvät puolet tiivistyvät lyhyesti siihen, että lapset tarjoavat toisinaan hyvän tekosyyntä pitää tauko työstä. Myöhemmin isä vielä toteaa arjen olevan sekavaa:

”Jos olisin organisointikykyinen, istuisin alas, miettisin ja järjestäisin elämän jotenkin järkevästi. Mutta oikeasti elän vain tällaista hässäkkää – ja kun se toisaalta menee kyllin hyvin, en mieti koko asiaa. Vaikka kirjailija on kotona päivät pääksytysten, siitä ei kuitenkaan seuraa, että hän pystyisi aina tasapainottamaan työn ja perhe-elämän täydellisesti. Jos sitä onkin fyysisesti läsnä, mieli harhailee ... - Olen aika työorientoitunut. Se on minuuden alue, josta saan voimaa kaikkeen muuhun. Työ on T:n mielestä tärkeää myös lasten kannalta: - Lapset tuntevat ylpeyttä vanhempiansa osaamisesta, on se sitten mitä tahansa. Muistan hyvin lapsuudesta sen tunteen, että vau, isi osaa ajaa keskustassa ja tietää koko ajan minne pitää mennä. Lapsille tekee hyvää nähdä vanhempansa työssä ja tuntea siitä muutakin kuin se kohta, kun tullaan väsyneenä töistä kotiin” (10/06).

Otteesta käy ilmi selvästi isän työmotivaatio. Ratkaisua kotona työskentelystä ei ole tehty lasten vuoksi, vaan heistä huolimatta. Puheessa lohdutaudutaan sillä, että lapset saavat tämän ratkaisun myötä hyvän kuvan isän työstä ja näin ollen isyys piirtyy myös työnteon kautta. Asiaa perustellaan omia muistoja kertomalla. Puheessa käy ilmi isän kokemus siitä, että hän on paikalla, mutta ei oikeastaan lasten saatavilla, mikä on ristiriidassa aidon osallistumisen kanssa (vrt. Korhonen 2004, 255). Kuvaus hässäkästä vahvistaa kuvaa mukaan kutsutusta, tai ehkä ennemminkin vedetystä

miehestä. Tässä mukaan kutsuja ei ole ollut vaimo, eikä neuvottelua kotona vastuun ottamisesta ole käyty vanhempien kesken. Työn merkitys tilanteen aiheuttajana on ilmeinen. Puhe tukee samassa yhteydessä olevaa kansanedustajan haastattelua, jossa isä osallistuu perheen kanssa olemiseen ulkoreunalta. Kirjailija on tilanteessa, jossa hän on keskiössä ikään kuin vasten tahtoaan.

Kolmas 2000-luvulla vahvasti työn ja perheen yhdistämisestä mukaan kutsutun miehen diskurssissa puhuva isä on vuonna 2008 lehteen haastateltu ministeriössä lasten ja perheiden asioita ajava mies. Hän korostaa haastattelun alussa olevansa ensisijaisesti isä:

”Ensimmäinen roolini on olla isä. Se tunne on minulla jatkuvasti mukana kaikkialla. Juuri ennen haastattelua tyttäreni soitti ja kysyi, saako ostaa haluamansa farkut. Haluan olla läsnä lasteni elämässä, vaikka joudunkin olemaan paljon poissa kotoa” (10/08)

Puhe puoltaa erittäin vahvaa osallistumisen halua. Haastateltava kuitenkin viestii ristiriitaisesti, jolloin osa ihanteesta kertovasta puheesta asettuu osallistumisen diskurssiin ja perheen omista ratkaisuista kertova puhe mukaan kutsutun miehen puhetapaan.

”Ainoa tapa saada jokaiselle samanlaiset mahdollisuudet elämässä sukupuolesta riippumatta on se, että sekä miehet, että naiset työskentelevät tasapuolisesti erilaisissa ammateissa ja osallistuvat perhe-elämään. Perheet pitävät yllä suomalaista kulttuuria ja yhteiskuntaamme. Siksi on typerää ajatella, että puolet suomalaisista voisi jättäytyä pois siitä työstä.

Vaikka GH ei itse vuosia sitten isyysvapaata pitänytkään, on W:llä pidetty kiinni tasa-arvosta. Vuoden isäksi hän ei ole pyrkimässä, mutta lasten asioista on pidetty aina huolta tasapuolisesti. Muuten tasa-arvoa toteutetaan sen mukaan, mihin kummallakin on taitoja. ... GH myöntää, että välillä aika tuntuu loppuvan kesken. Suuri lasten mukana tullut asia on jatkuva huono omatunto, joka vaivasi etenkin lasten ollessa pieniä. – Helposti syntyy ristiriitaa, kun olen illalla puhumassa ihmisille siitä, miten tärkeää on olla lasten kanssa. Ja missäs itse sitten olen? En ainakaan kotona” (10/08).

Haastateltava ei ollut pitänyt isyysvapaata, eikä ”ole pyrkimässä vuoden isäksi”, mutta vanhemmuus on silti jaettava. Isä ikään kuin jakaa tässä vanhemmuutta reunalta käsin, ollen poissa lasten luota – puhelinyhteyden päässä. Lasten luona oleminen on ollut keskeinen osa osallistuvan isän diskurssia, ja siihen on liittynyt keskeisesti myös perhevapaiden pitäminen – vaikka se ei olekaan edellytys. Tämän puheen takana oleva isä ei puheessa kuitenkaan jaa vanhemmuuden läsnäoloa. Puheesta puuttuvat kuvaukset perheen arkielämästä, ja tasa-arvosta puhutaan molempien sukupuolen työnteon oikeuden näkökulmasta.

Tämä ote, samoin kuin poliisi-isän ja kansanedustajan puhe, voisivat suhteessa perhevapaiden pitämiseen edustaa modernin isän puhetta. Moderni isä hyväksyy ajatuksen isän vastuusta lasten- ja kodinhoidossa, mutta perhevapaiden pitäminen rajoittuu isälle osoitettuun kiintiöön. Isät ovat

työelämässä sellaisessa asemassa, että pitkä poissaolo tulee kalliiksi. Näin ollen vastuunkanto perheessä painottuu äidin harteille (Takala 2005, 19).

Kaikkineen puhe työstä on 2000-luvulla tärkeä ja hyvin keskeinen osa kaikkea aineiston puhetta. Vanhemmuus ja työ kietoutuvat yhteen monilla eri tavoilla. Isät kertovat lasten inspiroineen luovaa työtä tekeviä esimerkiksi lasten kirjojen tai levyjen teossa. Taiteilijaisia pitää heitä mukanaan työhuoneella, nyrkkeilijä salilla ja etätöitä tekevä isä jakaa aikaansa lapsen ja työn kesken kotona. Vuonna 2009 työtön isä miettii perheen tulevaisuutta lomautusten jatkuessa. Työn merkityksestä puhuminen tuo diskurssit niin lähelle toisiaan, että hetken aikaa näyttää siltä, että ne kulkevat käsi kädessä rinnakkain. Voidaan jopa ajatella, että osallistumisen itsestään selvyys ja työstä puhumisen keskeisyys mahdollistaa kokonaan uudenlaisen puhetavan.

4.4 Diskurssien muutos ajallisesti

Tarkastelen vielä lopuksi kahden aineistosta tunnistamani diskurssin ajallista muutosta 1970-luvulta vuoteen 2000-luvulle. Varhaisessa 1970-luvun aineistossa isät eivät puheessaan välttämättä tuoneet esille omaa isyyttään lainkaan. Lapsen olemassaolo saattoi olla maininta haastattelun alussa, mutta miehen puheessa ei ollut mitään isyyteen viittaavaa. Aineistossa on kuitenkin jo 1970-luvulta alkaen vanhemmuuden työnjakoon ja isän osallistumiseen viittaavaa puhetta. Aivan alkuvuosien isyyspuhe on pehmeämmästä isyydestä puhumista, vaikka varsinaiseen osallistumiseen ja työnjakokysymyksiin ei vielä viitata. 1970- ja 1980-lukujen taitteessa puheissa esiintyi sekä perinteisestä isyydestä erottuvaa, pehmeämpää kasvatustapaa puolustavaa että vielä vahvasti äidinhoivaa kuvaavaa puhetta. Kuten Jaana Vuori (2001) on huomionnut, puheiden suhteesta huomaa jaettuun vanhemmuuteen viittaavan puheen olevan voimakkaammin ohjeellistavaa, kun taas äidinhoivan puhe on enemmänkin asioiden nykytilan kuvausta (mt). Isyyden pehmenemiseen, hoivaamiseen liittyvä puhe on ylläpitänyt ajatusta isyyden muuttumisesta tuomalla esiin perinteisen isyyden vastakkaisena silloiselle nykyiselle, paremmaksi todetulle tavalle olla isänä.

Vertailu menneeseen ja selvän eron tekeminen siihen viittaa postmodernin isyyden mallitarinan perustaviin ajatuksiin miehen lisääntyvästä lempeydestä ja mahdollisuudesta hoivaavuuteen (vrt. Kekäle & Eerola 2014, 22). Mielenkiintoinen on aineistossa esiintyvä lyhyt jakso 1970-luvun alusta 1980-luvun alkuun, jossa kuvaukset isän osallistumisesta edustavat sekä modernia, että postmodernia tarinaa. Merja Korhonen (1999) on nähnyt tuon ajan isyyden olevan kulttuurisessa murroksessa, ja aikakauteen asettuvat myös avustavasta isästä (Huttunen 2001) kertovat puheet.

Myöhemmin moderniin tarinaan viittaavat puheet ovat sävytettyjä puolustuksella, huumorilla ja pahoittelulla, mikä osoittaa postmodernin tarinan olevan jo hallitsevampi.

Myös aineiston ajallisen alkupään yksinhuoltajaisista ja perhevapaille jääneistä isistä kertovat artikkelit tuovat esiin postmodernin tarinan piirteitä. Tässä vaiheessa osallistuvan isän diskurssia rakennetaan voimakkaasti tavoiteltavaksi tilaksi esittämällä hoivaavuutta vaikeuksien, oppimisen ja miehenä kasvamisen ja isän osaamisen vakuuttelun kautta positiivisena suuntauksena.

Puhe isyydestä 1980-luvulla on myös äitejä neuvovaa puhetta. Puhe on paitsi suoraan neuvovaa, myös puhetta siitä, miten äidin kutsumana isä on uskaltanut osallistumiseen. Äitien ohjeistaminen on aiemmin huomattu samalla aikakaudella myös asiantuntijatekstejä tutkittaessa ja myöhemmin 1990-luvulla isien omissa kertomuksissa, ja on pohdittu, toimiiko äiti osallistuvan isyyden portinvartijana (Vuori 2001, 359; Aalto 2012, 159 - 162). Portti-metafora näyttäytykin vanhemmuudesta puhuttaessa mielenkiintoisena yksityiskohtana. Yhtäältä on ajateltu, että äidit vartioivat porttia ja arvioivat voiko miestä päästää osallistumaan. Toisaalta on kuvattu kotitöistä näyttäytyvää takaporttia (Kolehmainen 2004, 105), josta mies voi paeta tarvittaessa, jos kotitöiden tekeminen ei luonnistu.

1990-luku on kaikin tavoin kiinnostava aineiston luonnetta tarkasteltaessa. 1970- ja 1980-lukujen sisältäessä paljon vanhempien välisen työnjaon pohdintaa, 1990-luvulle saavutaan ennemminkin isän ja lapsen suhteen pohtimisen teeman ympärillä. Miehet puhuvat kasvatusfilosofiasta (3/90), isäksi tuleminen tunteista ja sen myötä tapahtuneesta muutoksesta ja aikuistumisesta (10/93, 10/94, 10/95, 3/97, 3/99), lapsen kanssa toimimisesta (10/97) ja työn ja perheen yhdistämisestä (3/96, 3/98, 10/99). Vuonna 1992 lehdessä on jopa kahden miehen haastattelu otsikolla ”mieskin kaipaa tasa-arvoa”, mutta usean sivun haastattelussa tasa-arvo ei liity sukupuolten väliseen työnjakoon tai tasa-arvoisiin mahdollisuuksiin työelämässä millään tavoin. Sen sijaan miehet pohtivat puheessaan naisen ja miehen eroja suhteessa lapsiinsa. 1990-luvulla myös puhe synnytyksistä ja isyyden tunteista lisääntyy. Samat teemat jatkuvat 2000-luvulla sen lisäksi, että vanhemmuuden vastuiden jakamisesta puhutaan jälleen enemmän.

Selitystä 1990-luvun poikkeuksellisen tunnepitoiselle puheelle voidaan hakea osallistuvan isän ihanteen vahvuudesta. Jaana Vuori on väitöskirjassaan (2001, 133) todennut äidinhoivaan liittyvän puheen karttelevan jaetun vanhemmuuden diskurssia, koska jaettu vanhemmuus on ollut niin vahva ihanne, että sitä vastaan on ollut vaikeaa nousta. Erityisesti on kartettu vanhemmuuden tematisointia sukupuolten välisen työnjaon näkökulmasta. Tulkitsen, että tämä voi olla syy sille, miksi työnjakoa aiheena on kartettu ja siirrytty yleisesti puhumaan tunteisiin liittyvistä asioista. Tämän tutkielman

aineistossa äidinhoivaan nojaava, sukupuolten eroja painottava diskurssi puhuu 1990-luvulla pääosin huumoripuheella ja kiertäen työnjaon kysymyksiä suoranaisesti. Siihen liittyvä puhe pilkahtaa esiin usein isän ja lapsen välisen toiminnan kuvauksen, isän perhekaaoksen pohtimisen, tai oman kasvukertomuksen keskeltä. Suoranaisesti puolustaen sukupuolierojen perusteella jaettuja kodin työhön liittyviä kysymyksiä pohtii yksi 1990-luvun miesvieras (3/96).

Osallistumiseen kannustamisen puhe yhtä lailla vaimeni sen oltua kiivaimmillaan 1980-luvun koti-isistä kertovissa artikkeleissa. 1990-luvulla osallistumisen diskurssi näkyi poissa haastattelujen keskiöstä, esimerkiksi isien reflektoidessa omaa toimintaansa osallistumattomuuden näkökulmasta. Puhe hoivaan osallistumisesta palaa takaisin 2000-luvulla, mutta sen sävyssä on muutos. Osallistumiseen ei enää yhtä voimallisesti kehoteta, kannusteta ja ohjeisteta, vaan osallistuminen on muuttunut itsestään selväksi asiaksi, jota isät toteuttavat erilaisilla intensiteeteillä. Puhe eri osallistumisen tavoista tulee esiin uudella vuosituhannella.

1990-luvulla isät puhuvat määrällisesti paljon suhteessa muihin vuosikymmeniin, myös synnytyksestä. Mielenkiintoista on, että niissä artikkeleissa, joissa isän osallistumista synnytykseen on pohdittu, se on nähty itsestään selvänä asiana. Yksikään äänessä ollut isä ei kerro tai perustele valintaa, jossa ei olisi tullut synnytykseen mukaan. Kertomukset synnytykseen osallistumisista näin ollen voimakkaasti ohjaavat – ja joidenkin artikkeleiden lopussa suoraan kehottavat – osallistumaan synnytykseen. Toisaalta ero puhetavoissa löytyy siinä tuoko mies kokemuksen syntymästä esiin vanhempien yhteisenä kokemuksena vai osana omaa elämäänsä. Myös odotusaikaa on kuvattu yhtäältä suhteessa miehen omiin, henkisiin ja sukupuolielämän tarpeisiin ja toisaalta miehen ja naisen yhteisenä odotuksen aikana, jossa mies keskittyy odotukseen ajattelemalla vauvaa ja äidin olon helpottamista. Mielenkiintoista on se, miten osallistuminen synnytykseen näyttäisi olevan itsestään selvempää kuin vanhemmuuden jakaantuminen lapsen syntymän jälkeen. Vaikka isät tuovat esiin synnytyksessä olevansa ulkopuolisia, avuttomia, hyödyttömiä ja hermostuneita, ei synnytykseen osallistumista vastusteta. Melissa Milkie ja Kathleen Denny tuovat esiin, että synnytyksiin osallistumisen yleistymisen isien keskuudessa on saattanut lisätä perhe-elämään osallistumisen hyödyistä puhumista yleisesti miesten edun näkökulmasta. Huolimatta synnytystapahtuman ambivalentista luonteesta isejä on näin sitoutettu diskursseissa lapsen hoivaan (Milkie & Denny 2012, 246 - 247). Suomessa ”operaatio perhe” käynnistyi 1980-luvulle tultaessa kannustaen voimakkaasti isiä osallistumaan synnytyksiin (Korhonen 1999, 88). Operaatio on tämän aineiston mukaan kantanut hedelmää ainakin vuosikymmen myöhemmin.

Miesten ulkopuolisuuden tunteita synnytyksessä mukana ollessa on havaittu myös aikaisemmissa tutkimuksissa. Selitykseksi tunteelle on ehdotettu mm. miehen tottumista maskuliiniseen subjektiuteen, aktiiviseen toimijuuteen, jossa mies hoitaa asioita ja toimii varmallalla tavalla – mikä ei synnytyssalissa toteudu (Sevon & Huttunen 2004, 147). Synnytykseen osallistumisen ei sinänsä nähdä ennustavan osallistumista vanhemmuuteen erityisen hoivaavalla tai erityisen maskuliinisellakaan tavalla. Onkin ajateltu, että synnytykseen osallistuminen sopii erilaisille maskuliinisuuksille yhtä hyvin, se on ”maastoutunut vallitsevaan mieskulttuuriin” (mt.)

Raskausajan ja vauvan odottamisen puheissa olen tässä aineistossa tehnyt eroa sen mukaan, miten isät kertovat odotuksen luonteesta: odottavatko he yhdessä äidin kanssa vai onko odotus ensisijaisesti nähty individualistisesta näkökulmasta, sen merkityksenä ja muutoksina miehelle itselleen. Aineistossa on yhtä paljon me-puhetta kuin isän oman tunteeseen keskittyvää kerrontaa (9/9). On huomattavaa, että me-puheen ei voida katsoa ennustavan vanhemmuuden jakamista sukupuolineutraalilla tavalla tai edes jakamista ylipäätään lapsen synnyttyä (Sevon & Huttunen 2004, 137, 162). Me-puhe on kuitenkin osallistumisen diskurssin läpäisemää, koska jaottelussani puhetavat eroavat nimenomaan yhtäläisen osallistumisen osalta. Kysymykset ja pohdinnat vauvan odotusajasta ja synnytyksestä ovat mielenkiintoisia, koska niihin liittyvää puhetta on perhelehdissä aina perinteisesti ollut merkittävä määrä. Tässä tutkielmassa puhe synnytyksiin osallistumisesta oli voimakkaasti ohjeellistavaa.

Mukaan kutsutun miehen diskurssissa muutos sukupuolten välisen työnjaon puheesta isän osallistumista omalla tavallaan puoltaviin puheisiin tapahtuu 1980- ja 1990-luvuilla. Kuten Jaana Vuori on asiantuntijatekstejä tutkiessaan myös todennut (2004, 52), osa keskusteluista asettuu osallistuvan, mutta äidistä erilaisen isän, teeman ympärille. Isät tässä aineistossa puhuvat maskuliinisista tavoista olla suhteessa lapseen. He puhuvat vauvan leikittämisestä riehakkaalla tavalla, kaarnalaivoista, jalkapallo-otteluista, seikkailuista, uimahalleista, nikkaroinnista, miehisistä halauksista ja varpaiden imuroinneista. Myöhemmin 2000—luvulla isät puhuvat vauvauinnista, lipaston kokoamisesta, ilmastointilaitteen huoltamisesta, leikistä. 1990-luvulla alkanutta isien puhetta voidaan useissa otteissa kuvata integraatiokerronnan (Kolehmainen 2004) käsitteen avulla. Kerronta tulee esiin puheessa kotitöistä, kotiin jäämisen motiiveista ja myöhemmin 2000- luvun lopussa maskuliinisissa hoivan kuvauksissa.

On myös mielenkiintoista huomata, miten isien osallisuuden tuleminen ja kotona lasta hoitaminen vertautuu äitiydestä konstruoituun puhetapaan. Kristiina Berg on huomannut vuoden 1999 naistenlehtiaineistoa analysoidessaan, että äitien puheessa esiintyy uhka- ja jämähtämispuhetta.

Tällainen puhetapa viittaa äitien kertomiin pelkoihin siitä, että on ”vain äiti” tai ”jämähtää kotiin”. Äitien puheissa esiintyy pelkoa oman naiseuden menettämisestä äitiyden alle (Berg 2008, 132 – 133). Isien puhe tässä aineistossa ei sisällä vastaavia voimakkaita elementtejä, vaan lapsen hoito tuodaan esiin positiivisena muutoksena miehelle. Hoivaavuuden uhka maskuliinisuudelle tulee esiin lähinnä kertomuksena asioiden olemisen tilasta esimerkiksi puheena isän ja lapsen yhdessä olemisen tavoista. Kukaan isä ei tässä aineistossa sure olevansa ”vain isä” tai pelkää perhevapaata viettäessään ”hautautuvansa isyyteen” (vrt. mt.)

2000-luvulla työtä koskevan puheen lisääntyminen on selvä muutos aiempaan. Tällä vuosituohannella mukana olleista 28 artikkelista 15 otti kantaa perheen ja työn yhteensovittamiseen. Lopuissa artikkeleissa ei ole osallistumiseen liittyvää puhetta lukuun ottamatta kolmea artikkelia, joissa osa puheesta liittyy osallistumiseen. Kotona lasta hoitavista miehistä kahdeksan on tehnyt samalla työtä kotoa käsin ja vain kaksi on ollut selkeästi perhevapaalla. Kaksi kotona lasta hoitavista miehistä myös käyttää ilmaisua ”töihin lepäämään” kuvatessaan lasten hoidon vaatavuutta. Työn merkitys 2000-luvun puheessa on siis ilmeinen ja lisäksi se on mielestäni merkittävä tämän tutkielman tulos.

2000-luvulle tultaessa diskurssit tulevat näkemykseni mukaan lähelle toisiaan. Kun äidinhoivasta lähtenyt mukaan kutsutun isän diskurssi lakkaa puolustautumasta ja osallistuvan isän diskurssi lakkaa julistamasta hoivaan osallistumista, molemmat puhuvat osallistumisesta erilaisin painotuksin. Pohdittaessa asiaa isyyden kulttuuristen mallitarinoiden (Kekäle & Eerola 2014) näkökulmasta, voidaan nähdä liikettä postmodernin mallitarinan ja modernin mallitarinan rajapinnalla. Vaikka suurin osa koko aineistosta asettuu postmodernin mallitarinan kehysten sisään, miehen elatusvastuun korostuminen, työn tekemisen ja siitä nauttimisen keskeisyys 2000-luvulla hyväksyy näin ollen myös modernin mallitarinan kertomisen. Tulkintani mukaan tämä mahdollistaa sen, että 2000-luvulla on mahdollista puhua äidin olevan päävastuullinen vanhempi asiaa puolustelematta.

Siinä missä 1980-luvun perhelehti asetti sankarin viitan vanhempainvapaata pitävän isän harteille, se 2000-luvun lopulla lasketaan työn ja perheen yhdistävän miehen selkään. Tämä tutkielmani tulos on linjassa Petteri Eerolan uuden, nuorten isien isyyden vastuuseen liittyviä ajatuksia analysoineen tutkimuksen kanssa. Eerola osoittaa, että nykyajan nuorilla, uusilla isillä asenne on isäksi tullessa entistä sitoutuneempi. Isyydessä nähdään keskeisenä kokonaisvaltaisen vastuun kantaminen, jonka varaan asettuvat tasaveroinen hoivaaminen ja ansiotyössä käynti. Näyttäisi siis siltä, että puhe uudesta isyydestä, familistinen ilmapiiri vuosituohannen vaihteessa (Jallinoja 2006) ja

perhepoliittiset linjaukset ovat antaneet mahdollisuuden isyydelle, joka ei enää kipuile sukupuoliroolien vaatimuksissa. (Eerola 2014, 320). Tästä esimerkkinä voisi olla seuraavan otteen äänessä oleva isä vuodelta 2007:

”J-poika on nyt 2,5 –vuotias ja aloittanut vastikään päiväkodin. I on tullut tunnetuksi omistautuneena isänä: hän kirjoittaa kolumneja isyydestään ja on vakiokävijä läheisissä leikkipuistoissa. Aktiivinen isyys on I:n mukaan ollut enemmän seurausta käytännön tosiasioista kuin tietoinen ideologinen valinta. – Vaimoni on ollut viime vuosina kiireinen ja minä taas olen saanut itse määrät omat aikatauluni. Minun on ollut luontevaa ottaa enemmän hoitovastuuta. Jos olisin vakituksessa työssä, roolijako olisi hyvinkin voinut mennä perinteisemmin. Kirjailijan työ on sopinut hyvin yhteen lapsiperhe-elämän kanssa” (10/07)

Johanna Mykkänen (2010, 15) toteaa isyyden olevan tälläkin hetkellä murroksessa, jolloin uusia mallitarinoita kulttuurisesti hyvästä ja tavoiteltavasta tavasta olla isänä rakennetaan. Myös Petteri Eerolan havainto ”sukupuolittuneen äänensävyyn puuttumisesta” uusien nuorien isien puheesta (2014, 319) kannustaa edelleen diskurssien tutkimukseen uusien löytöjen toivossa.

5. JOHTOPÄÄTÖKSET

Isyyteen osallistumisen käsite itsessään on laaja. Aiemmin suomalaiset isyystutkijat Jouko Huttunen (2001) ja Merja Korhonen (1999, 2004), Johanna Mykkänen ja Petteri Eerola (2013a) ovat selkeyden vuoksi jakaneet käsitteen kolmeen eri osa-alueeseen Michael Lambin (1986) tekemän jaottelun mukaan, jossa osallistuminen nähdään vanhemmuuteen sitoutumisen näkökulmasta. Vanhemmuuteen sitoutumisessa voidaan erottaa vuorovaikutus, saatavilla olo ja vastuunotto. Vuorovaikutus tarkoittaa isän ja lapsen aktiivista keskinäistä vuorovaikutusta, jossa isä keskittyy vain lapseen. Saatavilla olo tarkoittaa konkreettisesti isän olemista lapsen saatavilla, esimerkiksi kotona puuhailemassa lapsen leikkiessä vieressä. Kolmantena osa-alueena on vastuunotto, jolla tarkoitetaan isän huolenpitoa lapsen päivittäisistä tarpeista yhtä lailla äidin tavoin (Huttunen 2001, 168 – 170, myös Korhonen 2004, 255). Tästä jaottelusta etenkin viimeinen (ja myös muiden tutkijoiden mielestä keskeisin), kokonaisuudesta huolehtiminen, toimii diskursseja jakavana määrittäen. Jaottelua on kritisoitu sen kapea-alaisuuden vuoksi, jolloin on nähty, että jaottelu ei huomaa moninaisia isyyden osallistumisen ja sitoutumisen muotoja (Mykkänen & Eerola 2013a, 18). Myös uusia sitoutumiseen liittyviä elementtejä on uudessa tutkimuksessa havaittu (Eerola 2014). Lambin jaottelu kuitenkin toimii tässä tutkielmassa, jossa ei ole tarkoitus tarkemmin

kartoittaa esimerkiksi nimenomaan miesten sitoutumisen tapoja, vaan kuvata puheessa konstruoitua osallistumista käsitteen avulla.

Hahmottelemieni diskurssien lähelle tulevat Jaana Vuoren (2001) asiantuntijapuheesta esiin tuomat äidinhoivan ja jaetun vanhemmuuden diskurssit. Kuten Vuori on käsittelemään diskursseja kuvannut, niiden keskeinen tematiikka käsittelee sukupuolispesifiä tai –neutraalia tapaa kuvailla vanhemmuutta. Sukupuolineutraali kielenkäyttö liittyy vahvasti jaettuun vanhemmuuteen, kun taas sukupuolispesifi liittyy vahvan äidinhoivan tunnistamiseen (mt. 139).

Seuraavassa taulukossa olen tiivistänyt kahden diskurssin keskeiset erot Lambin (1986) vanhemmuuden sitoutumisen käsitteen eri osa-alueiden jaottelun perustella.

Taulukko 5. Diskurssien erot suhteessa osallistumiseen

Vanhemmuuteen sitoutuminen	Osallistuvan isän diskurssi	Mukaan kutsutun miehen diskurssi
vuorovaikutus	ensisijaisesti lapsen kanssa oma-aloitteisesti toimimista ja hoivaa, myös leikkiä.	Ensisijaisesti leikkiä, myös hoivaa, kun äiti kutsuu
saatavilla olo	tapahtuu oma-aloitteisesti, kotona, perheen ehdoilla	Tapahtuu äidin kutsumana, kodin ulkopuolella (uimahallissa, kesäleirillä, lomalla), työn ehdoilla
vastuu	isällä sama kuin äidillä suhteessa hoivaan ja elatukseen	isän vastuu elatuksesta ja äidin vastuu hoivasta painottuvat

1970- ja 1980-luvuilla osallistuvan isän diskurssi kantoi mukanaan elementtejä näistä kolmesta osa-alueesta, kun mukaan kutsutun miehen diskurssi oli kauempana kaikista kolmesta. 1990-luvulla aineistossa oli kuitenkin yhä enemmän puhetta lapsen kanssa vietetystä ajasta, läsnäolosta ja myös kodin ulkopuolelle ulottuvasta kokonaisvaltaisesta vastuun kantamisesta. Osallistumisen elementtejä oli läsnä puheessa, jossa isä oli vahvasti vuorovaikutuksessa lapsen kanssa tai läsnä kotona, mutta kokonaisvastuu hoivasta oli enemmän äidillä.

Lisääntynyt puhe työstä ja perhe-elämän yhteensovittamisesta 2000-luvulle tultaessa on mielenkiintoinen muutos molemmissa diskursseissa. Analysoitaessa 2000-luvun isien työn ja perheen yhteensovittamiseen liittyviä puheita, voidaan kuvauksista erottaa isän toimintapaikaksi useita erilaisia muunnoksia siitä, miten keskellä tai reunalla isä on perheessä. Analyysissä olen kuvannut, kuinka osallistuminen on 2000-luvulla muodostunut itsestään selväksi tavoiteltavaksi tilanteeksi, mutta eri diskurssit tuovat esiin erilaisia tapoja toteuttaa sitä. Osallistuvan isän diskurssissa isät asettuvat perheen keskiöön, jolloin vanhemmuuden vastuu ja hoiva, samoin kuin elatusvastuu, jakautuvat sukupuolineutraalilla tavalla. Osallistuvan isän diskurssi tuottaa enemmän

saatavilla olon puhetta, kuin mukaan kutsutun miehen diskurssi. Saatavilla olemisen puhe liittyy isän perhevapaiden pitämiseen ja työn ja lastenhoidon yhdistämiseen. Mukaan kutsutun miehen diskurssissa isän elatusvastuu painottuu ja isä on perheeseensä nähden enemmän reunalla. Näin ollen vanhemmuuden hoivavastuu tulee jaetuksi enemmän sukupuolitetulla tavalla. Jos kuitenkin vastuun käsitettä ajatellaan perustarpeiden tyydytystä ja hoivavastuuta laajemmin (ks. Mykkänen & Eerola 2013a, 26 - 27), 2000-luvulla vastuun ja sitoutumisen puhe sisältää puhetta, joka viittaa vastuuseen elatus- ja kasvatusvastuuna, sekä laajemmin mielentilana, jolle muu isyys rakentuu (mt.) Molemmat diskurssit tuottavat puhetta tällaisesta vahvasti psykologisesti sitoutuneesta isyydestä.

Vuorovaikutus elementtinä näkyy osallistuvan isän diskurssissa pääasiassa puheena miehen oma-aloitteisesta toiminnasta lapsen kanssa. Isä syöttää, nukuttaa, kylvettää, tekee pihahommia, kotitöitä yhdessä lapsen kanssa ja lisäksi pelaa ja leikkii. Mukaan kutsutun miehen diskurssiin tuleva vuorovaikutukseen liittyvä puhe on ensisijaisesti kodin ulkopuolella tapahtuvaa, leikinomaista toimintaa. Puhe sisältää myös kerrontaa siitä, miten äiti kutsuu isää lapsen hoivaan, ”säilyttää lastenhoitotehtäviä” ja kantaa näin ollen vastuuta siitä, että lapsella on kokonaisuudessaan asiat hyvin.

Maskuliinisuuden luonnetta hahmotettaessa analyysissä oli apunani Kolehmaisena (2004) käsitteet transformaatio- ja integraatiokerronnasta. Kaikkiaan transformaatiokerronta kietoutui osallistuvan isän diskurssiin ja integraatiokerronta mukaan kutsutun miehen diskurssiin. 2000-luvun aineistossa integraatiokerronta tulee esiin puheessa, jossa isät osallistuvat lasten elämään erilaisia lankoja pitkin kuin äidit. Toiminta tapahtui muualla kuin kotona, ja se oli luonteeltaan lähempänä leikkiä kuin perushoivaa. Näin ollen diskurssit erottautuvat toisistaan osallistumisen lisäksi myös feminiininen – maskuliinin akselilla siten, että osallistuvan isän diskurssissa hoiva kerrottiin puheissa sopivan maskuliinisuuteen, mukaan kutsutun miehen diskurssissa hoivan luonne kuvattiin maskuliinisemmaksi ja sen tapaisena miehelle sopivaksi.

Työn liittymistä vanhemmuuden kentällä käytyyn keskusteluun voidaan jäljittää työssä tapahtuneeseen muutokseen. On esimerkiksi ajateltu, että työn vaatimusten lisääntyminen aiheuttaa miehille arkailua perhevapaille jäämisessä (Lammi-Taskula 2012, 197). Toisaalta voidaan ajatella, että mediapuheessa näkyneen familistisen käänteen vaimeneminen 2000-luvun alkupuolella (Jallinoja 2006, 267) on jättänyt tilaa puheelle työstä. Jallinojan huomioiden mukaan familistisena ajankohtana perhemyönteisyys vahvistui voimakkaasti, kun vastaavasti puhe työn merkityksestä pysyi ihmisten puheissa ennallaan (mt. 263).

Puhe työn ja perheen yhteensovittamisesta ei kuitenkaan lähtökohtaisesti ole uusi, tai edes vain 2000-luvun asia. Sen taustalla on laajemmin nähty olevan muun muassa väestön ikääntymisestä ja markkinatalouden tilanteesta johtuvat kansalaisten työhön osallistamisen paineet (Eräranta 2013, 60 – 63). Asia liittyy myös perhepolitiikkaan, jonka keinoin isejä on houkuteltu vanhempainvapaalle, jotta äidit osallistuisivat työelämään ja näin ollen vaikuttaisivat yhteiskunnan talouteen suotuisasti. Perhepolitiikka ei siinä ole onnistunut odotusten mukaan. eivätkä isät Suomessa eivät ole muihin Pohjoismaihin nähden lähteneet yhtä hanakasti jakamaan vanhempainvapaita äidin kanssa (mt., 56)

Yhdysvalloissa, jossa perheen ja työn yhteensovittamisen haasteet alkavat jo lapsen syntymästä kaikkien isyysvapaiden puuttuessa, on sosiologian professori Gayle Kauffman kirjoittanut ”superisistä”. Kauffman kuvaa, kuinka vuosikymmeniä takaperin äitien lähtiessä töihin syntyi ”superäitejä”, jotka yhdistivät työn ja perheen, ”saivat kaiken”. Nyt Kauffman kuvaa ilmiötä, jossa elättäjän rooliinsa hoivaroolin lisänneet miehet ovat superisiä, jotka muovaavat työtään perheen ehdoilla. (Kauffman 2013, 196 -199). Tällaiseksi superisäksi – suomalaisin isyyspoliittisin helpotuksin – muovautuu myös tämän tutkielman 2000-luvun alun isä, joka tekee työtä ja hoitaa lastaan yhtä aikaa.

Tämän tutkielman tuloksista voi löytää yhtäläisyyksiä useissa tutkimuksissa hahmotettuihin isyyden narratiiveihin. Eerolan ja Mykkäsen tämän hetken yleisimmäksi kuvaama kunnollisen isän narratiivi (2013,13) nousee esiin 2000-luvun puolivälissä juuri työstä puhumisen yleistyessä. Narratiivi korostaa sukupuolten välistä vastuunjakoa siten, että isän elatusvastuu korostuu ja äidillä on vahvempi hoivarooli. Isä kuitenkin tiedostaa osallistumisen tärkeyden ja haluaa olla vastuussa lapsista (mt.) Tässä aineistossa työn ja perheen yhdistämisen puhe mukaan kutsutun miehen diskurssissa tulee lähelle tätä kertomisen tapaa. Tasa-arvoisen isän narratiivi (mt. 14 – 16) vuorostaan lähenee osallistuvan isän diskurssin ajallista loppupäätä, jossa perhevapaille jääneiden miesten hoivaan osallistumisen luonnollisuus tulee selvästi esiin. Myös osallistuvan isän diskurssissa näkyvä puhe työstä on yhtä lailla puhetta elatuksesta ja sitä kautta miehen velvollisuudesta siihen.

Sen sijaan kolmannesta narratiivista, maskuliinisen isän narratiivista (Eerola & Mykkänen 2013b, 16 – 18), on aineistossa vain häivähdyksiä. Ajallisesti alkupäähän sijoittuvissa puheissa tuotiin esiin vahvaa sukupuolten perusteella tehtyä vastuunjakoa, mutta myös myöhemmin – nimettömänä – oli mahdollista tuottaa puhetta, jossa mies ei vastannut hoivasta. Selitystä tähän voidaan etsiä lehdessä äänessä olevien koulutustaustasta ja asemasta yhteiskunnassa. Ylivoimaisesti suurin osa lehdessä haastatelluista ja kirjoittaneista miehistä olivat keskiluokkaisissa ammateissa. Osa heistä oli

akateemisesti koulutettuja, useat myös luovalla alalla näyttelijöinä, muusikoina ja kirjailijoina. Aiemmissä tutkimuksissa isien narratiiveissa on nähty yhteys maskuliinisemmän isyyskertomuksen ja alhaisemman koulutustason välillä. Korkeammin koulutetut ovat kertoneet enemmän uuteen isyyteen ja sukupuolisesti roolittamattomaan vanhemmuuteen liittyvää isyyskertomusta. Maskuliininen isyyden tarina ei kyseenalaista perinteisiä sukupuolirooleja äidin hoivasta ja isän elatusvastuusta, ja sitä kertovat miehet ovat alhaisemmin koulutettuja (Eerola & Mykkänen 2013, 20).

Kuten Eerolan ja Mykkäsen kuvaama narratiivi osoittaa, se, että tämän tutkielman aineistossa kyseistä puhetta ei juuri esiinny, ei tarkoita sitä, etteikö sellaista todellisuudessa olisi. Oman tulkintani mukaan myös nimettömästi esitetyt kommentit osoittavat hoivaan etäisesti suhtautuvia isiä olevan, mutta puhe tämänkaltaisesta isyydestä häivyttyy tai hävytetään perhelehdessä muun puheen taakse. Myös isäksi tulon selviytymistarinoiden (Mykkänen 2010, 124) suurempi määrä aineistossa olisi kenties tuottanut erilaista isyyden puhetta myös osallistumisen osalta.

Tämä, ja aineiston useat puhetavat läpi vuosien näyttävät mielestäni aiheelliseksi myös Ilana Aallon ajatukset siitä, että isyys ei ole todellisuudessa vain sitä, miksi sitä kulttuurisesti vallitsevissa puheissa on kulloinkin kuvattu (vrt. Aalto 2012). Lehdessä äänen saavat keskiluokkaiset miehet, kuten useissa muissakin isyystutkimuksissa käytetyissä aineistoissa (Huttunen 2014, Eerola & Mykkänen 2013). Tutkimusten valossa näyttäisikin siltä, että erilaiset yhteiskuntaluokat tuottavat erilaista isyyttä, luokkataustan vaikuttaessa myös siihen millaisia merkityksiä isyys miehelle tuottaa (Plantin 2007). Petteri Eerolan tutkiessa nuorten koulutettujen isien isäksi tulon tarinoita, jokainen tarinatyyppi edusti vahvaa sitoutumisen halua isyyteen. Erot tarinoiden kesken löytyivät isien osallistumisaktiivisuuden määrässä ja luonteessa (Eerola 2009, 24 – 26).

Aineistossa puhuvat isät edustavat valtaosaltaan biologista isyyttä ja he elävät heterosuhteessa ydinperheessä joitain poikkeuksia lukuun ottamatta. Havainto kiinnittää huomiota paitsi siihen, miten diskurssit liittyvät vahvistuvan isyyden suuntaukseen, myös siihen, mitä puhetta aineisto ei tuota. Kuten Huttunen huomauttaa, puhe isyydestä nykyaikana on valtaosaltaan vahvistuvan isyyden puhetta – sitä tuotetaan mielellään ja myös tutkijat ovat olleet siitä kiinnostuneita (Huttunen 2014, 184, Eerola & Mykkänen 2013). Aineisto vaikenee ohenevasta isyydestä käytännössä täysin. Isät eivät puhu tunnesuhteen pinnallisuudesta tai esimerkiksi eron mukanaan tuomasta etäisyydestä, etä-isyydestä, isyyden ohenemisesta.

Aineisto on antanut äänen kymmenille isille ja tuonut esiin kulttuurisesti sopivaa tapaa puhua isyydestä 1970-luvulta näihin päiviin. Kristiina Berg (2008) on tehnyt huomion, että vuonna 1999

Kaksplus-lehti on jokaisessa numerossaan käsitellyt kulttuurisesta äitiyden ideologiasta poikkeavaa äitinä olemisen tapaa (mt. 124). Tässä aineistossa nimenomaan tällaista ideologiasta poikkeavaa isyyttä ei ainakaan enää 2000-luvulla juuri esiinny. Julkisesti isyydestä on voitu kertoa melko kapealla tavalla. Myös perhevapaille jäämistä tutkittaessa on huomattu, että isien, ja etenkin äitien, koulutustaustalla on vaikutusta siihen, käyttääkö isä isyysvapaata tai vanhempainvapaata. (Takala 2005, 18). Tutkittaessa isien hoivaan osallistumiseen liittyvää hyödyistä puhumista on todettu, että eri elämäntilanteissa olevat perheet tuottaisivat erilaista puhetta suhteessa osallistumisen hyötyihin (Milkie & Denny, 2012, 248). Ei siis ole yhdentekevää, millaisista yhteiskuntaluokista ja koulutustaustoista käsin median tuottamat diskurssit rakentuvat.

Se, että aineistossa ei ole edustettuna eri yhteiskuntaluokan kirjo, lapsistaan etäällä olevat isät tai esimerkiksi eri kulttuureita edustavat isät ei tarkoita sitä, etteikö heitä olisi olemassa tai etteikö heitä vuosien saatossa oltaisi mahdollisesti lehden sivuilla kuultu. Tästä esimerkkinä ovat 1980-luvulla haastatellut yksinhuoltajaisät. Lehden alkuvuosikymmenten, 1970- ja 1980-lukujen isät toivatkin esiin laajempaa isänä olemisen tapaa kuin nykyisät. Myös perhehaastattelut saattaisivat analyysin kohteena avartaa isyydestä esiin tulevaa kuvaa. Mielenkiintoista on kuitenkin se, että yksittäinen isä puhuu pääosin heterosuhteesta ja perinteisestä perhemallista käsin.

Tämän aineiston valossa on näin ollen todettava, että Kaksplus-lehti näyttäytyy ennen kaikkea ydinperhelehtenä. Se tuo esiin vahvistuvan isyyden puhetta, mutta ohenevan isän diskurssiin liittyvää puhetta se ei kerätyn aineiston perusteella osallistu tuottamaan. Kenties kyse on naistenlehtien tavasta tuottaa unelmia (vrt. Berg 2008, 36), tai kenties lapsistaan etäällä olevat isät eivät halua kertoa ajatuksistaan julkisesti. Ajattelen kuitenkin, että olisi tärkeää tutkia muunkin kaltaista isien puhetta. Sitä etsimään tulisi käydä myös media-aineiston, kenties toiseen tapaan fokusoituneen lehden artikkeleista.

On myös muistettava, että Kaksplus-lehden pääasiallinen lukijakunta koostuu naisista (mediakortti 2013). Näin ollen isien lehdessä tuottama puhe, joiden kautta kulttuurisesti mahdollinen isyys piiryy, tavoittaa ensisijaisesti naislukijan, äidin. Tutkittaessa naistenlehtien ja ammattilaisten puhetta äitiydestä on todettu, että äiteihin kohdistuvat ihanteet ja odotukset ovat usean asian suhteen tasapainoilua. Yksi vastapari äitiydessä on lapselle omistautuminen – itsensä toteuttaminen, joiden voidaan nähdä liittyvän äitiyteen ja palkkatyöhön (Berg 2008, 150) ja näin ollen myös isän ja osallistumisen suhteeseen. Lähtökohtaisesti siis jo puhe äitiydestä on äitejä hämmentävää, ristiriitaisia odotuksia herättävää ja eri suuntiin ihannetta vetävää. Tämän lisäksi myös puhe isyydestä paitsi toisinaan selvästi ohjeistaa äitiä, myös tuo esiin melko kapealla tavalla toteutettavaa

isyttä. Mediapuhe voi näin ollen asettaa lukijoilleen paineita, joihin on mahdoton vastata lukijan oman elämäntilanteen puitteissa. Esimerkiksi isyyden ja työn teen menestyksekkäs yhdistäminen siten, että isä hoitaa lasta kotona tehden samalla työtä on monessa perheessä mahdotonta töiden luonteiden vuoksi. Voidaan tässä yhteydessä kysyä, kumpaa sukupuolta isyydestä esiin nousevat ihanteet velvoittavat. (vrt. Vuori 2004, 56 - 57).

Mikä lienee tutkielmani relevanssi suhteessa sosiaalityön tutkimukseen? Kristiina Berg on todennut, että ammattilaisen tulee herkistyä ajassa liikkuville äitiyden odotuksille ymmärtääkseen paremmin mahdollisesti ongelmien taustalla olevaa turhautumista ja riittämättömyyden tunnetta (2008, 172). Yhtä lailla perhelehden puhe isyydestä luo tietynlaisia odotuksia isyydelle, äideille esitettynä. Perhelehden diskurssit eivät ihanteena vedä isyyttä voimakkaasti eri suuntiin, ainakaan samassa mittakaavassa kuin media- ja ammattilaispuheen on nähty äitiyttä vetävän (mt. 170). Perhelehtien välittämä isyyden ihanne voi kuitenkin olla erilainen kuin jonkun toisen median, tai esimerkiksi miesvaltaisen työpaikan. Huomatakseen kulttuuriset ihanteet ja molempien vanhempien kamppailun erilaisten vanhemmuuteen liittyvien ratkaisujen kanssa on sosiaalityön ammattilaisen hyvä, ellei välttämätön, olla selvillä vallitsevista puheen sävyistä (vrt. Berg 2008, 175). Sosiaalityöntekijän eteen tulee myös se tosiasia, että vaikka perhelehden diskurssit muotoutuvat keskiluokkaisesta puheesta, on olemassa toisenlaista isyyttä, joka erilaisista lähtökohdistaan huolimatta tulee vertautuneeksi valtaa pitävän diskurssin ihanteeseen (vrt. Milkie & Denny 2012, 248).

LÄHTEET

- Aalto, Ilana (2010). Katsaus isyyden historiasta sääty-yhteiskunnasta nykyaikaan. Julkaisussa Aalto, Ilana & Mykkänen, Johanna: Isyyden ihanteet, arki ja kokemukset. Raportti isyyden tutkimuksesta Suomessa. Nuorisotutkimusverkosto – Nuorisotutkimusseura, Verkkojulkaisuja 34. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/isyydenihanteet.pdf> s. 15 – 35. [Viitattu 3.5.2013]
- Aalto, Ilana (2012). *Isyyden aika. Historia, sukupuoli ja valta 1990-luvun isyyskeskusteluissa*. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 112. Jyväskylä.
- Berg, Kristiina (2008) Äitiys kulttuurisina odotuksina. Väestöliitto. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 48/2008. Helsinki.
- Burr, Vivien (2004) Sosiaalipsykologisia ihmiskäsityksiä. Tampere. Vastapaino.
- Eerola, Petteri (2009) Lapsikeskeisempi isyys – kolme tarinaa nuorten koulutettujen miesten astumisesta isyyteen. Nuorisotutkimus [0780 – 0886] s. 15 – 27.
- Eerola, Petteri (2014a) Maskuliinisuuden myötä- ja vastakerronta haastattelupuheessa. Pro gradu. Tampere. Tampereen yliopisto.
- Eerola, Petteri (2014b) Nurturing, breadwinning and upbringing: paternal responsibilities by Finnish men in early fatherhood. *Community, work & family* [1366-8803] s. 308 – 324.
- Eerola, Petteri & Mykkänen, Johanna (2014) Isyyskokemusten jäljillä. Teoksessa Petteri Eerola & Johanna Mykkänen (toim.) *Isän kokemus*. Tampere. Gaudeamus Oy. s. 7 – 18.
- Eerola, Petteri & Mykkänen, Johanna (2013) Paternal masculinities in early fatherhood: dominant and counter narratives by Finnish first-time fathers. *Journal of family issues*. Published online 10 October 2013.
- Eerola, Petteri & Huttunen, Jouko (2011) Metanarrative of the "new father" and narratives of young Finnish first-time fathers. *Fathering* [1537-6680] s:211-231
- Ellingsaeter, Anne Lise & Leira, Arnlaug (2006) Introduction: Politicing parenthood in Scandinavia. Teoksessa Ellingsaeter, Anne Lise & Leira, Arnlaug (toim) *Politicizing parenthood in Scandinavia. Gender relations in welfare states*. University of Bristol
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha (2008) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere. Vastapaino.
- Fairclough, Norman (1997) *Miten media puhuu*. Tampere. Vastapaino.

- Haataja, Anita (2007) Suomalainen äitiys- isyys- ja vanhempainrahajärjestelmä: ylistämisestä alistamiseen? Teoksessa Anna-Maija Castren (toim.) Työn ja perheen tasapaino: sääntelyä, tutkimusta ja kehittämistä. Helsinki: Helsingin yliopisto, koulutus- ja kehittämiskeskus. Helsinki. S. 14 – 34.
- Hiilamo, Heikki (2006) Akantappolaista isäkiintiöön. Perhepolitiikan pitkä linja Suomessa ja Ruotsissa. Vaajakoski. Gummerrus.
- Huttunen, Jouko (2001). Isänä olemisen uudet suunnat. Juva. PS-kustannus.
- Huttunen, Jouko (2014) Isyyden muutos ja tulevaisuus. Teoksessa Petteri Eerola & Johanna Mykkänen (toim.) Isän kokemus. Tampere. Gaudeamus. s.178 – 196.
- Hakovirta, Mia & Broberg, Mari (2014) Isyys eron jälkeen. Teoksessa Petteri Eerola & Johanna Mykkänen (toim.) Isän kokemus. Tampere. Gaudeamus. s. 114 – 126.
- Ilmonen, Kari (2010). Muuan diskurssianalyysi. Esimerkkinä Chydenius-instituutin vaikuttavuustutkimus. Teoksessa Juhani Aaltola ja Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Juva. PS-kustannus.
- Jokinen, Arja & Juhila Kirsi & Suoninen, Eero (1993) Diskursiivinen maailma: teoreettiset lähtökohdat ja analyttiset käsitteet. Teoksessa Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim). Diskurssianalyysin aakkoset. Tampere. Vastapaino. s. 17 – 47.
- Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi (1999) Diskurssianalyttisen tutkimuksen kartta. Teoksessa Arja Jokinen & Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim) Diskurssianalyysi liikkeessä. Tampere. Vastapaino.
- Jokinen, Eeva (1996) Väsynyt äiti. Äitiyden omaelämäkerrallisia esityksiä. Tampere. Tammerpaino.
- Kansallinen mediatutkimus (2013) KMT syksy 2013 / kevät 2014: lukijamäärät ja kokonaistavoittavuudet. Saatavilla verkossa <http://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2014/04/KMT-s13-k14-lukijamaarat-ja-kokonaisuustavoittavuus.pdf> [viitattu 2.11.2014]
- Kantola, Moring & Väliverronen (1998). Miten mediaa luetaan. Teoksessa Kantola & Moring & Väliverronen (toim.) Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan. Tampere. Tammer-Paino Oy. s. 5 – 12.

- Kaufman, Gayle (2013) How fathers balance work and family in the 21st century. Superdads. New York. New York University press.
- Kekäle, Jari (2007) Postmoderni isyys ja uskonnollisuus: tarinallinen näkökulma. Joensuu. Joensuun yliopisto.
- Kekäle, Jari & Eerola, Petteri (2014) Isyyden tarinamarkkinoilla. Teoksessa Petteri Eerola & Johanna Mykkänen (toim.) Isän kokemus. Tampere. Gaudeamus Oy. s. 19 – 31.
- Kolehmainen, Jani (2004). Osallistuva isä – muuttunut mies? Teoksessa Ilana Aalto (toim.) Isäkirja. Tampere. Vastapaino. s.89 – 108.
- Kokkonen, Sari (2004) Työtön isä mallitarinoiden vankilassa. Teoksessa Ilana Aalto (toim.) Isäkirja. Tampere. Vastapaino. s. 271 – 292.
- Korhonen, Merja (1999) Isyyden muutos. Keski-ikäisten miesten lapsuuskokemukset ja oma vanhemmuus. Joensuun yliopisto.
- Korhonen, Merja (2004) Työssäkäyvä isä. Mitä yksi epätavallinen tarina paljastaa perhepiirin kätkeytyistä ’sukupuolisopimuksista’? Teoksessa Ilana Aalto (toim.) Isäkirja. Tampere. Vastapaino. s. 245 – 270.
- Lammi-Taskula, Johanna (2003). Isät vapaalla. Ketkä pitävät isyys- ja vanhempainvapaata ja miksi? Yhteiskuntapolitiikka 68 (2003):3 s.293 – 298.
- Lammi-Taskula, Johanna & Salmi, Minna (2014) Isät, työ ja perhe. Teoksessa Petteri Eerola & Johanna Mykkänen (toim.) Isän kokemus. Tampere. Gaudeamus. s. 75 – 90.
- Lammi-Taskula, Johanna (2012) Vanhempainvapaata isille? Teoksessa Arto Jokinen (toim.). Mieskysymys. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta. Tampere. Tampereen Yliopistopaino. S. 193 – 200.
- Leira, Arnlaug (2006) Parenthood change and policy reform in Scandinavia, 1970s – 2000s. Teoksessa Ellingsaeter, Anne Lise & Leira, Arnlaug (toim) Politicing parenthood in Scandinavia. Gender relations in welfare states. University of Bristol
- Levikkitaristus (2013) Media audit Finland. Levikkihaku. Saatavilla verkossa <http://mediaauditfinland.fi/levikit/levikkihaku/> [viitattu 2.11.2104]
- Lupton, Deborah & Barclay, Lesley (1997) Constructing fatherhood. London. Sage publications.

- Marks, Loren & Palkovitz, Rob (2004) American fatherhood types: the good, the bad and the uninterested. *Fathering* 2.2. s. 113-
- Metsämuuronen, Jari (2011). Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä 2. E-kirja. international methelp oy.
- Milkie, Melissa A. & Denny, Kathleen E. (2012) Changes in the cultural model of father involvement: descriptions of benefits to father, shilren, an mothers in *Parents' Magazine* 1926 - 2006
- Moilanen, Pentti & Rähkä, Pekka (2010) Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa Juhani Aaltola ja Raine Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Juva. PS-kustannus
- Mykkänen, Johanna (2010a) *Isäksi tulon tarinat, tunteet ja toimijuus*. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä.
- Mykkänen, Johanna (2010b). *Isyyden tutkimus Suomessa 1990 – 2010*. Julkaisussa Aalto, Ilana & Mykkänen, Johanna: *Isyyden ihanteet, arki ja kokemukset. Raportti isyyden tutkimuksesta Suomessa*. Nuorisotutkimusverkosto – Nuorisotutkimusseura, Verkkojulkaisuja 34. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/isyydenihanteet.pdf> s. 39 – 76. [Viitattu 3.5.2013]
- Mykkänen, Johanna & Aalto, Ilana (2010). *Uusia avauksia*. Julkaisussa Aalto, Ilana & Mykkänen, Johanna: *Isyyden ihanteet, arki ja kokemukset. Raportti isyyden tutkimuksesta Suomessa*. Nuorisotutkimusverkosto – Nuorisotutkimusseura, Verkkojulkaisuja 34. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/isyydenihanteet.pdf> s. 77 – 80. [Viitattu 3.5.2013]
- Mykkänen, Johanna & Eerola, Petteri (2013) *Isyyteen sitoutuminen ja isän vastuu esikoisisien kertomana*. *Kasvatus* 1/2013. s. 17 – 29.
- Mykkänen, Johanna & Eerola, Petteri (2014) *Isyyskokemusten jäljillä*. Teoksessa Petteri Eerola & Johanna Mykkänen (toim.) *Isän kokemus*. Tampere. Gaudeamus. s. 7 – 18.
- Närvi, Johanna (2014) *Hoivaisuus epävarmassa työelämässä*. . Teoksessa Petteri Eerola & Johanna Mykkänen (toim.) *Isän kokemus*. Tampere. Gaudeamus. s. 91 – 113.
- Otavamedian mediatiedot (2014) *Otavamedian naistenlehtien lukijaprofiilit*. Saatavilla verkossa <http://mediatiedot.kuvalehdet.fi/files/library/attachments/Naistenlehtien%20lukijaprofiilit%202013.pdf>

- Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne (2009) Kurssi kohti diskurssia. Tampere. Vastapaino.
- Plantin, Lars (2007) Different classes, different fathers? Community, work & family [1366-8803] vsk/osa:10 iss:1 s:93
- Pynnönen, Anu (2013) Diskurssianalyysi: tapa tutkia, tulkita ja olla kriittinen. Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulu. Working paper 379/2013.
- Rantalaiho, Minna (2003) Pohjoismaisen isyyspolitiikan isäkuva. Teoksessa Hannele Forsberg & Ritva Nätkin (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki. Gaudeamus. S.202 – 227.
- Remes, Liisa (2006) Diskurssianalyysin perusteet. Teoksessa Jari Metsämuuronen (toim.) Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Jyväskylä. Gummerrus.
- Roivainen, Irene (1998) Sokeripala metsän keskellä. Lähiö sanomalehden konstruktiona. Helsinki. Helsingin kaupungin tietokeskus 1999:2.
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna (2006) KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>>. [Viitattu 7.4.2013]
- Salmi, Minna & Lammi-Taskula Johanna & Närvi, Johanna (2009) Perhevapaat ja työelämän tasa-arvo. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys 24/2009. Saatavilla verkossa: http://www.tem.fi/files/22983/TEM_24_2009_tyo_ja_yrittajyys.pdf [viitattu 17.10.2014]
- Salmi, Minna & Lammi-Taskula Johanna (2010) 6+6+6 –malli perhevapaiden uudistamiseksi. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla verkossa: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/2f6cd5ed-58a1-490b-b365-937caa90fb1b> [viitattu 17.10.2014]
- Sevon, Eija & Huttunen, Jouko (2004) Isäksi naisten kertomuksissa ja vähän miestenkin. Teoksessa Ilana Aalto (toim.) Isäkirja. Tampere. Vastapaino. s. 133 – 166.
- Sipilä, Jorma & Rantalaiho, Minna & Repo, Katja & Rissanen, Tapio (2012) Kitkerän ristiriitaista perhepolitiikkaa. Teoksessa Jorma Sipilä, Minna Rantalaiho, Katja Repo & Tapio Rissanen (toim.) Rakastettu ja vihattu lasten kotihoidon tuki. Tampere. Vastapaino.
- Takala, Pentti (2005) Uuden isyysvapaan ja isän muiden perhevapaiden käyttö. Sosiaali- ja terveysturvan selosteita 4/2005. Kelan tutkimusosasto. Helsinki. Edita prima Oy.

Valtonen, Sanna (1998). Hyvä, paha media. Diskurssianalyysi kriittisen mediatutkimuksen menetelmänä. Teoksessa Kantola & Moring & Väliverronen (toim.) Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan. Tampere. Tammer-Paino Oy. s. 93 - 121.

Vuori, Jaana (2001). Äidit, isät ja ammattilaiset. Tampere. Tampereen yliopisto.

Vuori, Jaana (2004). Isyyden mallit ja isien valinnat. Teoksessa Ilana Aalto (toim.) Isäkirja. Tampere. Vastapaino. s. 29 – 63.

Väliverronen, Esa (1998). Mediatekstistä tulkintaan. Teoksessa Kantola & Moring & Väliverronen (toim.) Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan. Tampere. Tammer-Paino Oy. s. 13 – 39.

Ylikännö, Minna (2009). Isien ajankäytöstä: uuden isyyden hidas esiinmarssi. Yhteiskuntapolitiikka 74 (2009):2 s. 121 – 131.

LIITTEET

Liite 1

Aineisto

1970

nro3:

”Perheellä on yhteinen ammatti”

”Me kaksi. 3. Osa. Tutustuminen”

nro10:

”He ovat yksi 190 perheestä (heillä saa 12 lasta lapsilisää)”

”Hellyys – yhtä tärkeää kuin tekniikka”

”Tätä nainen ei ymmärrä miehessä”

1971

nro3:

”Suomalainen avioero tänään - ja huomenna”

nro10:

”Joka kerta kun vaimoni torjuu minut haluaisin kuolla!”

1972

nro3:

”Miestentaudit”

”Mikä on seksikästä miehessä ja naisessa”

”Lisää tehoa oy perhe ab:hen”

nro10:

”Päiväkirja erään avioliiton ensimmäisestä vuodesta”

”Mitä on mustasukkaisuus?”

1973

nro10:

”Ruotsalaiset seksuaalitutkijat sanovat: Televisio ulos parisänky sisään”

1974

nro3

”Paikataanko lapsella avioliittoa”

”Antero Laine:Senkin petkuttajat”

nro10:

”Amerikkalainen unelma”

1975

nro 3:

”Miehen terveyden vaarat”

nro 10:

”Onnistui! Akupunktiolla irti viinasta”

1976

nro3:

”On siinä meillä isä”

nro10:

”Lasta ei saa jättää yksin”

1977

nro3:

”Kasvokkain: Ilkka Koivisto”

”Mihin rahanne menevät?”

”Tämän vuoden äidit. Päivi Viren, 20v. Lasse tulee mukaan synnytykseen”

nro10:

”Tämä on se mies”

1979

nro3:

” Antilla, 7kk, oli oikeus vetää Erkki Ahoa solmiosta”

”Onko yksi ilta helppo unohtaa?”

nro 10

”Mies myyttien takana on alaston ihminen”

”Risto. 38: Kyllä mies pärjää yksinhuoltajana”

”Maikki ja Seppo Väli-Klemelän jännittävä syyskuu. Vauva ja MM-kisat”

1980

nro 3:

”Jari Samulin: Vasta kaksilapsinen perhe on oikea perhe”

”Isä ja vauva. Auringonpaistetta ja arkista työtä”

”Nyt mies puhuu tunteistaan”

1981

nro 3:

”Kaks´plus kysyi miehiltä ja naisilta. Suomalainen mies nahkoineen ja karvoineen”

”Putoatko vauhdista, äiti ja isä?”

”Kokemäellä auotaan uria. Tukea koko perheelle synnytyksen jälkeen.”

nro10:

”Asunto voi olla nuoren perheen koettelemus”

1982

nro3:

”Isä mukaan synnytykseen?”

1983

nro 10:

”Katarinan CP-vamma muutti koko perheen elämän”

1984

nro 3:

”Lempeä ja luja mies menestyy neljän lapsen yksinhuoltajana”

nro10:

”Neuvolan uudet tuulet. Pulmat pieniksi puhumalla.”

”Avoisän oikeuksia ei tunnusteta”

1985

nro3:

”Kotihoidon tuki – syteen tai...”

”Tärkeintä lämmin suhde”

”Minun odotukseni. Niin kummasti liikuttaa...”

”Sata päivää vauvankakkaa, hikeä ja kyyneleitäkin”

nro10:

”Sampo elää SOS-lapsikylässä”

1986

nro 3:

”Kun meitä onkin kolme”

nro 10:

”Anne Sällylän jumppa odottaville. Yhdessä on mukavaa”

1987

nro10:

”Onnea Arvolle”

”Isän uusi ote”

”Vivaldia vai rockmusaa”

”Anna aikaa kasvaa isäksi”

1988

nro3:

”Isillä on kipeä tarve puhua”

”Henri Poikolainen vähentää jännitteitä”

Nro10:

”Yhteinen yritys”

”Kaksosperheessä on vipinää. Kahdet harmit ja kahdet riemut isän kuvaamina”

”Äidiksi alle kaksikymppisenä. Nuorena jaksaa”

”Äidiksi yli kolmikymppisenä. Kaikki oli valmiina”

”Hip hip hipi. Kutittavan kivaa”

1989

nro3:

”Mauri Kunnas on kaikkien lapsellisten suosikki”

”Reino koti-isänä”

nro10:

”Elämäsi tärkein kurssi”

”Ihmeen aika. Hetket ennen vauvan syntymää”

”Äidit ja isät – miltä tuntuisi uusi hoitomuoto?”

”Vauva on parisuhteen puntari”

”Kaksinkertaisesti onnea”

”Aloittelevan isän räväkät ohjeet”

1990

nro 3

”Runoilijaisän mielestä lapsi on itsensä oma”

”Hyvä vapaa omatunto”

nro10:

”Puolisot eri paria”

”Miksi lapset kastetaan?”

1991

Nro3:

”Mustasukkaisuutta”

Nro10:

”Elämä solmussa”

”Iisalmen värikkäin perhe”

”Lapsia, lainaa ja opiskelua”

”Terve, isä” s

”Mies ja kutsumaton lapsi”

1992

nro3:

”Mieskin kaipaa tasa-arvoa” s

”Onko vanhemmuus kielletty alle 18 v?” s

nro10:

”Kättilö Juha Berg: Isän iso kokemus”

1993

Nro3:

”Tunnustan isyyteni”

”Pitääkö miestä suojella”

”Lainalapsen ovat rakkaita kuin omat”

Nro10:

”Jaettu vanhemmuus”

”Poikamiehestä kasvoi mies”

”Perheen voima on isompi juttu”

1994

nro3:

”Paljon puhuvat kodin seinät”

nro10:

”Miesvieras. Tavattoman erinomainen isä.”

”Kaunis sinä olet, rakkaani”

1995

Nro3:

”Suomi nousuun ja lapset kunniaan”

”Miesvieras. Äidinmaidon korvikkeen tuoksuinen tosimies?”

”Äidin ja isän uusi elämä Niklaksen tahdissa”

”Tunteiden aallokossa”

”Mä tahdon rakastaa”

nro10:

”Miesvieras. Mihin kaarnalaivat katoaa?”

”Sinun vai minun vastuu?”

1996

nro3:

”Miesvieras. Papinelämää”

nro10:

”Miesvieras. Isäpuoli – puolikas isä?”

”Vaikka avioliitto päättyy vanhemmuus jatkuu”

1997

nro3:

”Odottajan hyvä olo & Isä mukana synnytyksessä. Odotuksen viimeiset metrit”

”Keskikaupungin lapset”

”Miesvieras. Elämäni huippuhetki”

Nro10:

”Miesvieras. Matkalla Roopen kanssa”

”Tuplapotti tulee Tarun luo”

”Sterilisaatio on kypsä ratkaisu”

1998

Nro3:

”Kun isä masentuu”

”Miesvieras. Pollarin poikia”

”Yhteiset nuotit”

Nro10

”Villen ja Hannan uuvuttava onni”

”Miesvieras. Isyyden ihanuutta Suomessa”

”Esikoisen odottaja nauti raskaudestasi!”

”Lapsiperhe pakkaa mukaan rohkeutta & kärsivällisyyttä. Uusi koti ulkomailla”

1999

Nro3:

”Siinä se on, meidän vauva”

”Tuplat tuplat!”

”Maalisvaalien kynnyksellä kaikki puhuvat perheestä”

”Miesvieras. Kirjallisesti”

”Miten sujuu synnytyksen jälkeinen seksi”

”Vanhemmat tarvitsevat rohkeutta kasvattaa”

”Millaisin mieltein lapsiperhe katsoo tulevaisuuteen”

”Maalaisjärjellä. Pelolle voi pukea vaatteet”

Nro10:

”Tulossa toinen”

”Isabellan vanhemmat ja pyykkien viikkaamisen taito”

”Sunnuntailounas älä isä”

”Kaheli piirtäjä”

”Isän kriisi helpottuu puhumalla”

2000

Nro3:

”Perhe & asuminen 1/3: Asumisen monet vaihtoehdot”

”Kyllin hyvät vanhemmat”

nro10:

”Lasten sairastelu rasittaa perheen arkea”

”Sokeat vanhemmat ja vauva”

”Ollaan vain, mutta yhdessä”

”Vaistovanhempia ja luomulapsia. Kasvatuksen uudet tuulet”

2001

Nro3:

”Haikara vei seksin”

”Rankempaa kuin töissä”

Nro10:

”Lapsemme jota ei vielä ole”

”Dysfasia havaitaan yhä useammalla”

”Lapsi olkoon kapteeni”

2002

Nro3:

”Perheen talous. Vuokralla, omistusasunnossa, itse rakentaen? Näin asuu lapsiperhe”

”Perheen talous. Perhe kuluttaa lasten ehdoilla”

”Isän kynästä. Koti-isänä”

”Miehen vauvakuume”

”Enemmän aikaa perheelle”

Nro10:

”6 kissaa, 3 koira ja neljä pientä lasta”

”Aikaa erotiikalle”

”Isän kynästä. Yhteiseloä riskien kanssa”

”Saariston lapset”

2004

nro3:

”Nuoret vanhemmat elävät katse tulevaisuudessa”

”Me kaksi + lapset”

”Isän kynästä. Kisällinä”

”Isä kiven sisässä” (

”Sairaän lapsen kanssa eletään päivä kerrallaan”

”Tulevan isän päiväkirja. Viikko 28”

Nro10:

”Tiikeri pääsee pöydälle lasten eroryhmässä”

”Me kaksi + lapset”

”Akselin ja Elinan tarina”

”Tulevan isän päiväkirja. Viikko 8.”

2005

Nro3:

”Hermolomaa hoitovapaalla?”

”Vanhempien vuoronvaihto”

Nro10:

”Isät ja isättömät”

”Aaron kanssa kahdestaan”

”Avuksi arjen kiireisiin osittainen hoitovapaa”

”Isän elämää. 3. kuukausi”

2006

Nro3:

”Rakkautta ja draamaa teatteriperheessä”

”Isät kotiin!”

”Isän elämää. 8. kuukausi”

Nro10:

”Isän suusta. Taidetta koteihin – ja kierrätykseen”

”Isin tyttö”

”Ura, perhe ja isit”

2007

nro3:

”Polskintaa ja pihaleikkejä”

”Huoleton isä ja pinkki prinsessa”

”Lopetetaan tämä peli!”

”Isän suusta. Kuka hemmottelee ne pilalle?”

”Kahden kodin lapset”

nro10:

”Isyyden aika on tässä ja nyt”

”Perhedynamiikka remonttiin”

”Äidin ääni. Hyvin käyttäytyvät miehet”

”Missä perhe, siellä kotimaa”

”Sinun, minun vai meidän rahat?”

”Isien vapaustaistelu johtaa lasten luo”

”Isän suusta. Isät, lapset ja käyttöohjeet”

2008

Nro3:

”Lapsi heti vai hieman myöhemmin?”

”Lapsia ja aatteita”

”Isyyspakkaus. Edessä synnytys”

nro10:

”Piristystä parisuhteeseen”

”Isäkin alkaa nalkuttaa”

”Isyyspakkaus. Älä mulle sairasta!”

”Äänettömien puolella”

2009

nro3:

”43 tilavaa neliötä!”

”Vauvapiiri pelastaa arjen Brysselissä”

”Miksi iskä on kotona?”

nro10:

”Hellyyttä ensi tiistaina?”

”Kuusi siskoa ja veli”

”Tatun ja Patun kotona”

”Sopivasti ja suojellen”

”Isän oppivuodet. Uuden edessä”

”Parisuhde kestäämään”

”Vuohi jatkaa matkaa”

2010

nro3:

”Väinö ja minä. Poikia ja miehiä”

”Perhe huoneesta 12”

”Afrikka vei sydämen”

”Iskän kanssa salilla”

”Yhä vain kotona”

nro10:

”Unelmana tavallinen perhe”

”Mies on aina töissä”

”Kahden ja kaikki yhdessä”

”Isän oppivuodet. Avosydän”